

# Cruydt Hoeck

WILDEBLOEMENZADEN

Handleiding & catalogus 2020



**Samenwerking is misschien wel het meest hoopvolle woord van onze tijd. Door goed samen te werken met elkaar en met de natuur, kunnen we problemen veranderen in kansen en de balans hervinden in onze maatschappij, ons leven en onze leefomgeving.**

Afgelopen decennia dachten we dat we met hulp van door mensen bedachte wondermiddelen ieder probleem het hoofd konden bieden. We kregen veel voor elkaar. De natuur leken we niet nodig te hebben; zij was een ouderwets 'concept' dat we niet al te serieus namen. Maar dit kortetermijndenken heeft onwenselijke bijwerkingen. De ene crisis volgt de andere op, waarbij de mening over de oplossingen verdeeld zijn en we uiteengedreven en vertwijfeld achterblijven. Maar hoe gaan we het dan oplossen?

*Als Cruydt-Hoeck willen we een centrale partner zijn in het herstellen van de balans tussen mens en leefomgeving.*

Als we ons echt open stellen en bereid zijn de lange termijn als uitgangspunt te nemen, dan blijkt de natuur voor vrijwel alle problemen een oplossing te hebben. Eenvoudigweg omdat alles met elkaar verbonden is. De natuur, landbouw, de stedelijke omgeving en mens, dier en plant zijn onderdeel van één dynamisch samenhangend geheel. Wij zijn zelf natuur. Zorg je niet goed voor de natuur, dan zorg je niet goed voor jezelf. Natuur is allesomvattend, en niet alleen maar een bos of heideveld achter een hekje voor de zondagmiddag.

Cruydt-Hoeck wil een centrale partner zijn in het herstellen van de balans tussen mens en leefomgeving. Niet alleen door het kweken van inheemse wilde planten en zaden, maar ook door kennis te verspreiden en de bewustwording te vergoten over biodiversiteit. Deze bewustwording begint natuurlijk bij kinderen. Als volwassen kunnen we kinderen inspireren goed te zorgen voor de natuur. Door ze buiten te laten spelen op natuurlijke plekken en het verhaal met ze te delen over de natuur zelf. Want waar je van houdt, daar wil je goed voor zorgen...



**De natuur heeft een oplossing voor alles!**



Om de biodiversiteit echt te verbeteren is een integrale benadering essentieel. Laten we niet alleen bloemenweides creëren, maar ook inheemse bomen en struiken planten, waterpoelen realiseren en het bodemleven verbeteren. Laten we inzetten op het verbeteren van de totale biotoop en ecosysteem voor mensen, dieren, insecten en vogels.

*Als mens kunnen we niet zonder de natuur, maar de natuur kan wel zonder de mens.*

En laten we op eenzelfde manier kijken naar samenwerkingen tussen mensen en organisaties. Het is de uitdaging niet alleen verbinding te zoeken met diegenen met wie je het al roerend eens bent, maar om ook in gesprek te gaan met iemand die een totaal andere kijk op de zaak heeft. Het Deltaplan Biodiversiteitsherstel is zo'n integrale beweging waarin boeren, burgers, buitenlui, bankiers, boswachters en (wilde)bloemenzadenkwekers met elkaar in gesprek te gaan en de handen ineen te slaan om samen te werken aan biodiversiteitsherstel.



Tot slot willen we u hartelijk danken voor onze samenwerking. Zonder uw bijdrage zijn onze zaden slechts zaden, juist dankzij u komen ze tot bloei. Afgelopen jaar realiseerden we samen mooie projecten en prachtige bloemenweides. In deze handleiding laten we een paar inspirerende projecten zien. Laten we in 2020 wederom samen de wereld in bloei zetten!

Joanneke Bijkerk, Jasper Helmantel en het Cruydt-Hoeck Team  
Januari 2020

### **Onze zadenkwekerij een keer zien? Meer weten?**

Kom dan naar de jaarlijkse open dag, op zaterdag 6 juni 2020.

## **Inhoud**

■ Voorwoord .....	3
■ Cruydt-Hoeck .....	4
■ Toepassingsmogelijkheden.....	22
■ De juiste keuze maken.....	24
■ Tips .....	27
■ Veel gestelde vragen.....	30
■ Inspiratie .....	32
■ Aanleg en beheer bloemenweides .....	44
■ Mengselwijzer.....	60
■ Bloemenweidemengsels .....	62
■ Losse soorten .....	81
■ Zaai-instructies .....	92
■ Index Nederlandse namen .....	94
■ Begrippenlijst.....	98
■ Praktische informatie .....	100

## Visie en doelstelling

**Door onze moderne levenswijze staat de biodiversiteit ernstig onder druk. Schaalvergroting in de landbouw, overbemesting, het gebruik van bestrijdingsmiddelen, maar ook de uitbreiding van wegen en steden zorgen er voor dat onze leefomgeving steeds minder geschikt is geworden voor planten, dieren en ook ...mensen. Wilde bloemen, bijen, vlinders en vogels verdwijnen uit ons landschap. De teloorgang van biodiversiteit vormt een serieuze bedreiging voor ons welzijn en voortbestaan.**

Studies tonen aan dat de biodiversiteit mede hersteld kan worden door het terugbrengen van natuurlijke vegetaties met inheemse wilde bloemen. Door uw leefomgeving actief in te richten met wilde bloemen draagt u bij aan het herstel van de biodiversiteit en dus aan de leefomstandigheden van wilde bijen, vlinders en vogels.

Het is onze missie om u te helpen om met bloemenweides meer biodiversiteit te creëren, op verschillende manieren.

- | We 'zaaien' bewustwording, inspiratie, enthousiasme en motivatie.
- | We verzamelen en vermeerderen wildeplantenzaden en plantmateriaal en maken deze beschikbaar.
- | We delen onze kennis en ervaring over biodiversiteit, wilde bloemen en bloemenweides.



*In de zaadkuis worden de zaden goed bewaard bij een stabiele temperatuur en luchtvochtigheid.*





## Verkoop van zaden en mengsels

Met de zaden en mengsels van Cruydt-Hoeck kiest u voor kwaliteit. Wij bieden u een groot sortiment inheemse wildeplantenzaden en bloemenweidemengsels. U kunt onze zaden en mengsels bestellen via onze webshop. Uw bestelling wordt dan veelal dezelfde of de volgende dag nog verwerkt en verstuurd. De webshop is vooral gericht op de particuliere klant. Deze staat boordevol foto's en nuttige informatie. Bij grotere en complexere projecten of een offerteaanvraag denken wij graag met u mee. Neemt u gerust contact met ons op via e-mail of telefoon.

Meer over onze mengsels en zaden leest u op pagina 62 en 81.



Rumex hydrolapathum Waterzuring

### Open dag

Cruydt-Hoeck organiseert jaarlijks een open dag op de eerste zaterdag van de maand juni. Tijdens deze dag kunt u een kijkje nemen op onze zadenkwekerij en organiseren wij tal van leuke activiteiten. Pak deze kans, want normaal is onze kwekerij niet te bezoeken. Wij zijn dan druk bezig om de beste wildeplantenzaden te kweken.

**Zaterdag 6 juni 2020**

**Tijd: 10:00 tot 17:00**

**Vrij entree!**



## Kwekerij van wildeplantenzaden

Cruydt-Hoeck kweekt wildeplantenzaden op natuurlijke wijze, zonder bestrijdingsmiddelen en kunstmest. Wij werken aan 'herstellende, natuur-inclusieve landbouw'. Bij alle werkzaamheden integreren wij natuurlijke processen zoveel mogelijk. Zo verbeteren wij het bodemleven met natuurcompost, bladaarde, groenbemesters en 'compost'-thee. Doordat we de plantensoorten op aparte plantbedden telen, kunnen we ze ook apart oogsten. Mengsels stellen we samen volgens een beproefd recept.

Op onze kwekerijen telen we niet alleen zaden. Het is tegelijk ook onze proeftuin waar we veel leren en ervaring op doen over de toepassing van inheemse wilde planten. Daarnaast bestuderen we natuurlijke vegetaties om goede zadenmengsels te kunnen maken.







Ameria maritima oogsten. Handpluk.



Schoffelen.



Kleine partijen zaden hangen na te drogen.



Het keren van de oogst in de kas.



Schoffeltuig schoonmaken.

## Bijdragen aan de biodiversiteit?

### Kies voor inheemse zaden en planten van regionale herkomst!

**Bloemenmengsels winnen aan populariteit, omdat de wens om bij te dragen aan het vergroten van de soortenrijkdom in Nederland toeneemt. Maar er zijn veel mengsels op de markt. Hoe kies je uit het grote aanbod, het juiste mengsel dat de lokale biodiversiteit ook ècht bevordert? Kies voor de inheemse zadenmengsels met een regionale herkomst van Cruydt-Hoeck!**



Een wilde bij op de bloem van het knooppkruid.

Knooppkruid is aantrekkelijk voor maar liefst 13 wilde bijensoorten en 27 plantparasieten!

#### Inheemse planten, goed voor de inheemse insecten

De in Nederland voorkomende inheemse wilde planten voelen zich thuis in ons gebied; ze hebben zich er zelf gevestigd en groeien hier nog steeds. Ze zijn aangepast aan ons klimaat. Veel van onze inheemse insecten hebben een zeer nauwe relatie met onze inheemse planten. Deze insecten zijn voor een deel van hun levenscyclus afhankelijk van inheemse planten (ei-afzet, voedsel, overwintering). Hierbij kan je bijvoorbeeld denken aan vlinders die hun eitjes afzetten op één specifieke

plant (de waardplant) waar de rupsen van leven. Een voorbeeld is de Kleine vuurvlinder. De eitjes van deze vlinder worden alleen op onze inheemse Schapenzuring of Veldzuring afgezet. Zo vervullen inheemse planten een essentiële rol in de biodiversiteit in een gebied.

Exotische planten zoals Cosmea en Phacelia komen respectievelijk uit Mexico en Californië (Midden-Amerika). De zaden zijn van daaruit hier naar toegebracht, maar de insecten die in Midden-Amerika op deze planten leven zijn achtergebleven in het land van herkomst. Onze insecten op hun beurt gebruiken deze exotische planten niet als waardplant. Wel worden de bloemen bezocht door algemene (honing)bijen en vlinders die nectar en stuifmeel verzamelen.

Door het creëren van inheemse, wilde bloemenweides met behulp van regionale zaden in de openbare ruimte, de tuin en in het cultuurlandschap kunnen we dus een substantiële bijdrage leveren aan het vergroten van de biodiversiteit. Hoe groter de biodiversiteit – de verscheidenheid aan planten en dieren – hoe gezonder en weerbaarder een ecosysteem.

#### Hoe ondersteun je de wilde bij?

De honingbij die door imkers wordt gehouden voor het produceren van honing en voor bestuiving is een 'generalist'. Hij haalt met plezier zijn nectar en stuifmeel bij exoten én wilde planten, zolang deze bij voorkeur massaal voorkomen in de directe omgeving. De meeste wilde bijen – waarvan er rond de 350 soorten leven in Nederland! – hebben weinig aan exoten; ze kiezen voor specifieke inheemse planten om hun nectar en stuifmeel te verzamelen. Wil je dus de wilde bij ondersteunen, zaai dan èchte inheemse bloemen.



### Onderzoek: meer biodiversiteit met inheemse bloemenmengsels van Cruydt-Hoeck

Buro Bakker zocht uit wat de bijdrage kan zijn van de Cruydt-Hoeckmengsels op de biodiversiteit. Voor dit onderzoek werden inheemse zaadmengsels van Cruydt-Hoeck vergeleken met mengsels waarin veel exoten voorkwamen. Er werd onderzocht hoeveel wilde bijen en soortspecifieke plantspecialisten (insecten die tijdens een deel van hun leven een specifieke plant nodig hebben voor het voltooiën van de levenscyclus zoals plantparasieten) er in potentie kunnen voorkomen op de bloemen in deze mengsels. De bevindingen zijn verrassend helder en eenduidig. De belangrijkste conclusie is dat er op inheemse planten en bloemen veel meer verschillende soortspecifieke plantspecialisten en wilde bijen voorkomen dan op exoten. Daarmee is de bijdrage van inheemse planten aan de biodiversiteit beduidend hoger. De verklaring hiervoor is dat wilde bijen en soortspecifieke plantspecialisten tijd nodig hebben om zich aan te passen aan planten (evolutionaire aanpassing). Daar gaan vaak vele honderden tot duizenden jaren over heen. Dus hoe langer een plantensoort in Nederland voorkomt, des te meer solitaire bijensoorten en andere dieren er gemiddeld gebruik maken van hun bloemen en andere plantdelen.

Rapport ontvangen? Neem dan contact op met Buro Bakker.



Larven van de Gewone kruisbloemgalmug (*Dasineura sisymbrii*) zorgen voor vergroeiingen van de bloemen van kruisbloemigen. Een mooi voorbeeld van een plantparasiet.

### Wat zijn plantparasieten?

Als we het over insecten hebben, denken we al snel aan vlinders en bijen, maar de insectenwereld is zeer divers! Zo vervullen ook plantspecifieke soorten als plantparasieten een onmisbare rol in het ecosysteem. Dit zijn alle organismen die direct aan een plant zijn verbonden. Zowel nuttige, als schadelijke insecten leggen bijvoorbeeld hun larven in en op het blad; luizen eten van de plant; en schimmels doen hun werk als natuurlijke vijand van een plant. Plantparasieten staan vaak bekend als kieskeurig - net als wilde bijen - en focussen zich op een paar planten, of zelfs op maar één. Wanneer je dus de juiste omstandigheden creëert voor deze soorten, draag je bij aan de biodiversiteit en de veerkracht van een ecosysteem.



De proefvelden zijn 5x5 meter per veld.

## Zaden van lokale herkomst

### Over de kwaliteit van onze inheemse zaden

Cruydt-Hoeck hecht veel waarde aan de kwaliteit en de inheemse oorsprong van de zaden die we telen. De zoektocht naar de beste inheemse zaden voor het bevorderen van biodiversiteit heeft onze continue aandacht. Momenteel worden er – doorgaans met de beste bedoelingen – veel inheemse soorten gezaaid die worden geteeld in verre oorden of waarvan het zaaigoed door langdurige teeltprogramma's hun oorspronkelijke genetische kwaliteiten verloren hebben. Wanneer we deze zaden zaaien kunnen deze soorten kruisen met onze inheemse lokale populaties die we op deze wijze verzwakken of onomkeerbaar aantasten.



*Allium oleraceum* Moeslook



### Het liefst zou Cruydt-Hoeck niet zaaien!

Een vreemde uitspraak voor een zadenkwekerij, maar tegelijkertijd volkomen logisch. Cruydt-Hoeck teelt inheemse zaden om bij te dragen aan natuurherstel en het verhogen van de lokale biodiversiteit in het openbaar groen. Het is echter beter om gebruik te maken van de inheemse 'zadenbank' in de bodem (vaak 'oude' en weinig verstoorte grond). Deze plantenzaden sluiten het beste aan bij de grondsoort, het lokale klimaat en flora en fauna ter plaatse. Door toepassing van het juiste beheer kan deze inheemse en lokale vegetatie zich weer spontaan ontwikkelen. Mocht de zaadbank reeds verdwenen zijn, dan kunnen onze regionale zaden toch helpen de biodiversiteit op die plek te verhogen.

### Zaai bloemenmengsels van lokale herkomst

Al met al is het eigenlijk geen goed idee om lukraak niet-passende bloemenmengsels in te zaaien, zeker niet in het buitengebied. Het leidt tot floraversing en kan de aanwezige inheemse vegetatie verzwakken. Tegelijkertijd is zaaien vaak de enige mogelijkheid om een aanzet te geven voor natuurherstel. Dan is het eenvoudigweg belangrijk om je zaaimengsel zorgvuldig te kiezen of om een mengsel op maat te laten maken door Cruydt-Hoeck. Deze zaadmengsels sluiten goed aan bij de streekgebonden vegetatie en de ecologische situatie ter plekke. Zaai niet in natuurgebieden.



*Leucanthemum vulgare* Gewone margriet



*Malva alcea* Vijfdelig kaasjeskruid



### Het belang van Nederlands bronmateriaal

Een voorbeeld. Duizendblad (*Achillea millefolium*) is in principe inheems in Nederland, maar er wordt ook veel gewerkt met zaden van deze soort uit Oost- of Zuid-Europa en nog verder weg die daar op grote schaal worden geteeld. Het Duizendblad dat daar groeit heeft zich onder meer ecologisch aangepast aan het klimaat ter plaatse. Ze zijn minder goed bestand tegen het natte Nederlandse voorjaar en winters en de ziektes en plagen die hier in Nederland voorkomen, waardoor ze minder goed standhouden in de vegetatie. Hoe lokaler het geteelde materiaal des te sterker zijn de planten. Als uitgangsmateriaal hebben we goede wilde zaden nodig die we op goede wildlocaties in de regio kunnen vinden. Hierbij speelt Stichting Het Levend Archief een belangrijke rol.



*Agrostemma githago* Bolderik

### Dicht bij de wildvorm

Om zaden te kweken die zich goed kunnen aanpassen aan diverse groeiplaatsen en weersomstandigheden is genetische diversiteit nodig. Cruydt-Hoeck streeft er daarom naar om bij het vermeerderen van zaden zo dicht mogelijk bij de wildvorm te blijven door met een maximaal aantal generaties te kweken, voordat we ons bronmateriaal weer verversen. Ook trachten we onze zaden door onze teelt- en oogstwijze niet te selecteren op specifieke eigenschappen (zoals kleur, zaadproductie of grootte) waardoor onze zaden genetisch 'gezond' en daardoor weerbaar blijven.



*Carex spicata* Gewone bermzegge

### Insecten sterker gebonden aan planten van lokale herkomst

Planten zijn biochemisch aangepast aan hun eigen regio. De Nederlandse insecten die afhankelijk zijn van onze lokale planten hebben zich afgestemd op deze biochemie van de planten. Onderzoek (Bucharova, et al., 2016 (Basic and Applied Ecology)) laat zien dat plantmateriaal opgekweekt uit zaden van verder weg een andere biochemie hebben en daarmee ook minder interessant zijn voor onze lokale insecten. Cruydt-Hoeck werkt daarom met bronmateriaal van regionale herkomst.



*Centaurea cyanus* Korenbloem

## Stichting Het Levend Archief

### Voor behoud van ons genetisch erfgoed



Cruydt-Hoeck is nauw betrokken bij Stichting Het Levend Archief. Stichting Het Levend Archief wil de genetische diversiteit van wilde planten veilig

stellen door zaden te verzamelen van inheemse plantensoorten en deze op te slaan in de Nationale Zadencollectie. Daarnaast wil Stichting Het Levend Archief zaden teelt stimuleren van inheemse plantenzaden van autochtone herkomst voor toepassing in tuin, park, openbaar groen en landschap.

Om de biodiversiteit te vergroten worden er momenteel op grote schaal plantensoorten gezaaid en geplant die plantengeografisch niet passend zijn in ons land en daardoor niet aansluiten bij de behoeften van insecten, bijen en vlinders die van deze planten afhankelijk zijn. Dit kunnen plantensoorten zijn uit andere werelddelen, maar ook Nederlandse soorten uit het verre oosten of zuiden.

Door zaden van autochtone herkomst niet alleen te verzamelen en te bewaren, maar door deze ook op professionele schaal te vermeerderen, kunnen we het grootschalige gebruik van goedgekeurde zaden en gecertificeerd plantgoed bevorderen. Dit is van belang voor het behoud en het biologisch herstel van natuur en landschap en de daarbij behorende fauna.



De Bolderik  
Wilde bloemenzaden



biodivers<sup>®</sup>  
Natuurzaden

Cruydt Hoeck  
WILDERBLOEMENZADEN



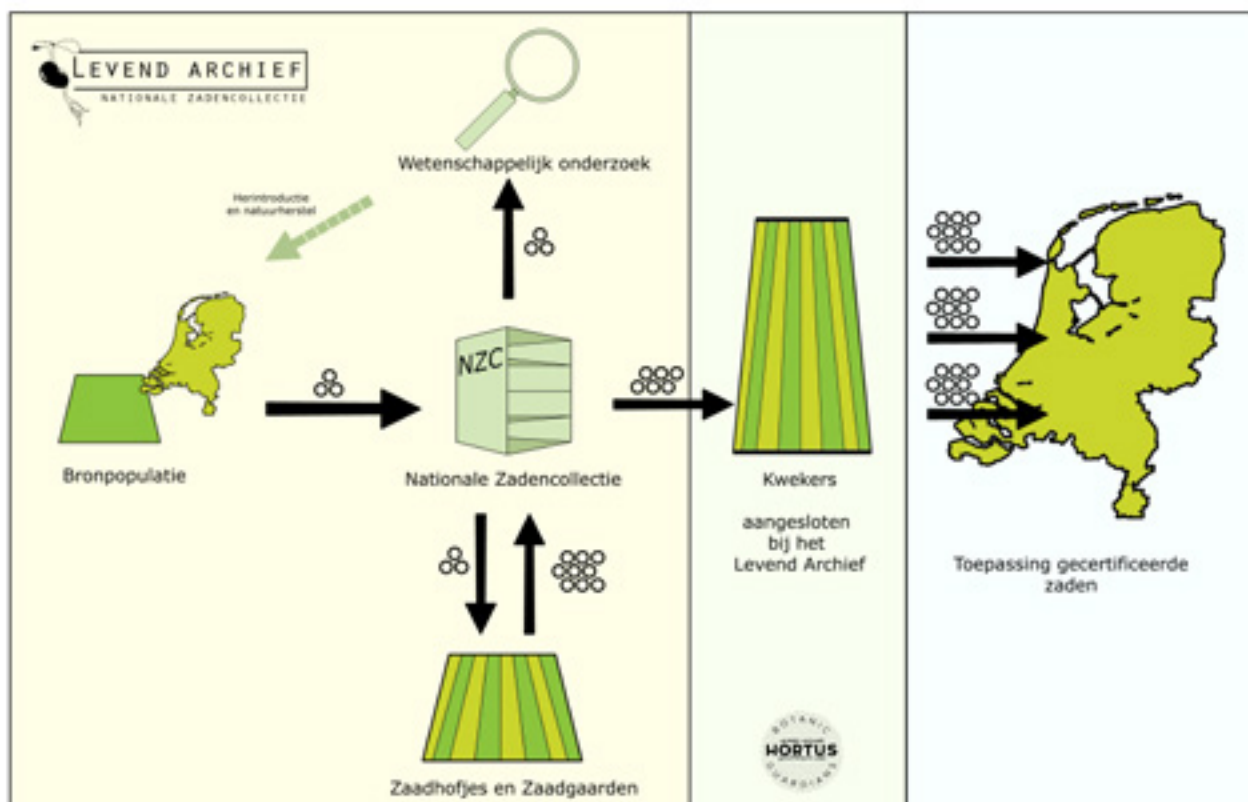
De kwekers Cruydt-Hoeck, Biodivers, De Bolderik en Staatsbosbeheer (afdeling Zaad en Plantsoen) zetten zich gezamenlijk in voor het grootschalig beschikbaar maken van een ruim sortiment inheemse wilde planten zaden van controleerbare lokale herkomst voornamelijk uit de gebieden binnen de groene cirkel.





### Betrokken partijen bij Het Levend Archief

Het netwerk van onderzoekers, beheerders en vrijwilligers betrokken bij Stichting Het Levend Archief omvat een waaier van onderzoeksinstituten, natuurbeschermingsorganisaties, botanische tuinen, kwekers en organisaties als Naturalis, de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging (KNBV), het Centrum voor Genetische Bronnen in Nederland (CGN), het Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid (IVN), Stichting FLORON, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen, maar ook duinbeheerders, gemeenten, waterschappen en provincies.



Het raamwerk van activiteiten die in het kader van het Levend Archief en de Nationale Zadencollectie zullen worden uitgevoerd.



## Praktijkonderzoek

**Wat kunnen we nog meer leren over bloemenweides? Hoe kunnen we onze klanten beter informeren? En hoe kunnen we samen zorgen voor meer biodiversiteit? Deze vragen stellen we onszelf dagelijks bij Cruydt-Hoeck.**

Om nog meer inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling en het beheer van bloemenweides zijn we in het najaar van 2016 gestart met de aanleg van een grote praktijkproef op ons eigen teeltveld. We hebben in totaal 42 proefvlakken ingezaaid met een selectie van mengsels van het Cruydt-Hoeckassortiment. We hebben eenjarige mengsels, tijdelijke ruderales mengsels en vaste mengsels ingezaaid. Hierbij hebben we gevarieerd met zaaitijdstip en zaaidichtheid. Daarnaast zijn er veldjes waarbij ons eenjarige akkermengsel is gecombineerd met vaste mengsels of in combinatie met graan om een historische akker na te bootsen.

*Door de veldproeven vergaren we meer kennis en inzicht over de juiste wijze van aanleg en beheer van bloemenweides zodat we u nog beter kunnen adviseren.*





De kieming en de vegetatie ontwikkeling houden we nauwkeurig per veld bij. Met de veldproeven willen we nog meer kennis en inzicht vergaren over de juiste aanleg en beheer en om u nog beter te kunnen adviseren. Door verschillende werkwijzen naast elkaar te leggen, kunnen we de verschillende manieren van aanleg en beheer goed bestuderen en vergelijken. Ook op de langere termijn. Daarnaast is deze onderzoekslocatie de uitgelezen plek voor het praktijkgedeelte van onze Bloemenweidecursus, onze open dag en andere demonstratieve doeleinden.

*Dit project is onderdeel van het uitvoeringsprogramma 'Biobased Economy Ooststellingwerf' en wordt mede mogelijk gemaakt door de gemeente Ooststellingwerf.*





## Helpdesk voor bloemenweideadvies

**Het aanleggen van een bloemenweide vereist een goede voorbereiding. Tijdens het aanleggen en beheren van uw bloemenweide kunt u voor allerlei vragen komen te staan. Hierin bieden wij graag optimale ondersteuning. Wij helpen u graag om van uw bloemenweide een bloeiend succes te maken!**

### Handleiding en website

In deze handleiding vindt u allerlei informatie over het aanleggen en beheren van uw bloemenweide. De informatie in de catalogus vindt u ook terug op onze website [www.cruydthoek.nl](http://www.cruydthoek.nl).

### Bloemenweidehelpdesk

Vindt u de juiste informatie niet in deze handleiding of op onze website? Bel dan met onze bloemenweide helpdesk. Tijdens kantooruren kunt u bellen met een van onze helpdesk medewerkers.

Soms kan een kleine vraag van grote invloed zijn op het succes van uw bloemenweide. Een e-mail sturen kan natuurlijk ook.

### Mengselkeuzeservice

Het juiste mengsel kiezen is van groot belang en kan het verschil betekenen tussen een succesvolle en een teleurstellende bloemenweide. In deze handleiding en op de website helpen wij u graag op weg.

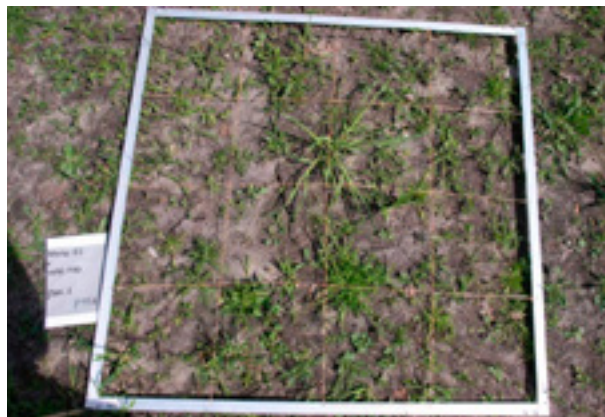
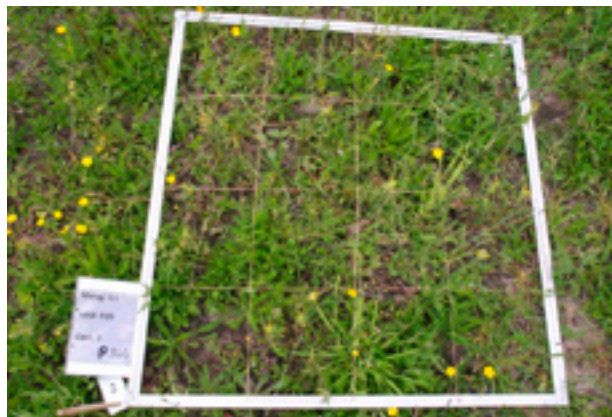
Twijfelt u nog welk mengsel u moet kiezen? Neem dan contact op met onze helpdesk.

### Kiemcontroleservice

Als u of uw opdrachtgever twijfelt of het ingezaaide bloemenweidemengsel wel goed kiemt, dan kunt u enkele foto's maken van uw bloemenweide en deze naar ons e-mailen. Wij kunnen dan vaak aan de kiemplanten zien of uw mengsel gekiemd is. Graag uw naam en ordernummer vermelden en het mengsel dat u heeft gezaaid.

### Hoe gaat u te werk?

- 1 Maak enkele overzicht foto's
- 2 Maak enkele foto's van circa 1m<sup>2</sup> bloemenweide loodrecht van boven (scherpe foto in hoge resolutie)
- 3 Verstuur de foto's naar de Cruydt-Hoeck helpdesk voorzien van zaaitijd en mengselnaam.



Kiemcontrole





Op verzoek geven we graag advies ter plaatse.

## Bloemenweideadvies op maat

Aanvullend op onze helpdesk bieden wij de mogelijkheid ons in te schakelen voor uitgebreidere en complexere projecten waar in wij samen met u aan de slag gaan met het succes van uw bloemenweide. Een goede begeleiding en een gedegen advies is van grote meerwaarde voor het realiseren van een succesvolle bloemenweide. Wij kunnen u helpen met:

### Vorbereiding

Wij helpen u in een vroeg stadium op weg met het maken van de juiste keuzes. Deze keuzes kunnen in de aanlegfase en later in het beheer kostenbesparend zijn en doorslaggevend in het succes van uw bloemenweide.

### Aanlegfase

Wij helpen u op weg bij de aanleg en denken met u mee wat de beste opties zijn. Eventueel kunnen wij uw medewerkers of het ingehuurd groenbedrijf begeleiden bij de aanleg.

### Beheerfase

Ook in de beheerfase denken we graag met u mee. Het is ons doel u op weg te helpen om zelf uw bloemenweide het beste te beheren.

### Bezoek ter plaatse

In iedere fase van het project kunnen wij ter plaatse uw project komen bekijken. Dit is dikwijls van grote toegevoegde waarde en verhelderend.

### Advieskosten

Vragen aan onze bloemenweide helpdesk, kiemcontrole service en onze mengselkeuze service zijn kosteloos, maar ook beperkt.

Bij advies op maat kunnen onze specialisten u echt verder helpen bij specifieke vraagstukken. Hiervoor brengen wij een vergoeding in rekening die wij vooraf met u zullen bespreken. Vraagt u naar de mogelijkheden.



### Vertel ons over uw volgende project

Onze bloemenweideadviseurs denken graag met u mee over uw projecten en delen graag hun kennis met u. Neem gerust en vrijblijvend contact met ons op via 0516 44 11 44 of via email: [advies@cruydt-hoeck.nl](mailto:advies@cruydt-hoeck.nl)

## Leren over de aanleg en het beheer van bloemenweides

### Bloemenweidecursus

De vraag naar bloemenweides neemt toe en daarmee ook de vraag naar specialistische kennis over aanleg en beheer. Speciaal voor mensen die beroepsmatig veel met bloemenweides werken heeft Cruydt-Hoeck de bloemenweidecursus ontwikkeld. Met deze cursus helpen wij u en uw team met kennis en ervaring uw bloemenweides naar een hoger niveau te tillen.

### Voor wie

Deze cursus is geschikt voor hoveniers, groenmedewerkers, medewerkers van gemeente en provincie, groenaanemers, terreinbeheerders, waterschappen, tuin- & landschapsontwerpers, plannenmakers, bestekschrijvers en ecologen.

### Wat leert u

- | Wat is een bloemenweide, hoe werkt een bloemenweide?
- | Voorbereidingen & onderzoek.
- | De aanleg en het beheer van een bloemenweide.
- | Communicatie & promotie richting belanghebbenden en omwonenden.

### Opbouw van de cursus

De cursus bestaat uit een theoretisch dagdeel in de winter en een praktijkdagdeel in de zomer. Tijdens de theorie leert u de basisvaardigheden voor aanleg & beheer van een bloemenweide aan de hand van praktijkvoorbeelden. In het praktijkdagdeel bestuderen de deelnemers onder begeleiding van onze deskundigen verschillende bloemenweides en diverse beheersvormen.

### Kosten:

Prijs op aanvraag.

Cursus exclusief voor uw bedrijf, gemeente of organisatie? Heeft u liever een cursus of workshop op maat? Wij kunnen ook 'in-company trainingen' voor u verzorgen. Vraag naar de mogelijkheden.

i

U vindt meer informatie over de cursus, de cursusdata en aanmelding op: [www.cruydthoeck.nl/cursus](http://www.cruydthoeck.nl/cursus)





*Als we ons er echt voor open stellen en ook bereid zijn de lange termijn als uitgangspunt te nemen, dan blijkt de natuur voor vrijwel alle problemen een oplossing te hebben.*



## Planten in pot

### Combinatie inzaai en aanplant

Uw geduld wordt op de proef gesteld als u een bloemenweide uit zaad tot stand wilt brengen. Meestal is dit prima, maar in sommige situaties is sneller resultaat van grote waarde. Bijvoorbeeld op plekken met een stevige 'publieksfunctie', of in kleine tuinen en parken waar veel bezoekers komen.

Door zadenmengsels te combineren met het aanplanten van passende planten bereiken we snellere bloei en sneller resultaat. Door bij de aanleg 1 à 2 planten per vierkante meter aan te planten en daartussen te zaaien hebben we vrij vlot bloei in de bloemenweide. Intussen kunnen de zaden rustig kiemen.



#### Hoe gaat u te werk?

Bereid de bloemenweide voor zoals we dit adviseren bij Cruydt-Hoeck en kies een passend zadenmengsel voor de grond van uw project. Kies bij dit mengsel soorten die al in het zadenmengsel voorkomen, of die ecologisch passend zijn.

Als het zaaibed klaar is, spreid dan eerst de planten uit en plant deze aan. Hanteer een gevarieerde plantafstand, dus niet alles exact op gelijke afstand, dit geeft een onnatuurlijk beeld. Hark na het planten de voetstappen en oneffenheden weg. Zaai vervolgens het zadenmengsel in en hark het licht in.



Planten uitzetten.



Inplanten.





### Hoeveel planten?

Het 'inplanten' met plantmateriaal van de bloemen-weide vraagt een extra investering, maar het geeft ook een toegevoegde waarde in de opstartfase: een tevreden klant, een begripvolle burger, minder vernielingen of in eigen tuin iets sneller genieten.

Het aantal planten dat u aanplant is mede afhankelijk van uw geduld en budget. Meer planten is iets kostbaarder, maar geeft ook sneller resultaat. Als u een bloemenweide uitsluitend met planten wilt aanleggen, dan heeft u 7-10 planten per m<sup>2</sup> nodig. Als u ook gaat zaaien dan zijn 1-4 planten ruim voldoende. Te veel planten geeft ook weer ongewenste concurrentie voor de zaailingen. Uit praktijkproeven op onze kwekerij is gebleken dat 1-2 planten per vierkante meter gemiddeld al een heel prima resultaat geeft.

### Uw bestaande bloemenweide 'opwaarderen'

Na een aantal jaren kan een bloemenweide wat 'indutten' en eentonig worden. U kunt extra soorten doorzaaien, hiervoor is het wel belangrijk dat u delen eerst kaal maakt om de jonge zaailingen een kans te geven. Een andere mogelijkheid is om goed geworteld plantmateriaal in te planten. Kies hiervoor uiteraard wel soorten die ecologisch passend zijn. Doorzaaien en bijplanten in de bestaande bloemenweide gaat het beste als de vegetatie laag is, dus bijvoorbeeld vlak na een maaibeurt.

Cruydt-Hoeck heeft in 2017 Kwekerij De Heliant overgenomen en voortgezet. Sindsdien kweken we naast wilde bloemenzaden, ook inheemse wilde planten op ecologische wijze. Naast planten voor in uw bloemenweide bieden we ook tal van bijzondere inheemse wilde planten, varens, inheems bosplantsoen en stinzenbollen aan voor in tuin, park of openbaar groen. Deze bieden we aan in pot, als plug of als wortelgoed.

Voor grotere projecten kunt u als gemeente of (groen) bedrijf contact opnemen om de mogelijkheden te bespreken.

De particuliere liefhebber kan bestellen op [www.cruydthoeck.nl](http://www.cruydthoeck.nl) en krijgt de planten per post thuisbezorgd!



3



Oneffenheden vlak harken.

4



Inzaaien met passende zadenmengsel.

## Toepassingsmogelijkheden

### Openbaar groen

Onze wildeplantenzaden en bloemenweidemengsels zijn vooral bedoeld voor de toepassing in het openbaar groen. Hier bieden ze een uitstekend alternatief voor het traditionele groenbeheer van gazons en heesterperken langs wegbermen, in parken en plantsoenen, verkeersknooppunten en (tijdelijk) braakliggende terreinen. Door op de ingezaaide percelen een extensief maaibeheer toe te passen, raakt de bodem verschaald, wat niet alleen de bloemenweide ten goede komt, maar waardoor ook de maaifrequentie zal afnemen. Hierdoor creëert u niet alleen een waardevolle ecologische structuur, maar ook een kostenbesparing in het beheer.



WildeWeeldeWereld in de Tuinen van Appeltern.

### Tuin & park

Ook voor parken en tuinen bieden onze zaden en mengsels tal van mogelijkheden. Als bloemenweide, speelweide, bij een schooltuin, op daken, in een heemtuin, bij een natuur- en milieueducatie centrum, maar ook bijvoorbeeld in de combinatie met fruitbomen of verwilderingsbollen en -knollen.

### Tijdelijke natuur

In ons dynamische land staat de ontwikkeling nooit stil, wordt er gebouwd en gesloopt. Dit soort gebieden liggen vaak braak en kunnen sterk verruigen en verrommelen. Dit is een uitgelezen kans om hier voor enkele jaren of misschien zelfs voor tien jaar wilde bloemen te ontwikkelen. Het brengt kleur en inspiratie in de omgeving, voorkomt ergernis over een langdurig braakliggend terrein en trekt bovendien vogels, insecten en vele andere dieren aan waar ook mensen van kunnen genieten.

### Zaaien in het buitengebied

Voor de inbreng van wilde bloemenzaden in het buitengebied is tijdig anticiperen en overleg, gedegen onderzoek (naar bijvoorbeeld de lokale zaadbank, de waterhuishouding, grondsoorten

en zaadbronnen) van essentieel belang. Onze standaardmengsels zijn hierbij niet altijd geschikt en het kan zelfs wenselijk zijn beschikbare zaadbronnen in de directe omgeving te gebruiken. Hiermee kunnen we speciaal geschikte mengsels voor u samenstellen die zijn toegespitst op de gebiedseigen flora. De benodigde voorbereiding duurt hierbij eerder jaren dan maanden.

### Grote projecten

Voor grotere hoeveelheden zaad is een meerjaren-planning soms onontkoombaar. Van de meeste inheemse soorten is en blijft het zaad nu eenmaal een kleinschalig product. Hierbij kan het zaad in overleg in fasen geleverd en verwerkt worden. Wij zijn altijd graag bereid tot uitwisseling en advies, met name tijdens of vóór de ontwerpfase.

### Zorg & groen

Uit vele studies is gebleken dat natuur een positieve werking heeft op de genezing van zieke mensen. Als de omgeving van ziekenhuizen en revalidatiecentra is ingericht met natuurlijk groen, herstellen patiënten beter en sneller dan wanneer de omgeving bestaat uit eentonig beton. De kostenbesparing op zorg kan geïnvesteerd worden in de aanleg en beheer van een prachtige natuurrijke omgeving, waardoor terreinbeheer en groenvoorziening geen kostenpost meer zijn, maar een medicijn!

### Verkoeling & wateropvang in de stad

Door de overmatige toepassing van bestrating in het stedelijk gebied ontstaan problemen. Tussen al het beton kan het flink warm worden in de zomer. Bovendien kan regenwater niet meer wegtrekken in de bodem en kan het riool het regenwater dikwijls niet meer aan, vooral bij de hevige regenbuien die we sinds de laatste jaren hebben. Dit alles geeft overlast en extra kosten, zoals de noodzaak voor een groter rioolstelsel.







Met 'bloeiende voegen' heb je zowel verharding, biodiversiteit als waterinfiltratie.

Meer natuurlijk groen zorgt voor een prettiger leefklimaat. Groen heeft een verkoelend en rustgevend effect en bindt fijnstof. In de beplantingsvakken kan regenwater goed in de bodem wegzakken. Ook wadi's (waterinfiltratie in de bodem) of groendaken kunnen veel regenwater absorberen. De besparingen op rioolsystemen en airco's kunnen de groenvoorziening financieren.

Kijk voor meer inspiratie op [www.operatiesteenbreek.nl](http://www.operatiesteenbreek.nl).

### Groene daken

Met de juiste voorbereidingen en de juiste ondergrond kunnen wilde bloemen uitstekend worden toegepast op groendaken. Hierover kunt u meer lezen op pagina 58 (Dakvegetaties).

### Bloeiende voegen & groene parkeerplaatsen

In het stedelijk gebied zijn veel dichtbestrate terreinen die slechts een paar keer per jaar gebruikt worden tijdens een evenement, als extra parkeerterrein of als toegangsweg voor de brandweer. Hier kan geen regenwater wegzakken in de bodem en dat brengt extra belasting van het rioolstelsel met zich mee. Tijd voor een andere benadering! Door de bestrating bijvoorbeeld aan te leggen met een voeg van enkele centimeters, toepassing van halfverharding of verhardingsroosters, kun je hier uitstekend bloeiende wilde planten tussen zaaien. In een test met verschillende bestratingsmaterialen bleken onze mengsels M5 en D2 uitstekend geschikt (zie pagina 72 en 78). Zo kan hier jaarrond een lage bloemenweide groeien. Dat ziet er leuk uit en is meteen goed voor de biodiversiteit, wateropname en verkoeling van de stad. Vlak voor een evenement kan het terrein kortgemaaid worden, om na afloop weer fris uit te groeien.

### Natuurlijk spelen

Als je écht wilt werken aan een betere wereld, dan moet je vooral kinderen inspireren met natuur. Hiervoor breng je de natuur met wilde bloemen, bijen, vlinders en vogels naar de kinderen. Het is dus van belang dat er niet alleen maar natuurgebieden ver buiten de stad liggen, waar je met de auto naar toe moet, maar juist ook in de woonwijken en op de schoolpleinen waar de kinderen dagelijks spelen.

Kijk voor inspiratie op [www.springzaad.nl](http://www.springzaad.nl).

### Natuurinclusieve landbouw

Door eenvoudige natuurrijke toepassingen op het erf en de akkerrand kan de biodiversiteit op het boerenbedrijf vergroot worden. Een inheemse kruidenrijke akkerrand of slootkant, een kleine bloemenweide in een vergeten hoek op het erf of inheemse gemengde haag, stimuleert de biodiversiteit en draagt bij aan een gezond ecosysteem op het agrarisch bedrijf. De voordelen? Er ontstaat meer leefruimte voor insecten en akker- en weidevogels; de bestuiving van gewassen en natuurlijke plaagbestrijding neemt toe door insecten die in het kruidenrijke grasland en langs akkerranden leven; de kruidenrijke graslanden bevorderen het bodemleven en de bodemdoorworteling. Daarnaast is bloei in het agrarische landschap een lust voor het oog. Kortom, wij zien tal van mogelijkheden om ruimte te creëren voor biodiversiteit.

### Wilde bloemen voor paarden, schapen en koeien

Wilde bloemen vormen een belangrijk deel van de voeding van onze grazende dieren. En eigenlijk ook voor onszelf! Sommige planten hebben vooral een goede voedingswaarde en andere zijn ook nog van belang voor de gezondheid. Zie ons mengsel 'paardengeluk' (BW1) op pagina 75. Zorg er hierbij wel voor dat de planten eerst voldoende de kans krijgen om te groeien voordat u de dieren laat grazen. Strookbegrazing is vervolgens één van de manieren om de bloemen in de weide te houden en ook nog te laten bloeien. De dieren eten alle kruiden op als ze de kans krijgen, vooral de bloemen!



Op onze website vindt u vele voorbeelden en hulp voor het maken van de juiste keuze.



# De juiste keuze maken

Vooraf de juiste keuzes maken is van belang voor een bloeiende bloemenweide. Cruydt-Hoeck helpt u daarbij graag op weg.

## Stappenplan:

### waar begin ik?

#### 1. Wat heb ik? (Mogelijkheden en kansen)

Wat zijn de grondsoort, de locatie en overige omstandigheden om rekening mee te houden?

#### 2. Wat wil ik en waarom? (Wensen en doelen)

Welke soort bloemenweide en wat is mijn doel?

#### 3. Wat kan ik? (Kennis en ervaring)

Is er voldoende kennis en ervaring beschikbaar voor een goede aanleg en beheer?

#### 4. Wat vindt mijn omgeving? (Draagvlak en communicatie)

Is er voldoende draagvlak en een goede communicatie met de omgeving?

#### 5. Wat heb ik er voor over? (Kosten en baten)

Wat is het budget voor de aanleg en het beheer en welke inzet is er?

## 1 wat heb ik?

De mogelijkheden van de plek zijn uw uitgangspunt.

**U werkt met natuurlijke processen en moet zich realiseren dat niet alles mogelijk is. Door onderstaande vragen te beantwoorden, krijgt u inzicht in uw locatie voor de bloemenweide. U kunt nu eenvoudiger een geschikt zadenmengsel kiezen.**

### Voor welke locatie wil ik een bloemenweide?

- | Openbaar groen of semi-openbaar groen
- | Kleine of grote particuliere tuin
- | Bebouwde kom of juist het buitengebied
- | Agrarisch landschap

### Wat zijn de ecologische omstandigheden van mijn locatie?

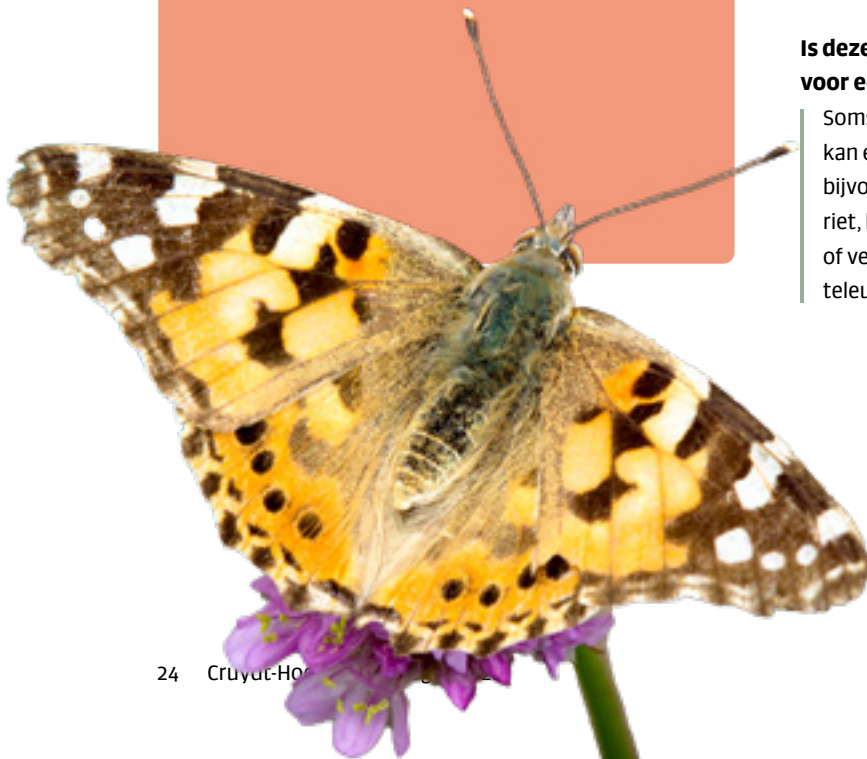
- | Is de bodemsoort klei, veen, zand, leem of een mengsel?
- | Is de grond schraal, voedselrijk of iets ertussenin?
- | Is de grond overwegend droog, nat of iets ertussenin?
- | Ligt de locatie in de zon, halfschaduw of schaduw?
- | Welke planten groeien er nu?

### Zijn er factoren in de omgeving waar ik rekening mee moet houden?

- | Is de locatie bijvoorbeeld vlakbij een school, een bejaardentehuis of langs een drukke weg?

### Is deze locatie eigenlijk wel geschikt voor een bloemenweide?

Soms is een plek niet geschikt voor een bloemenweide en kan er beter een andere plek gezocht worden. Er zitten bijvoorbeeld veel lastige wortelonkruiden in de grond zoals riet, kweek of ridderzuring of de plek is slecht bereikbaar of veel te voedselrijk. U kunt zich zo veel tijd, geld en een teleurstelling besparen.







## 2 wat wil ik en waarom?

Uw doelstelling bepaalt het soort bloemen-weide.

### Waarom een bloemenweide?

Zie ook de toepassingsmogelijkheden op pagina 22.

### Ik wil de bijen, vlinders en/of vogels redden!

Een goed beheerd meerjarig bloemrijk grasland draagt het meest bij aan de biodiversiteit. Kies het juiste mengsel en verdiep u goed in het beheer om de leefomstandigheden voor bijen, vlinders en vogels zoveel mogelijk te vergroten.

### Ik vind wilde bloemen gewoon mooi!

Akkerbloemen en ruderaal bloemenweides zijn het meest bloemrijk. Bloemrijk grasland is meer ingetogen.

### Ik wil minder werk en kosten besparen!

Een slim aangelegd bloemrijk grasland is een van de goedkoopste beheersvormen. Belangrijk is om de juiste plek te kiezen en een passend mengsel.

### Eénjarige akkerbloemen

Eénjarige akkerbloemen met Klapprozen en Korenbloemen bieden meestal al in het eerste jaar snel resultaat. Om een akkerbloemenweide in stand te houden, moet je de grond jaarlijks bewerken als zijnde een akker en daarna alleen een beetje blijven doorzaaien.

### Ruderaal bloemenweides

Ruderaal, of ook wel storingsvegetaties zijn zeer geschikt voor een bloemenweide voor 2 tot 3 jaar. Deze vegetatie bevat één- en tweejarigen en kortlevende vaste soorten. Het beheer bestaat uit jaarlijks maaien en afvoeren van het maaisel. Om de soorten te behouden, kun je tweede of derde winter de grond licht verstoren.

### Meerjarig bloemrijk grasland

Voor een bloemrijk grasland, of hooiland, is meer geduld nodig, maar geeft wel veel plezier. Eénmalig inzaaien met daarna jarenlang een verschravingsbeheer van jaarlijks 1-3 keer maaien en het maaisel afvoeren.

### Onderbegroeiing op een schaduwrijke plek

Bijvoorbeeld onder bomen of langs een bosrand.

### Dakbegroeiing

Ook op daken zijn er veel mogelijkheden om bloemenweides aan te leggen. Met name als de substraatdikte wat meer mag zijn.

## 3 wat kan ik?

Enige kennis van zaken creëert een duurzaam bloeiende bloemenweide.

**Vaak wordt de aanleg en het beheer van een bloemenweide onderschat. Enige kennis van zaken is nodig om een duurzaam bloeiende bloemenweide te kunnen creëren.**

Cruydt-Hoeck helpt u graag op weg. Deze handleiding en ook onze website staat boordevol kennis en ervaring die wij graag met u delen. Specifieke vragen? Neem gerust en vrijblijvend contact met ons op. Lees hier meer over op pagina 100.



### De aanleg van een bloemenweide is meer dan het uitstrooien van een zakje zaad!

Er zijn verschillende soorten bloemenweides, met ieder hun eigen zadenmengsels en beheer.

#### 4 wat vindt mijn omgeving?

Goede communicatie en draagvlak zijn erg belangrijk.

**Vooraf bij bloemenweides in de openbare ruimte zijn het creëren van draagvlak en een goede communicatie erg belangrijk.**

Tegenstand en protest ontstaan vaak uit angst of onbekendheid. Door omwonenden, belanghebbenden, de opdrachtgever en ook uw team goed te informeren en te betrekken bij de plannen kunt u draagvlak creëren. Uw collega's van de buitendienst van de gemeente zijn vaak het eerste aanspreekpunt. Zorg ook dat zij weten wat de bedoeling is.

Niet alleen uw bloemenweide, maar ook het 'draagvlak' moet 'beheerd' worden.

#### 5 Wat heb ik er voor over?

Alle kosten voor aanleg en beheer dragen bij aan de biodiversiteit en een prettigere leefomgeving.

**Een goed functionerende bloemenweide is één van de goedkoopste vormen van groenbeheer. Neem alle kosten voor aanleg én beheer over meerdere jaren mee in uw overwegingen en niet alleen de prijs van het zadenmengsel.**

De daadwerkelijke kosten van een bloemenweide verschillen van plek tot plek, maar zijn sterk afhankelijk van hoe creatief en vindingrijk u bent. Bedenk dat sommige plekken gewoon niet zo geschikt zijn voor een bloemenweide. Bespaar u dan de moeite en de kosten, maar vindt een betere plek.

### Geduld!

#### Verwachtingsmanagement

De natuur is geduldig, nu wij nog! Al het goede komt langzaam. Een duurzame bloemenweide heeft tijd nodig zich te kunnen ontwikkelen. Wilde bloemenzaden hebben vaak specifieke omstandigheden nodig om te kunnen kiemen. Communiceer dit goed en beloof niet meer dan wat de natuur ons bieden kan.





## TIPS VOOR

### Grote en kleine tuinen

#### Wilde planten in de tuin

Bloemenweides zijn op iedere schaal te realiseren. Niet alleen op grote schaal in het openbaar groen, maar ook in het klein. Zelfs in een volledig bestrate tuin of op een balkon is een bloemenweide mogelijk, in een grote bak of cementkuip. Hiermee draagt u toch bij aan het vergroten van de biodiversiteit.

Doordat u in uw tuin nét iets meer aandacht aan de begroeiing kunt besteden dan in het openbaar groen mogelijk is, kunnen zich de meest interessante vegetaties ontwikkelen. Naast het inzaaien van een bloemenmengsel kunt u de bloemenweides in de loop der jaren verrijken door extra soorten toe te voegen. Hulp nodig? De professionals van Vakvereniging Wilde Weelde helpen u graag bij de aanleg en het beheer van uw natuurlijke tuin. Zie [www.wildeweelde.nl](http://www.wildeweelde.nl)

De onderstaande soorten zijn een paar voorbeelden van de vele wilde planten die zeer geschikt zijn voor de tuin. Ze geven veel natuurlijkheid en trekken veel vlinders en bijen aan, maar ze weten zich nog wel een beetje te gedragen.

<i>Angelica archangelica</i>	Grote engelwortel
<i>Aquilegia vulgaris</i>	Akelei
<i>Centaurea scabiosa</i>	Grote centaurie
<i>Lunaria rediviva</i>	Wilde Judaspenning
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattenstaart
<i>Malva alcea</i>	Vijfdelig kaasjeskruid
<i>Scabiosa columbaria</i>	Duifkruid
<i>Silene flos-cuculi</i>	Echte koekoeksbloem
<i>Succisa pratensis</i>	Blauwe knoop
<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein
<i>Silene dioica</i>	Dagkoekoeksbloem
<i>Silene latifolia subsp. alba</i>	Avondkoekoeksbloem
<i>Campanula rapunculoides</i>	Akkerklokje
<i>Geranium pyrenaicum</i>	Bermooievaarsbek

## TIPS VOOR

### Natuurontwikkeling en buitengebied

#### Wilde planten in het buitengebied

Wanneer u een bloemrijke vegetatie wilt creëren in het buitengebied is goed overleg en een gedegen inventarisatie van de mogelijkheden vooraf van groot belang, om floravervalsing te voorkomen. Het is geen goed idee lukraak niet-passende bloemenmengsels te zaaien in het buitengebied. Door uitsluitend het toepassen van een goed beheer kan zich spontaan een vegetatie ontwikkelen vanuit de reeds aanwezige zaadbank in de bodem. Zaaïen is dan niet nodig.

Blijkt na goed onderzoek dat inzaaien toch de beste keuze is, dan denken wij graag met u mee om voor het gebied de meest passende soortensamenstelling van het inheemse zadenmengsel te bepalen. Zaaïen van zadenmengsels in waardevolle natuurgebieden raden wij af. Is het inbrengen van zaden toch wenselijk, denk dan als eerste aan het uitstrooien van maaïsel (met zaden) uit een nabijgelegen gebied van goede kwaliteit.

Bloemenweides als compensatiemiddel binnen de Nieuwe Natuurwet Per 1 januari 2017 is de Nieuwe Natuurwet in werking gegaan. Er is veel veranderd. Wat niet veranderd is, zijn de compensatieverplichtingen vanwege negatieve effecten van ruimtelijke ontwikkelingen op beschermde soorten.

Bloemenweides kunnen een belangrijke invulling zijn van deze compensatieverplichting. Vooral voor vleermuizen zijn bloemenweides belangrijk omdat ze er 's nachts insecten kunnen vangen. Ook zijn bloemenweides gunstig voor vele muizensoorten, kevers e.d. Deze worden weer gegeten door beschermde vogels. Uw compensatieplan kunt u met bloemenweides dus naar een hoger niveau brengen.



## Tips voor

### Openbaar groen en stedelijk gebied

#### Wilde planten in het openbaar groen/stedelijk gebied

Bloemenweides zijn een mooie optie voor openbaar groen in of bij de bebouwde kom, zoals wegbermen, rotondes, parken, plantsoenen en wadi's en voor het semi-openbaar groen bij bedrijfsterreinen en woon-complexen. Hier een aantal aandachtspunten en tips.

#### Gezond boerenverstand

Idealen voor een betere wereld zijn prachtig. Maar zeker in het (semi-)openbaar groen moet het een en ander wel een beetje praktisch en betaalbaar blijven. Maar laat u zich niet ontmoedigen. Mits op de juiste manier toegepast, is bloemrijk grasland een van de goedkoopste beheersvormen. Het 'gezond boerenverstand' is hier een goede raadgever. Inventariseer waar een bloemenweide goed zou passen en vooral waar u deze goed kunt beheren. Waar kunt u goed bij met maaimachines en opraapwagens? Waar vormt de bloemenweide geen belemmering voor de verkeersveiligheid? Sommige plekken zoals smalle middenbermen zijn soms gewoon minder geschikt voor een bloemenweide en kunnen beter traditioneel beheerd worden. Anderzijds kan een bloemenweide juist een goede beheersoplossing zijn voor een problematisch of kostbaar te beheren stuk openbaar groen.

*Goed team*

*+ goede communicatie*

*+ goed zadenmengsel*

*= succesvolle bloemenweide.*

#### Zet een Bloemenweideteam op

Stem goed af binnen de eigen organisatie. Besteed er aandacht aan dat alle betrokkenen begrijpen wat de bedoeling is. Niet alleen de planner op kantoor, maar ook de groenbeheerder, de penningmeester en juist ook de man of vrouw met de maaimachine moet begrijpen wat de bedoeling is en waarom. Deze laatste kan vaak goed meedenken in wat praktisch en daardoor kostenefficiënt uitvoerbaar is. Bovendien is deze persoon vaak degene die als eerste een kritische burger te woord zal staan. En vergeet ook niet de communicatiemedewerker. Ecologisch beheer kan een prachtig communicatie- onderwerp zijn en neemt veel onbegrip bij de omwonenden weg. Onze tip is om een 'Bloemenweide-team' op te zetten van iedereen die zich met de bloemenweides bemoeit. Zowel praktisch, theoretisch, financieel als

communicatief. Een goede start is om als bloemenweideteam onze basiscursus te volgen. Dit kunnen wij ook 'in-company' voor u verzorgen. Vraagt u ons naar de mogelijkheden.

#### Promoot uw successen

Als u enthousiast bent, maar er is in uw gemeente nog weinig ervaring met bloemenweides, dan kunt u op tegenstand stuiten bij de burger, maar ook bij uw collega's. Laat u niet ontmoedigen. Begin met een klein hoekje, op een plek waar u de slagingskans hoog acht. Verzorg dit hoekje goed. Als deze bloemenweide in bloei staat, maak dan goede foto's en zorg dat de lokale en sociale media het oppikken. Stap voor stap zal de kritiek omslaan in enthousiasme.

#### BREEAM

Duurzaamheid is een belangrijk aspect geworden bij het realiseren van gebouwen en de directe omgeving. Door duurzaam te bouwen behouden gebouwen hun financiële waarde en de duurzaam ingerichte omgeving zorgt voor een prettig werkklimaat. Dat leidt tot een hogere productiviteit van medewerkers en minder ziekteverzuim. BREEAM is de standaard beoordelings-methode die hiervoor wordt gebruikt en levert u certificaten op m.b.t. duurzaamheid. Dit kunt u dan promoten naar de buitenwereld. Een belangrijke categorie binnen dit certificeringssysteem is Landgebruik & Ecologie. Bloemenweides aanleggen rondom uw bedrijfsgebouw brengt u hoger op de duurzaamheids-ladder. Daarnaast levert u een waardevolle bijdrage aan de biodiversiteit op uw terrein en een aangenaam werkklimaat voor uw medewerkers. Kijk voor meer informatie op [www.breeam.nl](http://www.breeam.nl)



*Kruidenrijke berm en oever, geschikt voor specialistische wilde bijen zoals de Slobkousbij en de Kattenstaartdikpoot.*



## Tips voor

### Plannenmakers en bestekschrijvers

Binnen de CROW systematiek, waarbinnen bestekken worden geschreven, zijn geen posten opgenomen voor het aanleggen en beheren van bloemenweides. Deze heeft Cruydt-Hoeck voor u gemaakt en gratis beschikbaar gesteld bij de mengsels op onze website. Door deze te gebruiken voorkomt u dat onjuistheden in uw bestekken sluipen.

Kijk op [www.cruydt hoeck.nl/bestekteksten](http://www.cruydt hoeck.nl/bestekteksten)

#### Meest voorkomende valkuilen

Zaaien moet oppervlakkig gebeuren. Zeer licht inharken kan, maar als de toplaag voor het zaaien al iets wordt losgemaakt of opgeruwd, is inharken vaak niet nodig en kan een regenbui al voldoende zijn.

Bloemenmengsels bevatten vele zaden van uiteenlopende vormen en groottes, waardoor de meeste zaaimachines lastig zijn af te stellen. Zaaien doet u daarom het liefst breedwerpig met de hand. De zaden kunt u verdunnen met bijvoorbeeld licht vochtig zand voor een goede verdeling over het terrein. Ga voor een halve kilogram zadenmengsel uit van een kruiwagen zand. In tegenstelling tot graszaden is voor onze bloemen-mengsels een zaaidichtheid van 1 tot 1,5 gram per vierkante meter voldoende, tot maximaal 2 gram. Op grote terreinen kan nog dunner worden gezaaid.

Dus 100 tot 200 gram per are. Dichter zaaien werkt soms averechts doordat de snel groeiende soorten de overhand zullen nemen en bovendien is dichter zaaien onnodig kostbaar. Zie voor meer aanwijzingen over aanleg en beheer vanaf pagina 44.



Prettig parkeren.

## Tips voor

### Gemeentes en terreinbeheerders

#### Het juiste beheer is van grote invloed op het succes van de bloemenweide

Zonder bereid te zijn te investeren in een duurzaam en consistent beheer van goede kwaliteit, is zelfs het beste zadenmengsel zonde van het geld. Besteed dus voldoende aandacht aan de afstemming binnen uw organisatie.

#### Bloemenweidebeheer is specialistisch werk

Om een goede bloemenweide te maken zijn mensen nodig met verstand van zaken. Let hier goed op bij het aanbesteden van werkzaamheden. In de praktijk blijkt niet iedere groenaannemer of loonwerker zomaar over de juiste kennis en ervaring te beschikken, waardoor teleurstelling op de loer ligt. Beter is het om in uw projecten de vaak relatief kleine post bloemenweides te laten uitvoeren door een deskundige uit uw eigen team of door een deskundig bedrijf.

#### Kwaliteit maar toch kostenefficiënt

Door de kwaliteiten van een specialistisch beheerder te combineren met de kostenefficiëntie van een loonwerker, kunt u kwaliteit bereiken voor een gunstige prijs. De specialist kan dan bijvoorbeeld met één-assige messenbalkmaaier patronen uitmaaien die ecologisch gunstig zijn. Het maaisel harkt hij boven op de te maaien grote vlakken die de loonwerker vervolgens met groot materieel (bijvoorbeeld een cyclomaaier) kan maaien en afvoeren.

#### Directielevering:

##### aanleveren zadenmengsel in eigen beheer

Bij grote projecten zien we helaas regelmatig dat het Cruydt-Hoeck zadenmengsel dat u samen met ons met zorg heeft uitgekozen en in het bestek heeft laten zetten niet vanzelfsprekend door de aannemer besteld en daadwerkelijk ingezaaid wordt. Maak hierover goede afspraken. Soms is het verstandig het zadenmengsel als opdrachtgever zelf te bestellen en aan uw groenaannemer beschikbaar te stellen. Komt u er niet uit? U staat er niet alleen voor. Heeft u nog aanvullende vragen? Bel of mail ons gerust: 0516 44 11 44, [zaden@cruydt hoeck.nl](mailto:zaden@cruydt hoeck.nl).

## Veel gestelde vragen

Hieronder leest u een aantal veel voorkomende problemen met oplossingen. Heeft u meer vragen, neem dan contact met ons op. Wij helpen u graag. Kijk voor nog veel meer aanwijzingen over aanleg en beheer vanaf pagina 44. Bekijk ook onze FAQ's pagina met veelgestelde vragen op onze website: [www.cruydhoeck.nl/faq](http://www.cruydhoeck.nl/faq)



### Hoe moet ik de zaden bewaren?

Als u nog even niet toekomt aan zaaien, bewaar de zaden dan altijd droog, donker en redelijk koel (12-15 graden). Vooral een enigszins constante temperatuur en luchtvochtigheid is aan te bevelen. Een normale koelkast wordt te vochtig en is daarom ongeschikt.

### De zaden kiemen niet of nauwelijks

Vaak is geduld hier het devies. Wildeplantenzaden hebben wat meer tijd nodig dan bijvoorbeeld gecultiveerde graszaden of zaden voor de moestuin of bloementuin. Sommige soorten kiemen binnen een maand, andere soorten kunnen soms wel zes tot twaalf maanden wachten op de juiste omstandigheden om te kiemen.

Denkt u vooral kiemend onkruid te zien? Maakt u dan duidelijke scherpe foto's van de ingezaaide bloemenwei en mail deze naar ons toe. Neem van bovenaf een foto van ongeveer één vierkante meter van de grond. Meestal kunnen wij u dan aangeven welke kiemplanten van het gezaaide mengsel al te zien zijn.

Soms is er op een minder gunstig moment gezaaid. Dit is op zich niet heel erg, maar het stelt uw geduld iets meer op de proef. Wildeplantenzaden weten zelf vaak heel goed wanneer ze het beste kunnen ontkiemen.

### Ik heb veel onkruid in het eerste jaar

Omdat u de grond meestal heeft moeten bewerken voordat u heeft gezaaid, kiemen er dikwijls ook veel snelgroeiende éénjarige onkruiden zoals Melde en Perzikkruid die al in de grond zaten. Als u een meerjarig bloemrijk graslandmengsel heeft gezaaid, dan kunt u het beste gaan maaien en het maaisel afvoeren.

Door in dit eerste jaar 3-5 keer te maaien, onderdrukt u de onkruiden en hebben de ingezaaide bloemen voldoende licht om te kunnen kiemen. In het tweede jaar zullen de onkruiden grotendeels verdwenen zijn. Bij een éénjarige bloemenweide is maaien geen optie, omdat u dan ook de bloemen wegmaait. Handmatig wieden is dan soms de enige optie.

Vermoedt u veel onkruidzaden in de grond, dan is het toepassen van een 'vals zaaibed' voorafgaand aan het zaaien een goede optie (zie ook vanaf pagina 44).

### Ik ben bang voor erosie op hellingen

Bij de aanleg van bijvoorbeeld viaducten bestaat de kans op erosie en uitspoeling van de vers aangebrachte grond op hellingen. Hierbij kan op niet te voedselarme grond met het bloemenmengsel Italiaans raaigras of Rogge (op zandgrond) mee worden gezaaid. Deze soorten verdwijnen na enige jaren vanzelf en intussen kunnen de bloemplanten zich ontwikkelen. Soms kan hydroseeding een oplossing bieden (zie pagina 45).



### Het bloemrijk grasland vergrast-1

Als het bloemrijk grasland na verloop van jaren teveel vergrast, dan wijst dit meestal op een te voedselrijke bodem en/of een te extensief maaibeheer. De grassen groeien dan harder en verdringen de bloemplanten. Dit kunt u vooral verhelpen door (plaatselijk) extra te maaien en het maaisel steeds goed af te harken en af te voeren. Door speciaal te maaien wanneer de vegetatie het meest vitaal is, worden de meeste voedingsstoffen afgevoerd.

Plekken waar grassen zeer dominant worden, kunt u de eerste keer al eind mei, begin juni maaien, als de grassen veel energie investeren in groei.

### Het bloemrijk grasland vergrast-2: Ratelaar zaaien

In sommige, niet al te voedselrijke situaties kunt u Ratelaar (*Rhinanthus*) zaaien. Deze éénjarige bloemplanten zijn halfparasieten op o.a. gras. Ze kunnen de grassen in de vegetatie enigszins onderdrukken. Hierdoor krijgen bloemen in een grasland meer kans om zich te ontwikkelen. Ratelaar maakt onderdeel uit van verschillende Cruydt-Hoeck mengsels, maar kan ook los bijgezaaid worden. Ratelaar kunt u het beste zaaien tussen juli en de late herfst. Voor het zaaien moeten de aanwezige grassen kort worden gemaaid, waarbij het maaisel wordt afgeharkt, zodat de zaden van Ratelaar bij de bodem kunnen komen. Als de grasmat te dicht is, kan de grond eventueel een beetje worden opgeruigd. Op plaatsen waar de Ratelaar groeit en bloeit mag u pas na de zaadval maaien, ongeveer vanaf eind juli.

### Maak foto's

Om u goed te kunnen adviseren is het erg behulpzaam als u ons een aantal goede foto's van de situatie kunt mailen. Aan de hand van deze foto's kunnen wij u per telefoon of e-mail dikwijls al goed adviseren. Zie ook pagina 16.

### Waar zijn de klapprozen die ik in het eerste jaar in mijn bloemenweide had?

Zoals ook te lezen is vanaf pagina 24, is de juiste keuze van het type mengsel bij het juiste beheer van belang. Een akkerbloemenmengsel met éénjarige klapprozen moet u als zodanig beheren; dus jaarlijks de grond lostrekken. Als u een maaibeheer toepast als bij een 'bloemrijk grasland' verdwijnen de klapprozen. In de handel zijn er vele mengsels verkrijgbaar waarin akkerbloemen zoals klapproos zijn toegevoegd aan meerjarige mengsels voor snel resultaat en extra kleur in het eerste jaar.

Wij kiezen hier bewust niet voor, omdat we hiermee niet het juiste maaibeheer in het eerste jaar kunnen uitvoeren dat van belang is voor een duurzaam bloemrijk grasland. Daarnaast worden ook de verkeerde verwachtingen gewekt, omdat iedereen jaarlijks die mooie klapprozen verwacht.

### Mijn bloemenweide verruigt

Als de bloemenweide verruigt met bijvoorbeeld Ridderzuring en Brandnetels, dan is het meestal van belang het beheer aan te scherpen. Door vooral de verruigde delen iets vaker te maaien en steeds het maaisel goed af te harken en af te voeren kunt u de verruiging tegengaan. Als Ridderzuring zich uit kan zaaien in augustus heeft u binnen enige jaren honderden tot duizenden planten in de bloemenweide. Maai deze plekken daarom steeds voordat de planten uitzaaien. Daarnaast is het aan te bevelen in het beheer jaarlijks enige tijd te plannen voor het uitsteken van Ridderzuring en andere storende plantensoorten.

### Riet in mijn bloemenweide

De groei van veel Riet (*Phragmites australis*) in uw bloemrijk grasland is lastig te verhelpen. Het Riet zat er blijkbaar al, of de plek is erg geschikt voor ontwikkeling van Riet. Tegen Riet kunt u verschrallingsbeheer toepassen. Riet houdt namelijk van veel voedingsstoffen. Daarnaast kunt u Riet enigszins onder de duim houden door het in augustus te maaien als het net in bloei staat.



Pinksterbloem met Oranjetipje.

## Inspiratie

### Planten van hier

#### Over de verbinding tussen flora, fauna en mensen

NL Bloeit is de initiatiefnemer van het rijk geïllustreerde boek 'Planten van hier' waar ook Cruydt-Hoeck een inhoudelijke bijdrage aan leverde. Het boek laat de verbinding zien tussen mens, plant en dier. De Nederlandse gronden en het klimaat zijn onlosmakelijk verbonden met de oorspronkelijk inheemse flora en fauna die hier sinds jaar en dag van nature voorkomen. Dit boek beschrijft van vijftig soorten wilde planten hoe zij zich verhouden tot hun omgeving en in het bijzonder tot insecten. Wij mensen zijn ook onderdeel van dit geheel en ons handelen beïnvloed onze natuurlijke leefomgeving. 'Planten van hier' gaat uitgebreid in op de voordelen van een natuurlijk landschap en beschrijft hoe we onze invloed op een positieve manier aan kunnen wenden door onze omgeving bloemrijk te maken. 'Planten van hier' is daarmee ook een inspirerend en praktisch boek dat aanmoedigt om te doen. Het boek beschrijft de praktijk van het aanleggen en beheren van kruidenrijke bloemenweides en biedt inspiratie door bijzondere projecten in Nederland uit te lichten.



Planten van hier is te bestellen in onze webshop!

**NL Bloeit!**  
Voor flora, fauna en mensen

NL Bloeit! investeert in een duurzame en veerkrachtige leefomgeving voor flora, fauna en mensen onder meer door kruidenrijke bloemenweides aan te leggen en te beheren.





## Hortus Botanicus Amsterdam omarmt de wilde plant!

**Hortus Botanicus Amsterdam, een van de oudste botanische tuinen ter wereld, legde in samenwerking met Stichting NL Bloeit! een kleurrijke wilde weide aan. 'Het is fijn dat we nu op een spectaculaire manier aandacht kunnen vragen voor de inheemse plant.'**

Reinout Havinga, hoofd Tuinen en Collectie bij de Hortus en nauw betrokken bij Stichting Het Levend Archief, nam het initiatief tot het realiseren van de inheemse bloemenweide. Aan de zijde van de Muidergracht, in het zogenaamde grachtenvak, bloeiden de klaprozen en korenbloemen welig. 'We wilden veel kleur langs deze kant van de Hortus, een spetterende publiekstrekker moest het worden. Eerder plantten we op thema ieder jaar nieuw perkgoed aan, maar de jaarlijkse bewerking verstoorde de grond teveel en zorgde voor erosie. Ik wilde daarom een meerjarige inheemse bloemenweide realiseren. Daarnaast is het onze taak als botanische tuin om mensen iets te leren over het plantenrijk en over planten als dragers van een ecosysteem. Inheemse planten vertellen een prachtig en waardevol verhaal over het Nederlandse ecosysteem. Door deze bloemenweide aan te leggen kunnen we ons ook positioneren in de discussie over het beschermen van inheemse planten.'

In het voorjaar van 2019 zaaiden de leerlingen van basisschool de Achthoek onder leiding van NL Bloeit! mengsels van Cruydt-Hoeck en in het najaar plantten kinderen van

bso De Natuurfontein stinzenbollen en inheemse planten uit pot. 'Educatie is een van de belangrijkste pijlers van de Hortus, dus wij vinden het heel fijn om dit samen met hen te doen.'

*Inheemse planten vertellen een prachtig en waardevol verhaal over het Nederlandse ecosysteem.*

Monique van Loenen, eigenaar van bso De Natuurfontein, een opvang die (stads)natuur ontdekken hoog in het vaandel heeft staan, vond het een groot succes. 'De kinderen vonden het fantastisch en kregen allemaal een plantje mee naar huis. Ze weten nu dat insecten veel baat hebben bij inheemse planten. We maken vaker dit soort uitstapjes omdat ik het belangrijk vind dat onze kinderen de natuur leren kennen en zelf een visie ontwikkelen over hoe zij met de natuur om willen gaan.'



## Verleng de bloeiperiode!

### Bloembollen in de bloemenwei

Een zee van kleur in het vroege voor- of het late najaar, daar kunnen bloembollen in een bloemenweide voor zorgen. Stinzenbollen vervroegen de bloeiperiode in het vroege voorjaar, maar er bestaan ook prachtige najaarsbollen. Door bloembollen te planten in uw bloemenweide ondersteunt u wilde bijen en insecten in periodes waarin er minder nectar beschikbaar is voor hen en draagt u bij aan het vergroten van de biodiversiteit.

#### Toepassing

Stinzenbollen (ook wel verwilderingsbollen of stinzenplanten genoemd) zoals Krokus, Sterhyacinten en Sneeuwroem kunnen goed gebruikt worden voor verwildering in bloemenweides. De meesten bloeien in het vroege voorjaar. Door bollen in een inheemse bloemenweide te planten, die bloeit vanaf april, volgen de bloeiperiodes elkaar mooi op. Stinzenbollen zijn subtiel van

kleur, verwilderen na 3 à 4 jaar en maken weinig loof aan waardoor ze niet concurreren met de aanwezige inheemse planten.

Stinzenbollen zijn strikt genomen niet inheems, maar zijn verwilderde sierplanten die vanaf de 16e eeuw werden aangeplant in tuinen. Ze worden echter al zo lang in Nederland toegepast dat ook inheemse insecten deze planten graag bezoeken.

In het najaar zijn Herfstkrokus en Herfststijlloos echte blikvangers in de bloemenweide. Naast deze verwilderingsbollen is het ook mogelijk om bijvoorbeeld cultuurbollen aan te planten zoals Sieruien (Allium) en Indianenbloem (Camassia's) (niet inheems). Het idee is om op deze manier de bloeiperiode van de bloemenweide richting de herfst en eventueel de winter te verlengen.



De gemeente Weststellingwerf combineerde de zaden van Cruydt-Hoeck met de bollen van bloembollenkwekerij JUB Holland in de bermen van de rondweg Wolvega. Robbert Uittenboogaard, eigenaar van JUB Holland: 'De kracht van bloembollen ligt in het voorjaar, daarom zijn we begonnen om bollen te combineren met inheemse kruidenvegetaties om de bloeitijd te verlengen. Het is een interessante optie voor overheden, omdat door de uitbundige bloei de bloemenweides zeer gewaardeerd worden door omwonenden'. Op de foto zie je een combinatie van inheemse kruiden met Alliums en Camassia's.





## Tips voor aanleg en beheer

Idealiter plant u de bollen in het najaar van september tot half december. Hoe vroeger, hoe beter ze aanslaan.

Houd voor plantaantallen ongeveer 15 tot 25 bollen per vierkante meter aan als het gaat om een aanzet tot verwildering te geven. Als u snel veel kleur wilt, dan moet er meer geplant worden, maar zorg ervoor dat het loof de groei van inheemse planten niet belemmert.

Bollen houden van een wat humusrijke en luchtige bodem, dus werk indien nodig wat organische stof zoals oude bladcompost of bladaarde in de grond rond het plantgat.

Nadat de bollen zijn uitgebloeid is het belangrijk het loof te laten zitten tot het verdord is. De aanwezigheid van het groene blad stelt de plant in staat om met behulp van fotosynthese suikers aan te maken en de bol te voeden. Zo sterkt de bol goed aan zodat hij het jaar erop weer uitbundig kan bloeien.

Houd er rekening mee dat als u lage soorten toepast, warme winters de grasgroei niet stilleggen. Als u dus wilt genieten van deze soorten zult u een late maaibeurt (nov-dec) moeten uitvoeren om ze in het voorjaar te zien.

Alliums en Camassia's bloeien later in het jaar en zijn een welkome aanvulling in de bloemenweide. Echter bij 'problemen' (zoals 'veronkruiding' of 'vergrassing') kunt u niet tijdig maaien en moet u eerst wachten tot de bollen zijn uitgebloeid en bovengronds afgestorven.



NL Solarpark De Kwekerij Hengelo.

## Bloemenweide in de zonneweide

**Naast zonnepanelen kunnen ook inheemse bloemen een sprankelende hoofdrol spelen op een zonnepark. Zo wek je stroom op en creëer je een biodivers landschap waar insecten, bijen, vlinders en mensen van kunnen genieten. Cruydt-Hoeck leverde al voor verschillende zonneparken zaden aan met een bloemrijk resultaat.**

### Sterke uitbreiding zonneparken in Nederland

Nederland zet de eerste stappen in de energietransitie. We willen meer 'schone' energie opwekken waarbij we gebruik maken van duurzame en oneindige bronnen zoals de wind en de zon. Het Nederlandse landschap gaat daarmee ook veranderen. Naast een toename van windmolens krijgen we ook steeds meer zonneparken, locaties waar vele honderden zonnepanelen rij aan rij samen staan. De komende jaren worden meer dan 200 grootschalige zonneparken aangelegd met een oppervlak van enkele honderden hectaren. Cruydt-Hoeck ziet dit als een uitgelezen kans om de biodiversiteit te bevorderen door langs de randen van het zonnepark of onder en tussen zonnepanelen bloemrijke weides aan te leggen.

### Wat zijn de voordelen van bloemrijke vegetatie op een zonnepark?

Een bloemenweide is een elegante manier om het duurzame karakter van een zonnepark te onderstrepen. Schone energie opwekken, de biodiversiteit bevorderen en een bloemenweide realiseren die een lust is voor het oog. Daarnaast zorgt de groene ondergroei voor afkoeling van de omgeving waardoor het rendement van de zonnepanelen hoger is. En wat ook niet onbelangrijk is: het beheer is vrij eenvoudig.

Een tot twee keer per jaar maaien en afvoeren van het maaisel of delen licht te laten begrazen door schapen, is toereikend.

*Hogere biodiversiteit met bloemrijke vegetaties onder zonnepanelen, het kan!*

### Een speciaal 'zonneparkmengsel'

De meeste zonneparken worden in het buitengebied aangelegd waar voorzichtigheid is geboden met het zaaien van exotisch bloemenzaad. Het is belangrijk om een zaadmengsel aan te laten sluiten bij de inheemse flora die van nature in de omgeving voorkomen.

Cruydt-Hoeck kan u adviseren bij de aanleg, het beheer en het samenstellen van een gebiedseigen zonneparkmengsel.





Ecologisch zonnepark bij het Drentse Ubberna.

### Ecologisch zonnepark bij het Drentse Ubberna

Bloemenweideadviseur bij Cruydt-Hoeck Roelof Jan Koops: 'We hebben hier een bloemenmix ingezaaid die aansluit bij de regio. Vogelwikke, Witte klaver, Look-zonder-look, Vertakte Leeuwentand, Schapenzuring en Dagkoekeksbloem. De namen zijn prachtig en de bloemen ook.' De eerste resultaten waren afgelopen jaar al zichtbaar: overal fladderden vlinders rond. 'De combinatie van zonnepaneel en bloemrijk grasland is heel nuttig: met de grond doe je verder toch niets. Wij zijn er enthousiast over en streven ernaar om dit straks in al onze parken toe te passen', aldus Marc Kluytmans van Vrijopnaam, het energiebedrijf achter het zonnepark. 'Leuk is dat we de komende jaren in samenwerking met een aantal ecologen willen vaststellen of het ook daadwerkelijk bijdraagt aan biodiversiteit.'



### Solarpark in Hengelo

NL Solarpark De Kwekerij in Hengelo zaaid Cruydt-Hoeck's Bloemrijke graslandmengsel (G1) in langs de paden en onder zonnepanelen. Op de foto staat het Biggenkruid, Slangenkruid en Duizendblad vol in bloei. Nico Wissing, landschapsontwerper en initiator van NL Greenlabel, over NL Solarpark De Kwekerij: 'In tegenstelling tot traditionele zonneparken op industriële schaal was het doel van NL Solarpark De Kwekerij om verschillende functies te dienen.

Naast duurzame energie-opwekking wilden we de biodiversiteit versterken en ruimte geven aan recreatie op een manier die past in het landschap. Een inheems graslandmengsel mag dan uiteraard niet ontbreken, omdat we op deze manier de beeldkwaliteit snel verbeteren en we belangrijke voedselbronnen voor insecten creëren. Zo hebben we een blauwdruk van het 'energielandschap' van de toekomst geleverd.'

Foto gemaakt op 10 mei



Gewoon barbarakruid

Foto gemaakt op 6 juni



Slangenkruid

## Bloemen in de berm

### Slim bloemenmengsel in de berm

Dit is een nieuw ingezaaide berm in Deventer met gemengde wilde bloemen, gefotografeerd met tussenpozen van ruim drie weken. Eerst overheerste Gewoon barbarakruid, daarna Slangenkruid en vervolgens Peen. Een slim mengsel met verlengde bloeitijd om insecten zo lang mogelijk te voorzien van voedsel.

Dergelijke bermen zijn ook belangrijk als brongebied van waaruit zaad zich in de omgeving kan verspreiden. Een goede bijdrage aan de versterking van de biodiversiteit.

*Een slim mengsel met verlengde bloeitijd om insecten zo lang mogelijk te voorzien van voedsel.*



Foto gemaakt op 30 juni



Peen

Foto's: Beeldenbank Sjon.nl (Sjon Heijenga).

Inspiratie





## Bloemrijke vegetaties op natuurbegraafplaatsen

### Een bloembed als grafbedekking

De interesse voor natuurbegraven groeit. Idee hierbij is dat men na overlijden op milieuvriendelijke wijze begraven wordt in een bos of ander natuurterrein. Dit kunnen terreinen zijn die al vele jaren als natuur beheerd worden zoals landgoederen e.d., maar er worden ook nieuwe gebieden ingericht om natuurwaarden met natuurbegraven te combineren. Op deze natuurbegraafplaatsen kunnen inheemse bloeiende begroeiingen inspireren en het natuurlijke karakter van de plek ondersteunen. Cruydt-Hoeck helpt bij het maken van de juiste keuzes voor uw natuurbegraafterrein en het beheer dat daarbij komt kijken.



Begraafplaats Bergklooster Zwolle

#### Bestaande natuur

Natuurbegraafplaatsen kunnen gerealiseerd worden vanuit verschillende vertrekpunten. Zo worden veel begraafplaatsen gerealiseerd vanuit een bestaande natuurlijke situatie, waarbij bossen, heidevelden en andere biotopen aanwezig zijn. In deze gevallen is het raadzaam zorgvuldig om te gaan met het inzaaien van bloemenmengsels. In principe zaaien we niet in natuurgebieden; we maken het liefst gebruik van de inheemse 'za-

denbank' in de bodem. Als het wel verantwoord is om te zaaien dienen de zaadmengsels goed aan te sluiten bij de lokale flora: wat groeit er van nature al in de omgeving? Daarnaast is het van belang dat het zaad van regionale herkomst is. Dit is nodig om de aanwezige natuurwaarden niet genetisch te 'vervuilen'. Vaak moet ook de natuurlijke aanblik van het terrein gewaarborgd blijven. Een ingetogen inheems mengsel sluit dan goed aan.



### **'Nieuw' gebied**

Heeft u een 'nieuw' gebied ingericht als natuurbegraafplaats? Op sommige terreinen zoals landbouwgronden zijn vaak geen belangrijke floristische waarden aanwezig. Maar ook in deze gevallen is het belangrijk dat het bloemenmengsel aansluit bij de planten en de grondsoort die van nature in de (nabije) omgeving voorkomen. Zo kan met inheemse wilde planten de identiteit van het landschap lokaal versterkt worden.

Voor het versterken van de kruidenrijkdom en biodiversiteit van een natuurbegraafplaats ontwerpt Cruydt-Hoeck graag mengsels op maat voor u en adviseert over aanleg en beheer! Hiermee kunt u een begroeiing ontwikkelen met soorten die hier ook daadwerkelijk een kans hebben hier te groeien en heeft u met het juiste advies over aanleg en beheer beschikking over succesvolle ontwikkeling. Voor alle situaties geldt: de bodem en het beheer bepalen welke planten ergens willen groeien.

### **Op het graf**

Als het graf net gedicht is kan men kiezen om op deze plaats kleinschalig wat bloemen in te zaaien.

Bij de toepassing op natuurbegraafplaatsen met voedselarme grond is het bloemrijkgraslandmengsel G1 (voor alle, behalve natte en zware gronden) al een mooie basis. Voor voormalige landbouwgronden met meer voedingsstoffen in de bodem is mengsel G2 (bloemrijkgrasland mengsel voor voedselrijke- en kleigronden) een goede optie. In overleg kunnen we soorten toevoegen die aansluiten bij de lokale flora.

Een andere optie is om te kiezen voor een beperkt aantal zakjes zaden van lokaal passende soorten bloemen om op en rondom het graf een kruidenrijke omgeving te ontwikkelen.

Het is ook mogelijk om de zaden van klaproos en korenbloem door het vaste mengsel te mengen. Het eerste jaar na begraven is er dan veel bloei. De jaren daarna neemt dat snel af en gaat het graf en de vegetatie op in de omgeving.

### **Wilt u uw klanten een alternatief bieden voor een bos bloemen op het graf?**

Cruydt-Hoeck levert naast zaden, ook inheemse planten en struiken in pot. Deze kunnen op het graf geplant worden door nabestaanden. Zo is het toch mogelijk om het graf te markeren. Daarnaast kan de plant en het proces van het planten ook symbolisch van waarde zijn. Deze inheemse planten gaan, net als onze zaden, op in de natuurlijke omgeving en dragen bij aan het bevorderen van de biodiversiteit.

### **Voordelen van inheemse bloemen op een natuurbegraafplaats!**

Bloemen - en de vlinders die erop afkomen - inspireren mensen. Ze bieden schoonheid en troost.

Met bloemenweides of bloemrijke vegetaties op natuurbegraafplaatsen onderstreept men het natuurlijke karakter.

De bloemrijke vegetaties van Cruydt-Hoeck dragen bij aan het versterken van de biodiversiteit.

Met een bloemenmengsel passend bij de streek kan men de identiteit van de streek verder versterken.

Beheer is eenvoudig door één of twee keer per jaar te maaien (al dan niet gefaseerd) en het maaisel af te voeren.



Natuurbegraafplaats Heidepol Arnhem.

## Biodiversiteit inzetten als middel tegen ziektes en plagen

### Eikenprocessierups: bestrijden of samenwerken?

**De eikenprocessierups houdt de gemoederen bezig. De overlast is groot, en een goede oplossing nog niet dichtbij. Want de vraag is natuurlijk hoe we deze rupsenpopulatie op de lange termijn in toom houden? Cruydt-Hoeck streeft ernaar 'plagen' en ziektes te zien als 'klokkenluiders'; als een aanleiding om te kijken naar zaken als luchtkwaliteit, bodemkwaliteit en biodiversiteit. Soms blijkt er een ecologische onbalans te zijn waar we op natuurlijke wijze iets aan kunnen doen.**

#### Trek natuurlijke vijanden aan!

Als het om de eikenprocessierups gaat, zien we dat onder meer het gebrek aan biodiversiteit in de directe omgeving van eikenbomen in ons cultuurlandschap een rol speelt. Lange eikenlanen in combinatie met kort gemaaide bermen zijn een waar paradijs voor de eikenprocessierups. Hun voedsel, het eikenblad, is binnen bereik, terwijl natuurlijke vijanden nergens te bekennen zijn. In een 'kaal' landschap vinden roofinsecten en vogels immers weinig voedsel en ontbreken plekken om zich voort te planten en te schuilen.

Momenteel kunnen de populaties van natuurlijke vijanden de eikenprocessierupsuitbraak niet bijhouden. De verwachting is echter dat de plaagdruk door een overdaad aan natuurlijke vijanden op den duur zal afnemen, maar daarvoor moet er wel wat gebeuren. Het doorbreken van monoculturen van eikenlanen, het plaatsen van nestkasten voor vogels en vleermuizen en de toepassing van inheemse struiken en planten, kunnen de biodiversiteit versterken en zo bijdragen aan het bestrijden van ziektes en plagen. Een mooie vorm van samenwerken met de natuur!

Cruydt-Hoeck stelt voor gebieden buiten de bebouwde kom lokaal passende mengsels samen die aantrekkelijk zijn voor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups zoals sluipwespen, sluipvliegen kevers, roofwantsen en gaasvliegjarven. In dorp en stad kunnen onze standaard bloemenmengsels G1 en G2 goed worden ingezet.

#### Zaaitip!

Om de eikenprocessierups te bestrijden zaai je de wildebloemenzaden in de directe omgeving van de eik. Ongeveer binnen een cirkel van 500 meter. In verband met droogte zaai je liever niet onder de boom, want dan kunnen de zaden slecht tot ontwikkeling komen. Wel is het mogelijk om opgekweekte droogtebestendige soorten als mannetjesrepreijs en het mui-zenoortje te planten.

#### Project Natuurlijke bestrijding eikenprocessierups zeer succesvol

In de gemeente Westerveld startte eind 2017 het project Natuurlijke bestrijding eikenprocessierups onder leiding van Stichting Boermarke Wapserveen en de professionele begeleiding door Nils van Ligten van Ecologisch hoveniersbedrijf Klavertje Vier. Het project is zeer succesvol. In het kort. Er werden twee locaties waar 64 eiken staan onder gelijksoortige omstandigheden gemonitord. Op de proeflocatie werden onder meer inheemse bloemen en planten van Cruydt-Hoeck toegepast om sluipwespen, sluipvliegen, gaasvliegen en zweefvliegen aan te trekken en werden nestkasten voor koolmezen, pimpelmezen, mussen en grootoorvleermuizen geplaatst. In 2019 werden 109 eikenprocessierupsnesten van klein formaat verwijderd op de proeflocatie, terwijl op de controlelocatie 566 nesten werden verwijderd waarvan sommigen meer dan een meter lang waren. Door de biodiversiteit te stimuleren nam het aantal processierupsnesten met 80% af. Het grootste deel van de rupsen werd opgegeten door vogels, maar in het tweede jaar meldden zich ook de eerste insecten zoals kleine poppenrovers, sluipwespen, sluipvliegen en eikenblindwantsen (met name op het Fluitenkruid). De wilde bloemenberm - die bewust niet gemaaid werd - fungeerde daarnaast als schuil- en voedselplek voor vogels en insecten. Het werd een aantrekkelijke plek voor de natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups. Meer weten? Lees dan het uitgebreide artikel op [www.naturetoday.nl](http://www.naturetoday.nl)



### De voordelen van samenwerken met de natuur!

Insectenplagen worden vaak bestreden met (biologische) bestrijdingsmiddelen. Deze middelen zijn echter niet selectief in wat ze bestrijden. Ze doden meer insecten. In dit geval ook andere nacht- en dagvlinders die op de eiken voorkomen.

Het is op dit moment niet raadzaam om uitsluitend te vertrouwen op natuurlijke bestrijding, daarvoor is er te weinig evenwicht, maar op de lange termijn is natuurlijke bestrijding goedkoper en effectiever. Het wegzuigen en wegbranden van nesten of de inzet van bestrijdingsmiddelen kost geld en tijd. In het algemeen kun

je ook stellen dat kunstmatige ingrepen zelden de oorzaak van het probleem aanpakken. Als er na de kunstmatige ingreep geen voedsel te vinden is in de eiken, komen bijvoorbeeld kool- en pimpelmezen ook niet zoeken op de eik waardoor er grote kans is dat er zich nieuwe populaties vestigen. Het proces begint dan weer van voor af aan.

Het stimuleren van de biodiversiteit is altijd een goed idee. U bevordert de gezondheid en veerkracht van de natuur in zijn geheel.



# Aanleg en beheer bloemenweides

## Algemene aanwijzingen voor de aanleg van een bloemenweide

**Een goede voorbereiding is belangrijk voor een succesvolle bloemenweide. Vanaf pagina 24 geven wij enkele aanwijzingen tot de juiste mengselkeuze. Hieronder geven wij graag aanwijzingen over de aanleg en het beheer.**

### Verwijderen van de begroeiing

Het lukraak uitstrooien van een zadenmengsel over een bestaande vegetatie heeft weinig zin. U moet de bodem eerst goed voorbereiden door de bestaande vegetatie en zode weg te halen. Het doorfrozen van de zode werkt averechts. De grond lijkt mooi zwart, maar de door-gefreezde zode zal hergroeien en het ingezaaide mengsel wegconcurreren. Het wegnemen van de zode doet u door de bovenste 4-6 centimeter af te plagen of af te schrapen. Dit is vooral effectief bij voormalig gazon. Eventueel kunt u de zode onderspitten of onderploegen, maar probeer de grond minimaal te bewerken.

Op kleine schaal kunt u de zode handmatig afschrappen. Zeer oppervlakkig (maximaal 5 cm) frezen gaat ook, waarbij u de losgefreezde zode goed afharkt en afvoert. Op grotere terreinen is afschrappen met een rupskraan zeer geschikt. De vrijgekomen zode kunt u composteren of verwerken op het terrein en er een ruigtevegetatie of struweel op aanleggen. Naast het verwijderen van de zode is het ook belangrijk dat u hardnekkige wortel-onkruiden, zoals Ridderzuring, Akkerdistel en Kweekgras verwijdert.

### Minimale bodembewerking

Door de grond minimaal te bewerken laat u de structuur en het bodemleven met rust en voorkomt u dat onkruid-zaden en voedingsstoffen uit de ondergrond geactiveerd worden. Dus tenzij de ondergrond ernstig verdicht is door bijvoorbeeld zware machines, de grond het liefst minimaal roeren.

### Vals zaaibed

Als er veel onkruidzaden in de bodem zitten, kunt u deze terugdringen met de 'vals zaaibed methode'. Hierbij maakt u het zaaibed geheel zaaiklaar, maar wacht u nog enige tijd met zaaien. U laat de onkruiden een paar keer kiemen en schoffelt deze om de 2-3 weken ondiep af op een zonnige droge dag. Hiermee brengt u het aantal onkruidzaden in de toplaag van uw zaaibed sterk terug.

*De natuur is geduldig,  
nu wij nog.*

Na de laatste schoffelronde harkt u de kiemplanten af en kunt u het bloemenmengsel zaaien. Doorgaans kiemen alleen de zaden in de toplaag van uw zaaibed. Pas dus goed op dat u het zaaibed zo weinig mogelijk roert, waardoor u weer nieuwe onkruidzaden naar de oppervlakte brengt. Deze methode is van belang wanneer u een bloemenweide met éénjarige bloemen wilt zaaien, of wanneer u een vaste bloemenweide wilt creëren op een plek waar veel zaden van Ridderzuring in de grond zitten.







### Het zaaien

Nadat u uw perceel 'zaaiklaar' gemaakt heeft, kunt u gaan zaaien. Zaaien moet oppervlakkig gebeuren. Zeer licht inharken kan. Als u de toplaag voor het zaaien al iets heeft losgemaakt of opgeruwd, is inharken vaak niet meer nodig en kan een regenbui al voldoende zijn. De meeste zaaimachines zijn ongeschikt voor het inzaaien van bloemenmengsels. Bloemenmengsels bevatten vele zaden van uiteenlopende vormen en groottes, waardoor de meeste zaaimachines lastig zijn af te stellen. Zaaien doet u daarom het liefst breedwerpig met de hand. In de praktijk blijkt dit ook voor grotere oppervlaktes prima te doen. De zaden kunt u het beste verdunnen met een 'vulmiddel', bijvoorbeeld licht vochtig zand, mais- of graanschroot voor een goede verdeling over het terrein.

Ga voor een halve kilogram zadenmengsel uit van een kruiwagen licht vochtige zand waar u de zaden doorheen mengt. Daarnaast is het handig om de zaden en het in te zaaien perceel in bijvoorbeeld 4 of 6 gelijke vlakken te verdelen voordat u gaat zaaien.

### Zaaidichtheden

Op droge grond met een moeizaam kiemklimaat is een zaai dichtheid van 2 gr/m<sup>2</sup> vaak wenselijk voor een behoorlijk bloemrijk resultaat. Op vochthoudende en meer voedselrijke grond volstaat vaak 1 tot 1,5 gr/m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat. Op grotere percelen kan ook worden volstaan met een lagere zaaidichtheid van 0,75 tot 0,1 gr/m<sup>2</sup>, afhankelijk van het budget en de wens voor meer of minder bloemen.

Zie ook onze tips voor besteschrijvers en plannen-makers op pagina 29.

### Wanneer zaaien

De natuur is onze leermeester. De meeste zaden zijn rijp aan het einde van de zomer. Daarom beschouwen wij de nazomer en de herfst als de beste zaaitijd. Het vroege voorjaar is een goede tweede keus. In de praktijk kan vrijwel jaarrond gezaaid

worden, al is de ene periode geschikter dan de andere.

Het liefst niet zaaien in een hele droge periode, wanneer het vriest of als de ondergrond extreem nat is. In tegenstelling tot geselecteerde cultuurgewassen in de land- en tuinbouw, nemen wilde planten vaak iets meer tijd om te ontkiemen.

Wilde plantenzaden hebben verschillende strategieën om optimaal te kiemen en groeien. Bijvoorbeeld door te wachten op het meest ideale kiemmoment, wat voor sommige soorten in het mengsel soms wel meer dan een jaar kan duren. Van sommige soorten kiemen de zaden niet allemaal in één keer om risico te spreiden. Zo is van Grote klaproos bekend dat steeds ongeveer één vijfde van de zaden kiemt.

### Hydroseeding

In sommige gevallen, bijvoorbeeld bij de aanleg van taluds bij autosnelwegen of bij het inzaaien van groendaken, kan het wenselijk zijn dat het talud snel begroeid raakt om uitspoeling van het grondlichaam tegen te gaan.

Bij Hydroseeding wordt water vermengd met compost of cellulose en wildebloemenzaden. Dit geheel wordt in een dunne laag over het zandlichaam gespoten. In deze dunne laag compost en vocht of cellulose vindt het zaad voldoende voedingsstoffen om zich te vestigen en om de grondlaag vast te leggen. Zorg voor een goed schoongemaakte machine om te voorkomen dat je soorten in je mengsel krijgt die je liever niet wilt.

Wij verwijzen u op verzoek graag door naar in deze techniek gespecialiseerde bedrijven.



Veel groenbeheerders hebben in het voorjaar standaard een zak bloemenmengsel in de werkbus liggen. Bij gelegenheid kan dan hier en daar een strook of overhoekje ingezaaid worden.

## Aanleg en beheer van bloemrijk grasland

**Een bloemrijk grasland bevat naast grassen ook veel meerjarige bloemen. In een bloemrijk grasland wordt de bodem niet of nauwelijks verstoord en wordt jaarlijks één tot twee keer gemaaid. De bodem moet relatief schraal zijn of jaarrond zeer vochtig. Door het maaisel steeds af te voeren kunt u de bodem verschralen.**

### Eeuwenlange cyclus

Bloemrijke graslanden kwamen zo'n vijftig tot honderd jaar geleden nog op grote schaal voor in Nederland. Door een eeuwenlange constante cyclus van maaien en hooien (en dus afvoeren) door boeren zijn deze bloemrijke hooilanden ontstaan. Mede door schaalvergroting en overbemesting in de landbouw zijn veel van deze bloemrijke graslanden verdwenen. Op een voedselrijke bodem groeien grassen sneller en bieden daardoor meer concurrentie aan de bloemplanten. Naast het verlies van een grote variatie aan bloemsoorten is ook de bijbehorende fauna verdwenen. Voor veel insecten, bijen en vlinders zijn veel inheemse bloemen van essentieel belang voor hun voortbestaan en daarmee ook voor vogels en andere dieren. Door het opnieuw creëren van bloemrijke graslanden dragen we bij aan het herstel van de biodiversiteit. De herintroductie op natuurlijke wijze, dus door wind, water, vogels en andere dieren, is een zeer langzaam proces wat soms enkele honderden tot duizenden jaren in beslag kan nemen. Door in te zaaien met wildebloemenzaden wordt de natuur een handje geholpen en dit proces aanzienlijk versneld.

### Toepassingsmogelijkheden

Het aanleggen van een bloemrijk grasland in het openbaar groen is een uitstekend alternatief voor traditioneel groenbeheer. Op iedere plek waar een gemaaid grasvegetatie is, of is gepland, kunt u in principe een bloemrijk grasland aanleggen. Denk hierbij aan wegbermen, parken en plantsoenen, maar ook aan verkeersknooppunten zoals rotondes en klaverbladen. In tuinen en parken kan bloemrijk grasland aangelegd worden als zelfstandige bloemenweide, maar ook als onderbegroeiing van een fruitboomgaard, als oever-begroeiing en als moerasvegetatie. Doordat er op het bloemrijk grasland een verschralingsbeheer wordt toegepast, kan de maaifrequentie worden teruggedrongen tot één à twee maal per jaar. Soms is de uitgangssituatie dermate schraal dat maaien vele jaren niet nodig is. Dit kan vooral langs drukke wegen erg voordelig zijn. Gebruik bij de toepassing van bloemenweides in het (semi-) openbaar groen altijd het 'gezond boerenverstand'.

Op sommige plaatsen is het gewoon niet handig een bloemenweide te maken doordat het beheer lastig is en is het goedkoper en praktischer een traditioneel beheer te voeren. Maar als een bloemenweide op de juiste plaats wordt aangelegd en praktisch kan worden beheerd, dan is een bloemenweide de meest voordelige vorm van beheer.

### Eerst goed kijken

Zeker in het buitengebied is het van belang eerst goed te kijken. Soms is opnieuw beginnen en inzaaien van een bloemenmengsel noodzakelijk. Maar besluit niet zo maar om de bestaande situatie overhoop te gooien.

Doordat er al heel veel soorten staan is een goed beheer de belangrijkste sleutel tot succes. Inzaaien zonder het beheer te verbeteren heeft weinig zin. Kijk dus goed wat er al is in een gebied en welke potenties er zijn. Eventueel kunt u plaatselijk wat extra soorten inzaaien om het gebied te verrijken.

*In sommige gevallen zijn al prachtige resultaten te bereiken als het beheer verbeterd wordt.*

### Uitgangssituatie en gewenste inspanning

Een belangrijke voorwaarde voor een geslaagde bloemenweide is een geschikt milieu en dat betekent in eerste instantie: een passende bodem. Hierbij moet u de soortenkeuze aanpassen aan de uitgangssituatie en niet meer verwachten dan wat van nature mogelijk is. Als u specifieke soorten wilt laten groeien, dan moet u daarvoor eerst het geschikte milieu creëren. Wie geen tijd en energie kan investeren in de aanleg van een goede uitgangssituatie en aan een goed beheer, willen we het gebruik van onze mengsels in ieder geval met klem ontraden. Het op goed geluk uitstrooien van de zaden in ongeschikte grond of in een bestaande dichte grasvegetatie, loopt van nature op een mislukking uit.

### Combinatie met bollen en knollen

In sommige gevallen is een mooie begroeiing te maken door bloemrijk grasland te combineren met bloembollen die geschikt zijn voor verwildering. De voorjaarsbloei van de bollen en knollen wordt opgevolgd door een bloeiende kruidenvegetatie. Terwijl het loof van de bollen en knollen afsterft, staat de weide opnieuw in volle bloei. Het afsterven van het loof is van belang voor de bloei van de bollen en knollen in het volgende jaar. Het beste pakt deze situatie uit op een bodem die niet te rijk of te schraal is, omdat





bloembollen doorgaans een iets rijkere bodem verlangen en een bloemrijk grasland juist een schralere bodem. Ook mogen bollen niet te nat staan. Pas het maairegime enigszins aan de bollen aan en maai de bloemenweide vlak voor de winter kort, (eind oktober begin november), zodat de bollen in het voorjaar goed uitkomen. Plant niet te veel bollen omdat dit de bloemen-weide kan verstoren. Plant bij nieuwe aanleg eerst de bollen en ga daarna pas zaaien. Zie pagina 34.

### Combinatie met akkerbloemen

Veel mensen zijn ongeduldig en willen graag meteen resultaat. Door bij aanleg wat éénjarig akkerbloemen-mengsel toe te voegen aan een meerjarig bloemrijk graslandmengsel, kan in het eerste jaar meteen veel kleur verkregen worden. Aangezien we de grond met rust laten en gaan maaien, zullen deze akkerbloemen na het eerste jaar verdwijnen. Aan deze methode kleven helaas een paar stevige voorwaarden en nadelen:

Zaai de akkerbloemen dun mee, tot maximaal 20% van het totale zaadgoed, maar liever dunner. Anders vormen ze te veel concurrentie voor de vaste soorten.

Teveel onkruidzaden in de grond kunnen hinderlijk zijn. Deze kunt u niet maaien, omdat we dan ook de akkerbloemen wegmaaien. Dus alleen akkerbloemen meezaaien als de grond vrijwel vrij is van onkruidzaden (lees ook 'vals zaaibed' op pagina 44).

Een ander probleem is van psychologische aard, zeker in het openbaar groen. Als omwonenden in het eerste jaar meteen al veel bloemenpracht van éénjarigen zien, dan verwachten ze dit ieder jaar.

Omdat de akkerbloemen in het tweede jaar niet terug komen, kan er teleurstelling ontstaan. Hoewel er na verloop van jaren een prachtig, maar ingetogen, bloemrijk grasland zal ontstaan, herinnert iedereen zich die prachtige bloemen uit het eerste jaar. Door alleen bloemrijk graslandmengsel te zaaien, wordt de bloemenweide vanuit niets ieder jaar een beetje mooier.

### Keuze van het zadenmengsel

Vanaf pagina 24 heeft u al kunnen bepalen wat voor type bloemenweide u wilt. Als u heeft gekozen voor een bloemrijk grasland, dan moet u opnieuw kiezen voor het meest passende mengsel voor uw uitgangssituatie.

U moet zich daarbij de volgende vragen stellen:

- Welke grondsoort heb ik, of zijn er zelfs meerdere?
- Hoe is de waterhuishouding? Wisselt deze binnen het terrein of gedurende het jaar?
- Is de bodem voedselrijk of schraal?
- Is de bodem kalkrijk, neutraal of zuur?
- Welke plantensoorten komen van nature in het gebied voor?

Als u hierover enige duidelijkheid heeft, kunt u er een passend mengsel bij zoeken. Vanaf pagina 66 staan verschillende standaardmengsels beschreven voor bloemrijk grasland. Op verzoek stellen wij graag een speciaalmengsel voor u samen. Informeer u naar de mogelijkheden.



Ratelaar parasiteert op grassen, waardoor deze onderdrukt worden.

### **Ratelaar om grassen te onderdrukken**

In sommige niet al te voedselrijke situaties kunt u Ratelaar (*Rhinanthus*) zaaien. Dit kan op de meeste grondsoorten, behalve zware kleigrond. De bodem kan vrij droog tot vochtig en redelijk nat zijn. Deze éénjarige bloem parasiteert op gras en kan zo de grassen in de vegetatie enigszins onderdrukken. Hierdoor krijgen bloemen in een grasland meer kans om zich te ontwikkelen.

Ratelaar maakt onderdeel uit van verschillende Cruydt-Hoeck mengsels, maar kan ook los bijgezaaid worden, tussen juli en de late herfst.

Voor het zaaien dienen de aanwezige grassen kort te worden gemaaid, zodat de zaden van Ratelaar bij de bodem kunnen komen. Als de grasmat te dicht is, kan de grond eventueel een beetje worden opgeruwd. Op plaatsen waar Ratelaar groeit en bloeit mag u pas maaien als de zaden rijp zijn en beginnen te vallen. Dit is ongeveer vanaf eind juli.

Zaai voor introductie van Ratelaar 0,5 tot 2 gram/m<sup>2</sup> afhankelijk van het budget. Als u niet zeker weet of Ratelaar op de gewenste plek wil groeien, voer dan eerst een zaaiproef uit. In zeer voedselrijke, zeer droge situaties is het effect soms beperkt. U kunt Ratelaar het beste zaaien tussen de nazomer en de kerst.

### **Verschralen bij aanleg**

Als de bodem zeer voedselrijk is, kunt u kiezen voor een kostbare, maar effectieve methode om de bodem reeds bij aanleg te verschralen: het afvoeren van de vruchtbare teeltlaag. Daarnaast kunt u de teeltlaag en de onderliggende schralere laag, indien aanwezig, omwisselen, waarbij u de teeltlaag naar beneden brengt en afdekt door de naar boven gehaalde schralere onderlaag.

In sommige gevallen is ook het aanbrengen van een van buitenaf aangevoerde schrale grondsoort, bijvoorbeeld kalkhoudend zand, op de bestaande bodem een mogelijkheid. Deze schrale laag kunt u enigszins door de onderliggende teeltlaag werken. Hierbij spreken we wel van een laag van tenminste twintig tot

dertig centimeter. Verschralen met behoud van de oorspronkelijke bodem kan door een aantal jaren het grasland of akkerland uit te mijnen door wel te oogsten, maar niet te bemesten. Bij zwaar bemeste grond kan dit tien jaar of langer duren.

### **Vochtige terreinen**

In zeer vochtige situaties kunt u bloemrijke situaties bereiken bij een schrale tot matig voedselrijke bodem. Ook kunnen droge gronden (opnieuw) vernat worden. Voor een succesvol resultaat moet de bodem wel jaarrond zeer vochtig blijven. Bij langdurige uitdroging van de bodem kan juist weer verzuuring en vergrassing optreden. Denkt u bij de aanleg daarom goed na over de waterhuishouding in relatie tot het gewenste eindbeeld.

### **Gradiënten**

In een bloemrijk grasland zijn het vooral de gradiënten (overgangen) die de grootste soortenvariatie in zich hebben. Door het vergraven van het terrein ontstaan overgangen tussen droog en vochtig, voedselrijk en voedselarm, zuur en kalkrijk. Voedingsstoffen worden van hogere delen uitgespoeld naar de lagere delen in een terrein. Maak gebruik van dit gegeven bij het streven naar diversiteit. Hierbij kunnen bijvoorbeeld van de voedselrijke teeltlaag heuvels gemaakt worden, die worden afgedekt met een schralere laag.

Door het aanbrengen van bosschages ontstaan bovendien gradiënten tussen licht en donker. Denk wel eerst goed na voordat u grootschalige ingrepen gaat doen en kijk goed wat u al heeft. Het is zonde als u waardevolle eeuwenoude landschapsstructuren onherstelbaar vernietigt.

### **Zaaien**

Op pagina 44 kunt u lezen hoe u de zaailocatie voor kunt bereiden en hoe u het beste kunt zaaien. Omdat we bij een bloemrijk grasland meteen kunnen maaien is de toepassing van de 'valsaaibedmethode' niet nodig, tenzij u veel zaden van Ridderzuring of grassen in de grond verwacht.





Maaien met de messenbalkmaaier is ideaal in de middelgrote bloemenweide.



Altijd maaien én het maaisel afvoeren. Hier harkt Jasper onze proef-bloemenweides met de bandhooier.

## Maaibeheer van bloemrijk grasland

### Waarom maaien?

Het bloemrijk grasland zoals we dit kennen in West-Europa is ontstaan door een eeuwenlang agrarisch ritme van maaien en hooien. Dit hooi verzamelden boeren als wintervoedsel voor hun vee. Zo werden voedingsstoffen weggenomen en ontstond een redelijk schrale situatie waarop een bloemrijk grasland goed kon gedijen. Bij het goed beheren van een bloemrijk grasland neem je de werkwijze van de ouderwetse boer daarom dus als uitgangspunt.

Als je niet maait, dan verruigt en vergrast de bloemenweide en zullen de bloemen verdwijnen. Grassoorten en ruigtekruiden reageren sterker op voeding en zullen de bloemplanten verdringen. In de huidige zwaar bemeste weilanden vind je dan ook weinig bloemen en weinig wilde grassoorten.

Maaien en afvoeren doe je in de eerste plaats dus om de bodem te verschralen en daarmee de bloemrijkheid te stimuleren.

In een iets gevorderd stadium of wanneer er meer kennis en ervaring is, kun je ook specifiek beheren, bijvoorbeeld om juist meer vlinders, meer bijen of meer verschillende plantensoorten te stimuleren.

### Wanneer maaien? Hoe vaak maaien?

Het juiste maaitijdstip is afhankelijk van het doel dat je hebt. Daarnaast hangt het tijdstip en de frequentie van maaien af van de grondsoort en de voedselrijkheid van de bodem. Over het algemeen wil je, zeker in de beginfase, vooral verschralen. Denkend aan de werkwijze van de ouderwetse boer, dan doe je dit dus als het gewas uitgegroeid is, maar nog niet is ingestort. Als algemeen uitgangspunt voor een verschralingsbeheer kun je het volgende aannemen:

### Maaischema voor Bloemrijk grasland

Globale richtlijnen voor maaitijden in bloemrijk grasland (zie hieronder). Er zijn meer variabelen en verfijningen mogelijk, bijvoorbeeld met 'gefaseerd maaibeheer'. Lees er meer over op pagina 52. Wanneer een bloemenweide sterk is vergrast, dan betekent dit meestal dat er te weinig en te laat wordt gemaaid en afgevoerd. Maaien wanneer de dominante grassen net beginnen met bloeien, geeft het meeste resultaat in vergraste bloemenweides (eind mei, begin juni).

Maaischema voor bloemrijk grasland	mei	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.
Schraal bloemrijk grasland 1X							
Matig schraal tot matig Voedselrijk bloemrijk grasland 2X							
Voedselrijk bloemrijk grasland 2X							
Zeer voedselrijk Kruidenrijk grasland 3X							

## Machines en gereedschappen

### Maaien van kruidenrijke vegetatie

Voor het maaien van kruidenrijke vegetatie worden in de regel diverse soorten machines gebruikt. De gereedschappen en machines die we gebruiken, hangen af van de schaal waarop gewerkt wordt. Het belang is zoveel mogelijk vegetatie weg te halen en het maaisel niet te veel te versnipperen. Hark grondig, zodat er niet teveel maaisel achterblijft en er geen viltlaag van slecht doorlatend verterend materiaal ontstaat. Voor verjonging van de bloemenweide is het van belang dat er tussen de planten minerale grond beschikbaar blijft voor zaden om te kunnen kiemen.

Op kleine oppervlakken werk je met een bosmaaier of met een zeis. Voorzie de bosmaaier het liefst van een slagmes in plaats van een draadkop, omdat een draad het maaisel teveel versnipperd. Afharken gaat prima met een hooihark.

Op middelgrote terreinen is een eenassige messenbalkmaaier erg handig. Eventueel is deze voorzien van een bandhooier. Op grotere terreinen wordt een tractor met een cyclomaaier of messenbalk gebruikt. Het maaisel wordt verzameld met een hooihark/acrobaat en balenpers. Werk hiermee in droge periodes om structuurbederf in de bodem te voorkomen.

Een praktisch, maar ecologisch onwenselijk alternatief is de klepelmaaier met zuiginstallatie. Dit is een kostenefficiënt compromis waarbij veel voedingsstoffen worden afgevoerd, maar helaas zuigen we daarmee ook veel insecten en zaden weg.

Wanneer er toch wordt gekozen voor de klepelzuig-combinatie, dan is het van groot belang dat gefaseerd wordt gemaaid.

Laat ook steeds een substantieel deel van de vegetatie staan, zodat de insectenpopulatie zich kan herstellen. Gebruik absoluut géén klepelmaaier zonder zuiginstallatie! Dit is funest voor de bloemenweide. Alle maaisel wordt versnipperd en de bloemenweide verruigt helemaal. Eén jaar (goedkoop) klepelen kan tien jaar zorgvuldig ecologisch beheer teniet doen.

Door de kwaliteiten van een specialistisch beheerder te combineren met de kostenefficiëntie van een aannemer kan kwaliteit worden bereikt voor een gunstige prijs. De specialist kan dan bijvoorbeeld met een eenassige messenbalkmaaier patronen uitmaaien die ecologisch gunstig zijn en mogen blijven staan. Het maaisel harkt hij boven op de te maaien vlakken, zodat de aannemer goed kan zien welke delen hij met groot materieel (bijvoorbeeld een klepel-zuigcombinatie) efficiënt kan maaien en afvoeren.



Maaien met de messenbalkmaaier is ideaal in de middelgrote bloemenweide.



## Afplaggen

Afplaggen is een zode verwijderen zonder de onderliggende grondlaag te verstoren, om daarmee ruimte te maken voor een nieuw zaaibed.



Met een bosmaaier met slagmes worden de planten meer afgesneden en zijn daardoor beter af te harken. Dit is lastiger als er met een bosmaaier met draadkop gewerkt wordt, die het maaisel te veel versnipperd.



De zode afplaggen met een zodensnijder.



Messenbalk (links) en bosmaaier (rechts).

Met een snelkoppelingssysteem zijn de messenbalkmaaier en de hooihark gemakkelijk te wisselen.



Met de hooihark achter de trekker kun je het maaisel mooi bijeen harken.



Handmatig harken en het maaisel gelijk afvoeren.



Maaien met de zeis.

### **Beheer in het eerste jaar van droog bloemrijk grasland**

Het eerste jaar is een investeringsjaar, met helaas weinig bloei in het bloemrijk grasland en doordat u voor het inzaaien de grond heeft moeten bewerken, ontwikkelen er waarschijnlijk veel snelgroeïende onkruiden zoals Melde en Perzikkruid. Deze kunt u bestrijden door in het eerste jaar drie tot vijf keer te maaien en het maaisel af te voeren. Laat de begroeiing niet hoger worden dan zo'n veertig centimeter en maai deze terug tot zo'n vijf centimeter. Hierdoor valt er veel licht op de bodem en kunnen veel zaden kiemen. In dit eerste jaar kan de zode met bloemplanten zich goed ontwikkelen. Wanneer u kiest voor het meezaaien van een mengsel van éénjarige akkerbloemen, omdat extra kleur in het eerste jaar gewenst wordt, is maaien niet mogelijk. Probeer te dan de genoemde onkruiden tijdig uit te knippen. Maai dan in de loop van de zomer, zodra de akkerbloemen er niet langer aantrekkelijk uitzien, zodat licht op de bodem kan vallen voor vaste planten die nog kunnen kiemen. Wachten tot de akkerbloemen zich hebben kunnen uitzaaïen is niet nodig, omdat deze toch niet terug zullen komen in het bloemrijk grasland. Voer het maaisel steeds af.

### **Beheer vanaf het tweede jaar van droog bloemrijk grasland**

Vanaf het tweede jaar kunt u overgaan op één tot twee keer per jaar maaien en afvoeren. Maai jaarlijks steeds in dezelfde periode, met een speling van maximaal twee weken. Door een constant beheer wordt een stabiele bloemrijke vegetatie verkregen, doordat soorten zich in de vegetatie kunnen vestigen en handhaven. Als er nog veel voedingsstoffen in de grond zitten, is het nodig in de eerste jaren een stevig maaibeheer toe te passen om goed te verschrallen. Vaak is twee keer maaien noodzakelijk. Extra ruige of snelgroeïende delen in het terrein kunnen nog vaker gemaaid worden.

### **Beheer zeer vochtig hooiland en natte oeverdelen**

Op vochtige locaties kan vanaf het eerste jaar na inzaaien alleen gemaaid worden op momenten dat de grond voldoende droog is, in de periode juli-november. Hiermee voorkomt u onnodige schade aan de vegetatie en bodem door maaivoertuigen. Een éénasser of rups-/amfibisch maaivoertuig is hierbij aan te bevelen.

### **Grof of fijn beheer**

Variatie in beheer geeft meer biodiversiteit. Als u kosten-efficiënt wilt beheren, dan kunt u de bloemenweide in één keer in zijn geheel afmaaien en afvoeren. U levert dan wel in op biodiversiteit. Als u een verfijnder beheer voert en gefaseerd maait dan kost dit iets meer inzet, maar u krijgt ook meer variatie in soorten en een bredere bloeispreiding richting het najaar en dus meer voedselbeschikbaarheid, ook voor de 'late' bijen en vlinders.

### **Gefaseerd maaibeheer voor bijen en vlinders**

Een bloemenweide legt u deels aan omdat het mooi is, maar zeker ook om de bijen en vlinders een handje te helpen. Het is daarom dus van belang dat er voor de bijen en vlinders steeds nectar en stuifmeel beschikbaar is. Als u de gehele bloemenweide in één keer afmaait, dan ontstaat er een periode met te weinig aanbod. Door de bloemenweide 'gefaseerd' te maaien genereert u bloeispreiding. Dit is niet alleen tijdens het zomerseizoen van belang, maar juist ook in het najaar. Veel bijen en vlinders vliegen rond tot eind oktober en hebben tot dan nog steeds nectar en stuifmeel nodig. Daarnaast kunnen door gefaseerd maaibeheer kortlevende en tweejarige plantensoorten goed in zaad komen en zich uitzaaïen. Voorbeelden zijn Margriet, Peen, Slangenkruid of Zandblauwtje.





Wekelijks gemaaide paden door de bloemenweide zorgen voor een verzorgd beeld en optimale beleving van de bloemenweide.

Bij een gefaseerd maaibeheer laat u steeds een deel van de vegetatie staan en maait u een deel af. Als beheerder kunt u hiermee spelen en ervaring opdoen. Kleinschalig kunt u allerlei fraaie patronen uitmaaien. Grootschalig zult u misschien eerder kiezen wat praktisch haalbaar is voor de beschikbare machine. Langs een weg kan bijvoorbeeld een strook gemaaid worden, waarmee u meteen ook zorgt voor meer verkeersveiligheid.

Een gefaseerd maaibeheer werkt het beste bij een bloemenweide die al redelijk schraal is. In de beginjaren is het wellicht nodig een iets steviger maaibeheer aan te houden.

### Hoe te maaien, machines en gereedschappen

De gereedschappen en machines die u gebruikt, hangen af van de schaal waarop u werkt. Van belang is zoveel mogelijk vegetatie weg te halen en het maaisel niet te veel te versnipperen. Hark grondig, zodat er niet teveel maaisel achterblijft en er geen 'viltlaag' van slecht doorlatend verterend materiaal ontstaat. Kleinschalig kunt u werken met een bosmaaier of met een zeis. Voorzie de bosmaaier het liefst van een slagmes in plaats van een draadkop, omdat een draad het maaisel teveel versnipperd. Afharken gaat prima met een hooihark. Op middelgrote terreinen is een éénassige messenbalk-maaier erg handig. Eventueel kunt u deze voorzien van een bandhooier. Op grotere terreinen gebruikt u een tractor met een cyclomaaier of messenbalk. Het maaisel verzamelt u met een hooihark/acrobaat en balenpers. Werk hierbij in droge periodes om structuurbederf in de bodem te voorkomen.

Een praktisch, maar ecologisch onwenselijk alternatief is de 'klepelmaaier met zuiginstallatie'. Dit is een kostenefficiënt compromis waarbij u veel voedingsstoffen afvoert, maar helaas zuigt u daarmee ook veel insecten en zaden weg. Wanneer u toch kiest voor de 'klepelzuig-combinatie', dan is het van groot belang dat u gefaseerd maait en dus steeds een substantieel deel van de vegetatie laat staan zodat de insectenpopulatie zich kan herstellen. Gebruik absoluut géén klepelmaaier zonder zuiginstallatie! Dit is funest voor de bloemenweide. Alle maaisel wordt versnipperd en de bloemenweide verruigt totaal. Eén jaar (goedkoop) klepelen, kan tien jaar zorgvuldig ecologisch beheer teniet doen.

### Kwaliteit maar toch kostenefficiënt

Door de kwaliteiten van een specialistisch beheerder te combineren met de kostenefficiëntie van een loonwerker, kunt u kwaliteit bereiken voor een gunstige prijs.

De specialist kan dan bijvoorbeeld met een één-assige messenbalkmaaier patronen uitmaaien die ecologisch gunstig zijn en mogen blijven staan. Het maaisel harkt hij boven op de te maaien grote vlakken, zodat de loonwerker goed kan zien welke delen hij met groot materieel (bijvoorbeeld een klepel-zuigcombinatie) efficiënt kan maaien en afvoeren.

### Extensieve begrazing

Beheer door extensieve begrazing door bijvoorbeeld schapen is in sommige gevallen ook mogelijk. Wel kan het nodig zijn éénmaal per jaar te maaien om ruigtes te bestrijden, zoals distel en zuring. Intensieve begrazing kan echter weer schadelijk zijn voor de soortenrijkdom van de bloemenweide en voor de voedselbeschikbaarheid voor bijen. Maak hiervoor een plan samen met een deskundige.

### Ruigten

Laat daarnaast plaatselijk ruigten ontstaan. Ruigten met hogere en in de winter overstaande planten zijn erg belangrijk voor veel insecten en dieren. U kunt deze laten ontstaan door hier en daar stukken begroeiing slechts eenmaal per 2 tot 5 jaar te maaien. Zolang het niet teveel wordt, kunt u bijvoorbeeld het maaisel op het terrein zelf verwerken: deponeer het op een geschikte plek waar ruigte mag ontstaan. Hier hebben bepaalde dieren baat bij.

### Misvatting: maaisel een week laten liggen

Een hardnekkig misverstand is dat je het maaisel één of twee weken moet laten liggen, zodat de zaden eruit kunnen vallen. Dit is niet nodig. Een bloemrijk grasland bestaat uit meerjarige soorten, die een rozet of zode vormen. Deze zal gewoon weer uitlopen na het maaien. Daarnaast vallen er voor en tijdens het maaien ook al wat zaden op de grond. Wanneer u het maaisel pas een week later afvoert, dan begint het maaisel al te rotten en kruipen er allerlei beestjes in die u dan onbedoeld afvoert. Binnen enkele dagen na het maaien afvoeren is dus prima.



Akkerbloemen met graan.

## Aanleg en beheer van akkerbloemenmengsels

**Akkerbloemen zijn meestal éénjarige planten die zich door de eeuwen heen hebben gespecialiseerd in het gedijen op akkers. Deze pioniersoorten kunnen uitstekend samengroeien met landbouwgewassen, zoals granen en hebben dan ook een jaarlijkse cyclus van grondbewerking nodig zoals op een akker gebruikelijk is. Als deze cyclus doorbroken wordt, zullen de soorten verdwijnen.**

Veel van deze planten zijn sinds honderden, zo niet duizenden jaren meegevoerd met granen en andere gewassen vanuit Oost- en Zuid-Europa. Ze zijn strikt genomen niet allemaal inheems, maar worden door hun eeuwenlange aanwezigheid wel tot de Nederlandse inheemse flora gerekend. Door schaalvergroting, overbemesting en herbiciden zijn de akkerbloemen vrijwel verdwenen in onze landbouw.

### Snel resultaat

Akkerbloemen zijn bij uitstek geschikt voor plekken waar snel een bloemrijk resultaat gewenst is. Bijvoorbeeld om een plek op te fleuren of als tijdelijke invulling in afwachting van een duurzamere inrichting.

### Combineren met granen

In combinatie met granen kunt u een ouderwetse akker nabootsen. Zaai 2-3 gram granen per m<sup>2</sup> om de akkerbloemen (1-2gram/m<sup>2</sup>) voldoende ruimte te geven.

Zaai het liefst de bloemzaden en granen in twee aparte werkgangen, vanwege het verschil in zaadgrootte. Als u de begroeiing tot het einde van de winter laat staan, kunnen vogels dit gebruiken als wintervoedsel. Zaai de granen het liefst

breedwerpig. Zie onze website voor de collectie bijzondere granen.

### Bodemgesteldheid

Akkerbloemen kunt u in principe op elke grondsoort toepassen die ook geschikt zijn als akker. Bij voorkeur een goed doorlatende, matig vochtige bodem. Natte, zeer voedselrijke of erg schrale grond is ongeschikt. De grond mag arm tot matig voedselrijk zijn. Bij zéér arme grond kan enige organische bemesting (geen kunstmest of drijfmest) zelfs gewenst zijn.

Afhankelijk van uw grondsoort en voorbereiding zullen de resultaten verschillend zijn. Soorten als Wilde ridderspoor en Akkerboterbloem doen het beter als de grond basisch is (meer kalkrijk). Als de grond erg vochtig wordt, zullen de Papavers verdwijnen of zelfs nooit verschijnen. Korenbloemen houden niet van veengrond of zware klei. Elke soort heeft zo zijn voorkeur, maar op een 'akker' met goede, neutrale tot iets kalkrijke grond zullen de meeste akkerbloemen wel floreren.

### Vorbereiding van de zaailocatie

Zie ook de algemene zaai-aanwijzingen op pagina 44. Voordat u kunt zaaien moet het perceel goed voorbereid worden. Bewerk





de locatie als zijnde een akker en maak het perceel vrij van alle aanwezige vegetatie. De eerste keer kunt u spitten of ploegen en daarna zaaiklaar maken met bijvoorbeeld een cultivator, met eventueel een kruiemelrol.

Indien het terrein erg verruigd is, dan eerst de onkruiden zoals Ridderzuring, Akkerdistel, Winde en Kweekgras zoveel mogelijk verwijderen. Als er veel onkruidzaden in de grond zitten is een 'vals zaaibed' (zie pagina 44) sterk aan te bevelen. Vanaf het tweede jaar kunt u het beste alleen niet-kerende grondbewerking toepassen, bijvoorbeeld jaarlijks ondiep eggen met schijfeg en cultivator en dan niet meer omploegen.

### Zaaitijd

Een akkerbloemenmengsel kan in principe jaarrond gezaaid worden, maar het liefste in het najaar of in het vroege voorjaar. Als u in het najaar zaait, zullen de winterannuellen zoals korenbloem en klaprozen zich beter ontwikkelen. Winterannuellen zijn éénjarige die deels al in het najaar kiemen. Als u later in het voorjaar zaait, zullen voornamelijk Kamille en Gele ganzenbloem zich goed ontwikkelen. In iedere situatie, grondsoort en zaaitijd zullen weer andere soorten de boventoon voeren.

### Beheer in het eerste jaar

Als de kiemplanten enigszins ontwikkeld zijn, is het aan te bevelen om storende onkruiden zoals Ridderzuring, Melde en Perzikkruid weg te wieden. Verder kunt u de akkerbloemen hun gang laten gaan. Vergeet vooral niet ervan te genieten.

### Beheer in volgende jaren

Als u jaarlijks wilt genieten van akkerbloemen, dan moet u de bodem ieder jaar oppervlakkig (eerste 5 cm) bewerken. Laat eerst de planten goed uitzaaien. Door in de eerste jaren steeds een beetje bij te zaaien, ontwikkelt zich een goede zaadbank (zaadvoorraad in de grond).

Probeer alleen de bovenste vijf centimeter van de grond te roeren met een frees of cultivator. Juist niet ploegen, want daarmee werkt u de zaden te diep onder.

Indien de akker vergrast, is het wel nodig om een diepere bodembewerking uit te voeren. Indien de vegetatie steeds voldoende kans krijgt zich uit te zaaien, zal er daarna voldoende zaad beschikbaar zijn en kunt u, bij goed beheer, jarenlang van uw veld met akkerbloemen genieten. Eventueel kunt u na een aantal jaren bepaalde soorten iets bijzaaien, als soorten dreigen te verdwijnen. Hebben uw akkerbloemen een duidelijke publieksfunctie, dan is jaarlijks bijzaaien zeker aan te bevelen.



Veel groenbeheerders hebben in het voorjaar standaard een zak akkerbloemenmengsel in de werkbus liggen. Bij gelegenheid kan dan hier en daar een strook of overhoekje ingezaaid worden.



## Aanleg en beheer van ruderales mengsels

**Ruderales vegetaties ontstaan vaak op plaatsen waar de grond regelmatig, maar niet persé jaarlijks, verstoord wordt. Je kunt het daarom ook ‘storingsvegetatie’ noemen. Ruderales soorten gedijen vaak goed in bewoond gebied, zoals boerenerven, verlaten moes-tuinen, rondom composthopen en braakliggende terreinen.**

Deze begroeiingen bestaan uit éénjarige akkerbloemen, tweejarige en (vaak kortlevende) meerjarige soorten. De soorten in ruderales mengsels zijn rijkbloeiend en geven meteen vanaf het eerste jaar na inzaaien een kleurrijk resultaat. Een niet te schrale, normale bodem is gewenst.

### Toepassingsmogelijkheden

Ruderales mengsels zijn met name bedoeld voor het zaaien in bewoond gebied, op plaatsen waar redelijk snel en voor meerdere jaren een kleurrijke vegetatie gewenst is. Let op dat sommige ruderales soorten vrij groot zijn en zeker op voedselrijke plaatsen één tot ruim twee meter hoog kunnen worden. De mengsels zijn minder geschikt voor de toepassing in het buitengebied en zéker niet voor natuurontwikkeling.

Op lange termijn zijn ruderales mengsels vaak minder geschikt voor zwaardere gronden. Ruderales planten-soorten gedijen het beste op ruderales dynamische lichtere gronden die regelmatig (iedere paar jaar) in beweging zijn. Op zwaardere gronden kunt u een runderaal mengsel alleen als ‘opstart’ gebruiken. Op zware gronden wordt de bodem vaak snel stabiel, waardoor de vegetatie overgaat tot meer vaste soorten en waarbij de ruderales soorten verdwijnen.

### Natuurspeelplaatsen

Ruderales mengsels zijn uitstekend geschikt voor natuur-speelplaatsen voor kinderen. Voor het voortbestaan van de soorten

is enige verstoring en betreding door de kinderen soms juist gewenst, hoewel alles met mate natuurlijk.

### Zaaien

Bij het zaaien gaat u op dezelfde manier te werk als bij een mengsel van éénjarige akkerbloemen (zie pagina 63).

### Beheer

Een begroeiing met ruderales soorten hoeft in de zomer niet gemaaid te worden, maar kan het beste in de late winter (februari-maart) gemaaid en afgeharkt worden. Op deze manier kunnen de vogels er eerst nog winter-voedsel uit halen. De bodem mag bij het afharken plaatselijk iets beschadigd worden om ook na het tweede jaar de éénjarige bloemen opnieuw een kans te geven. Haal de meerjarige onkruiden en grassen voor het maaien weg.

Eventueel kunt u, afhankelijk van het ontstane beeld, na een jaar of drie tot vijf de gehele vegetatie opnieuw goed loswoelen met bijvoorbeeld een frees of cultivator. Hiermee wordt het proces opnieuw gestart. Het is dan verstandig iets bij te zaaien.

Nog beter kunt u jaarlijks een derde van de ruderales bloemenweide oppervlakkig doorwoelen, waardoor de bloemenweide steeds verschillende stadia heeft en daarmee meer biodiversiteit. Indien u de vegetatie alleen maait, zullen de één- en tweejarige soorten na verloop van tijd verdwijnen.





## Aanleg en beheer van onderbegroeiing

**Een kruidachtige onderbegroeiing is een essentieel onderdeel van een houtige begroeiing. Onder bomen en struiken is de concurrentie met grassen vaak veel minder, doordat er weinig zonlicht beschikbaar is. Hierdoor hebben bepaalde bloemen een betere kans. In een structuur van bomen, struiken en kruiden kunnen veel dieren voedsel en schuilmogelijkheden vinden.**

### Toepassingsmogelijkheden

Wilde planten kunnen goed toegepast worden als een kruidachtige begroeiing onder en langs bomen en struiken. Niet alleen lichte bossen, maar ook lanen, houtwallen, bosplantsoenen en andere schaduwrijke plekken zijn voor een kruidenrijke vegetatie zeer geschikt. Met bollen en knollen, geschikt voor verwildering (zoals stinzenplanten), zijn mooie combinaties te maken met een aantal van de meer verfijnde, lage plantensoorten van schaduw en halfschaduw.

### Uitgangsmogelijkheden

Bij voorkeur is de grond die u wilt inzaaien al iets tot rust gekomen. In geroerde of sterk bemeste grond zien we vaak veel begroeiing van bijvoorbeeld Brandnetels, Ridderzuring en Braam. Van belang is deze ruigte-begroeiing eerst grondig te verwijderen en de grond te laten rusten. Aangezien de concurrentie van gras minimaal is, mag de grond best humus- en voedselrijk zijn.

### Het zaaien

Hoewel u in een boomrijke omgeving de grond niet zaai-klaar kunt maken met groot materieel, komt de werkwijze wel overeen met de beschrijving op pagina 44. Verwijder eerst de ongewenste onkruidbegroeiing. Maak de bovenlaag los indien deze is dichtgeslagen of afgesloten met een bladlaag. Zaai de zaden en hark deze eventueel licht in. Zaai bij voorkeur in de nazomer of herfst, of anders in het vroege voorjaar.

### Beheer

Een kruidachtige onderbegroeiing zal zich, wegens de matige hoeveelheid beschikbaar licht, langzaam ontwikkelen.

Een vast maaibeheer op gezette tijden is hier dan ook minder van belang. De begroeiing kan 1x per jaar in februari worden gemaaid en afgevoerd. Op sommige plekken volstaat eens per 2-5 jaar maaien en afvoeren, afhankelijk van hoe voedselrijk en vochtig de grond is en hoe ruig u het hier wenst. Jaarlijks of tweejaarlijks kunnen storende onkruiden verwijderd worden.

Ook zaailingen van bomen zoveel mogelijk verwijderen. Hoewel er hier en daar best een enkele zaailing mag doorgroeien tot een boom of struik moeten de bomen en struiken zo nu en dan bij de grond worden teruggezet. Doe dit gevarieerd. Op een open plek, ontstaan door een weggezaagde boom of struik, komt tijdelijk licht beschikbaar voor de ontwikkeling van de kruidlaag.



Ruig klokje - *Campanula trachelium* is een uitstekende plant in de half schaduw..

## Aanleg en beheer van dakvegetaties

**De laatste jaren neemt de belangstelling voor dak-begroeiingen sterk toe. Meestal bestaat deze uit een mengsel van Sedumsoorten op een zeer dunne substraatlaag van vijf tot zes centimeter. Helaas kan Sedum maar beperkt bijdragen aan de biodiversiteit.**

Als uw dak een dikkere substraatlaag toelaat, dan zijn er veel meer mogelijkheden. Op een substraatlaag vanaf tien of liever meer centimeters dik met een goed waterbufferend vermogen, zijn mooie bloemrijke kruiden-vegetaties te maken.

Dakbegroeiingen kunt u overal maken als het dak geschikt is, of geschikt te maken is en als de dakhelling vlak of licht hellend is. Op bestaande daken is een dikke substraatlaag wegens het grote gewicht niet altijd mogelijk, maar bij nieuwbouw zijn er veel mogelijkheden. Als u bij nieuwbouw tijdig een dak-begroeiing met een dikke substraatlaag in uw programma van eisen zet, dan kan dit meegenomen worden in het bouwplan. In de praktijk blijken de bouw-kosten nauwelijks duurder te zijn, mede door enige voordelen. Zo heeft een dikke substraatlaag een isolerende werking, waarmee op dakisolatie bespaard kan

worden. De aanleg van dakbegroeiing is specialistisch werk, laat u goed informeren.

Naast ons Dakmengsel D2 kunnen wij diverse speciale dakmengsels voor uw samenstellen die passend zijn bij uw wensen en uitgangssituatie. Sterker nog: als uw substraat maar dik genoeg is, dan kunnen wij bijna alle typen bloemenweides ontwerpen voor uw dak, van moeras-, oever-, heide- tot duinbegroeiing.

Elke situatie is momenteel nog nieuw en de meeste begroeiingen zijn experimenteel, maar bij dakgroen-specialisten en onderzoeksinstituten komt steeds meer informatie en ervaring beschikbaar. Ook Cruydt-Hoeck draagt zijn steentje hier aan bij. Informeer naar de mogelijkheden voor uw dak of project.



Dakvegetatie Werkmancollege Groningen • Foto: Sicco van der Brug







# Mengselwijzer

## Welk type bloemenweide?

**Eénjarige bloemenweide, Zonnige plek**  
Jaarlijks de grond bewerken en doorzaaien

**Akkerbloemenmengsel A6**

**Twee- tot driejarige kortlevende bloemenweide, zonnige plek**  
Jaarlijks maaien en afvoeren en de grond licht bewerken

**Ruderaal mengsel B1 of N2**

**Halfschaduw, onderbegroeiing, Bosrand**

**Mengsel 01**

**Meerjarige duurzame bloemenweide, zonnige plek**  
Bloemrijk grasland: jaarlijks maaien en afvoeren

**Algemene en lichtere Gronden (zand)**

**Mengsel G1, M1, N1, C1, BW1, WV**

**Zwaardere en Voedselrijke gronden (klei)**

**Mengsel G2, WV**

**Jaarrond natte Gronden (oever)**

**Mengsel G3**

**Schrale kalkrijke Gronden**

**Mengsel G4 of M4**

**Extensief gazon**

**Mengsel M5**

**Groendaken of Bloeiende voegen**

**Mengsel D2**





## Alle kenmerken van onze mengsels op een rijtje

### Akkerbloemenmengsels

Zie het Cruydt-Hoeck mengsel A6 op pagina 63.

- | éénjarige soorten
- | zéér bloemrijk, veel kleur
- | voor een zonnige plek
- | jaarlijks de grond bewerken/lostrekken
- | jaarlijks een beetje bijzaaien
- | snel effect in het eerste jaar, makkelijk resultaat
- | geschikt voor een tijdelijke oplossing, geschikt voor tijdelijke natuur
- | een matig schrale tot voedselrijke bodem
- | voornamelijk als voedselplanten aantrekkelijk
- | voor bijen, vlinders en insecten

### Ruderale mengsels

Zie de Cruydt-Hoeck mengsels B1 en N2 vanaf pagina 64.

- | éénjarigen, tweejarigen en kortlevende vaste soorten
- | zéér bloemrijk, veel kleur
- | voor een zonnige plek
- | iedere 3 à 4 jaar de grond licht bewerken/lostrekken
- | redelijk snel effect
- | geschikt voor een tijdelijke oplossing, geschikt voor tijdelijke natuur
- | op vele vlakken aantrekkelijk voor bijen, vlinders en insecten
- | een matig schrale tot matig voedselrijke bodem

### Bloemrijk graslandmengsels

Zie de Cruydt-Hoeck mengsels G1, G2, G3, G4, M1, M4, M5, N1, C1, BW1 en WV1 vanaf pagina 66.

- | voornamelijk vaste soorten
- | ingetogen bloei van verfijnde soorten
- | voor een zonnige plek
- | voor bloemrijk grasland, hooilandjes, boomgaarden en wegbermen
- | langzame ontwikkeling, weinig bloei in het eerste jaar
- | jaarlijks ten minste 1 à 2 keer maaien en het hooi afvoeren
- | de grond niet verstoren
- | op vele vlakken aantrekkelijk voor bijen, vlinders en insecten
- | veel ecologische waarde
- | duurzame bloemenweide
- | een redelijk schrale bodem gewenst

### Onderbegroeiing

Zie het Cruydt-Hoeck mengsel O1 op pagina 77.

- | voornamelijk vaste soorten
- | ingetogen bloei van verfijnde en ruige soorten
- | matig voedselarme tot voedselrijke, droge tot zeer vochtige grond
- | voor bosrand, schaduwhoeken, onderbegroeiing van bomen en struiken
- | langzame ontwikkeling, weinig bloei in het eerste jaar
- | de grond niet of weinig verstoren
- | zeer extensief maaibeheer, vaak 1x per (2) jaar in september-oktober
- | ruigtebestrijding braam en brandnetel soms noodzakelijk
- | op vele vlakken aantrekkelijk voor bijen, vlinders en insecten, veel ecologische waarde

### Dakmengsels

Zie het Cruydt-Hoeck mengsel D2 op pagina 78.

- | voornamelijk vaste soorten
- | ingetogen bloei van verfijnde soorten
- | voor een plek in de zon of lichte halfschaduw
- | schrale tot matig voedselarme, droge tot normaal vochtige grond
- | voor vlakke tot hellende daken
- | langzame ontwikkeling, weinig bloei in het eerste jaar, zeer extensief beheer
- | op vele vlakken aantrekkelijk voor bijen, vlinders en insecten, veel ecologische waarde

## Speciaalmengsels

Wij stellen graag speciaalmengsels voor u samen ten behoeve van de bovenstaande kenmerken of speciale situaties. Vraagt u ons naar de mogelijkheden!  
Zie ook: [www.cruydt hoeck.nl/speciaalmengsel](http://www.cruydt hoeck.nl/speciaalmengsel).



Het Akkerbloemenmengsel A6 bestaat uit éénjarige soorten. De grond moet iedere winter bewerkt worden om de éénjarige soorten opnieuw te laten groeien. Wordt de grond niet bewerkt, dan verdwijnen de akkerbloemen.

## Bloemenweidemengsels

### De inheemse zadenmengsels van Cruydt-Hoeck

Met zaden en advies van Cruydt-Hoeck kiest u voor kwaliteit om een succesvolle bloeiende bloemenweide te creëren. Onze universele basismengsels bevatten uitsluitend inheemse wilde plantensoorten. Onze mengsels zijn continu in ontwikkeling en zijn gebaseerd op veertig jaar ervaring. De basismengsels in deze catalogus zijn in een breed milieu toepasbaar. Zeldzame of kritische soorten laten we bewust achterwege, om plantengeografische patronen zo min mogelijk te verstoren en de bloemenweide grote kansen te bieden om succesvol tot ontwikkeling te komen, met planten die redelijk makkelijk willen groeien. De mengsels zijn geen afspiegeling van specifieke natuurlijke plantengemeenschappen, maar bedoeld als aanzet tot een meer bloemrijke vegetatie. Aan deze basismengsels kunnen we op verzoek extra soorten toevoegen.

#### Speciaalmengsels: 'mengsels op maat'

Naast onze universele basismengsels kunnen wij ook mengsels speciaal voor u samenstellen, afgestemd op uw specifieke wensen en de omstandigheden van de in te zaaien locatie. Hiermee kunnen we de diepte in en kunnen we ook specifiekere soorten toepassen. Wij geven daarbij met plezier ecologisch en praktisch advies. Neemt u vooral contact met ons op om de mogelijkheden te bespreken.

#### Grasmengsels

Op een paar uitzonderingen na, bevatten onze basis bloemenweidemengsels uitsluitend bloemenzaden. Bewust laten wij de graszaden achterwege. De regulier verkrijgbare graszadenmengsels bevatten voornamelijk zodevormende, grove en sterk groeiende grassoorten die sterk concurreren met bloe-

men. Wij adviseren u dan ook met klem om in normale situaties géén graszaden mee te zaaien. Grassen groeien meestal sneller dan bloemen.

Graszaden zitten doorgaans genoeg in de grond of in de omgeving. Door uitsluitend bloemenzaden te zaaien, krijgen bloemen de benodigde voorsprong om zich te vestigen om zo met grassen te kunnen concurreren. In enkele uitzonderlijke situaties kan het toch van belang zijn een kleine hoeveelheid graszaden mee te zaaien. Wij bieden een aantal grasmengsels met polvormende wilde grassoorten aan die voor dit doel het meest geschikt zijn. U vindt ze op pagina 79.

#### Het ene mengsel is het andere niet

In de commerciële handel worden vaak veelkleurige mengsels voor een lage prijs aangeboden. Als u vooral zoekt naar een kleurige bloemenpracht voor weinig geld, dan is dit een prima oplossing. Gaat u echter liever voor kwaliteit en wilt u écht een bijdrage leveren aan de biodiversiteit? Zaai dan liever iets duurder kwaliteitsmengsels met inheemse wilde plantensoorten, waarvan u en de natuur de komende jaren veel plezier zult hebben.



Twijfelt u nog? Vraag onze adviseurs om advies. Wij helpen u graag op weg.

**Zie mengselwijzer op pagina 60**



-  1 jaar veel bloei en kleur
-  Hoogte ca. 60-100 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor alle grondsoorten
-  Tijdelijke natuur
-  Jaarlijks opnieuw inzaaien
-  Voor bijen, vlinders en vogels



A6

## Mengsel eenjarige akkerbloemen

Zeer kleurrijk algemeen bloemenmengsel van éénjarige akkerbloemen. Geschikt voor alle, niet te schrale of te natte gronden. Dit mengsel geeft een zeer bloemrijk resultaat in het jaar van inzaaien. Voor bloei in volgende jaren is jaarlijkse grondbewerking (en eventueel bijzaaien) noodzakelijk. Niet combineren met grassen. Indien gezaaid in het voorjaar in een gunstige situatie kan dit mengsel al na 6-8 weken bloeien.

### Zaadichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie. Bij gebruik in combinatie met andere mengsels niet te dicht zaaien, maximaal 20% van de totale hoeveelheid bloemenzaad.

### Zaai-instructie

Zaaien: jaarrond, maar bij grote voorkeur in de nazomer of vroege herfst of in het vroege voorjaar tot half mei voor een bloemrijk resultaat.

Minimum aantal geleverde soorten: 9

### Toevoegingen

Voor toepassing in een speciaal geografisch gebied, grondsoort of bijvoorbeeld voor educatieve doeleinden, kunnen extra soorten toegevoegd worden of kunnen wij een specifiek akkerbloemenmengsel voor u samenstellen. Bijvoorbeeld: Blauw guichelheil, Akkerklokje, Akkerboterbloem, Groot spiegelklokje, etc.

Denk ook aan het meezaaien van granen:









(maximaal 3 - 5 gr/m<sup>2</sup>) om de sfeer van een akker te benadrukken en als wintervoedsel voor dieren. Zaai de granen apart van de bloemzaden, in een aparte werkgang.

### Mengsel A6 bevat de volgende soorten

<i>Agrostemma githago</i>	Bolderik
<i>Centaurea cyanus</i>	Korenbloem
<i>Consolida regalis</i>	Wilde ridderspoor
<i>Glebionis segetum</i>	Gele ganzenbloem
<i>Matricaria chamomilla</i>	Echte kamille
<i>Misopates orontium</i>	Akkerleeuwenbek
<i>Papaver dubium</i>	Bleke klaproos
<i>Papaver rhoeas</i>	Grote klaproos
<i>Silene conica</i>	Kegelsilene
<i>Silene gallica</i>	Franse silene
<i>Silene noctiflora</i>	Nachtkoekoeksbloem
<i>Tripleurospermum maritimum</i>	Reukeloze kamille



# B1

-  2 - 3 jaar veel bloei en kleur
-  Gemengd laag en hoog  
ca. 30-200 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor alle lichte grondsoorten
-  Tijdelijke natuur
-  1 x per 3 jaar opnieuw inzaaien
-  Maaien en afvoeren in het voorjaar
-  Voor bijen, vlinders en vogels

## Kleurrijk mengsel ruderaal soorten

Zéér kleurrijk en uitbundig bloemenmengsel van éénjarige akkerbloemen, tweejarige en vaste soorten voor alle niet te zware of te natte gronden in het bewoonde gebied. Dit mengsel heeft een bloemrijk resultaat vanaf het eerste jaar. Jaarlijks maaien en afvoeren en de vaste onkruiden en grassen verwijderen. Na enkele jaren de grond licht verstoren. Niet combineren met grassen.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat/publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij grote voorkeur in de nazomer en vroege herfst of in het vroege voorjaar tot half mei voor een bloemrijk resultaat.

Minimum aantal geleverde soorten: 28







Niet meezaaien met de G-mengsels en niet combineren met grassen. Voor extra kleur kan het mengsel A6 akkerbloemen worden mee gezaaid. B1 is geschikt voor alle niet te zware of te natte gronden, een zonnige standplaats en bevat éénjarige, tweejarige en vaste soorten. Aangezien het natuurlijk verspreidingsgebied van deze soorten beperkt is, is dit mengsel uitsluitend bedoeld voor gebruik in tuinen, parken en binnen de bebouwde kom.

Herik en Witte mosterd zijn hele snelle kiemers en zitten in dit bloemenmengsel, zodat er in zeer korte tijd bloemen beschikbaar zijn voor bijen en vlinders. Jaarlijks maaien en afvoeren in februari-maart en de vaste onkruiden zoals Ridderzuring en grassen verwijderen. Na enkele jaren de grond licht verstoren.

## Mengsel B1 bevat de volgende soorten

<i>Anchusa officinalis</i>	Gewone ossentong
<i>Anthemis arvensis</i>	Valse kamille
<i>Anthemis tinctoria</i>	Gele kamille
<i>Berteroa incana</i>	Grijskruid
<i>Carum carvi</i>	Karwij
<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei
<i>Daucus carota</i>	Peen
<i>Dipsacus fullonum</i>	Grote kaardebol
<i>Echium vulgare</i>	Slangenkruid
<i>Erodium cicutarium</i>	Gewone reigersbek
<i>Fumaria officinalis</i>	Gewone duivenkervel
<i>Geranium dissectum</i>	Slijbladige ooievaarsbek
<i>Glebionis segetum</i>	Gele ganzenbloem
<i>Isatis tinctoria</i>	Wede
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid
<i>Malva sylvestris</i>	Groot kaasjeskruid
<i>Matricaria chamomilla</i>	Echte kamille
<i>Melilotus albus</i>	Witte honingklaver
<i>Melilotus officinalis</i>	Citroengele honingklaver
<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem
<i>Oenothera glazioviana</i>	Grote teunisbloem
<i>Onopordum acanthium</i>	Wegdistel
<i>Papaver dubium</i>	Bleke klaproos
<i>Papaver rhoeas</i>	Grote klaproos
<i>Raphanus raphanistrum</i>	Knopherik
<i>Reseda lutea</i>	Wilde reseda
<i>Reseda luteola</i>	Wouw
<i>Securigera varia</i>	Bont kroonkruid
<i>Sinapis arvensis</i>	Herik
<i>Tripleurospermum maritimum</i>	Reukeloze kamille
<i>Verbascum densiflorum</i>	Stalkaars
<i>Verbascum phlomoides</i>	Keizerskaars
<i>Vicia sativa subsp. nigra</i>	Smalle wikke
<i>Vicia villosa</i>	Bonte wikke



-  2-3 jaar veel bloei en kleur
-  Gemengd laag en hoog  
ca.30-140 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor alle  
grondsoorten
-  Tijdelijke natuur
-  1 x per 3 jaar opnieuw inzaaien
-  Maaien en afvoeren in het  
voorjaar
-  Specifiek ontwikkeld voor  
wilde bijen en vlinders



N2

## Bijenmengsel met 1 en 2-jarige soorten

Goede drachtplanten en bloei door het hele seizoen is van groot belang voor onze wilde- en honing-bijen, maar natuurlijk ook voor onze vlinders. Onze overige mengsels zijn ook geschikt voor wilde bijen, maar in dit mengsel hebben we ons bij de samenstelling speciaal gericht op deze beestjes. Mooi in combinatie met een bijenhotel! Aangezien het natuurlijk verspreidingsgebied van sommige van deze soorten beperkt is, is dit mengsel uitsluitend bedoeld voor gebruik in tuinen, parken en binnen de bebouwde kom. Vanaf het eerste of tweede jaar kunt u een bloemrijk resultaat verwachten. Jaarlijks maaien en jaarlijks de grond licht verstoren in februari-maart.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat/publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer en herfst of het vroege voorjaar tot half mei voor een bloemrijk resultaat.  
Minimum aantal geleverde soorten: 28

### Mengsel N2 bevat de volgende soorten

<i>Alliaria petiolata</i>	Lookzonderlook
<i>Anchusa officinalis</i>	Gewone ossentong
<i>Anthemis arvensis</i>	Valse kamille
<i>Berteroa incana</i>	Grijskruid
<i>Carum carvi</i>	Karwij
<i>Centaurea cyanus</i>	Korenbloem
<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei
<i>Daucus carota</i>	Peen
<i>Dipsacus fullonum</i>	Grote kaardebol
<i>Echium vulgare</i>	Slangenkruid
<i>Glebionis segetum</i>	Gele ganzenbloem
<i>Isatis tinctoria</i>	Wede
<i>Jasione montana</i>	Zandblauwtje
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid
<i>Matricaria chamomilla</i>	Echte kamille
<i>Misopates orontium</i>	Akkerleeuwenbek
<i>Myosotis arvensis</i>	Akkervergeetmijnietje
<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem
<i>Papaver rhoeas</i>	Grote klapproos
<i>Picris hieracioides</i>	Echt bitterkruid
<i>Reseda luteola</i>	Wouw
<i>Silene dioica</i>	Dagkoekoeksbloem
<i>Tragopogon porrifolius</i>	Paarse morgenster
<i>Tragopogon pratensis</i>	Gele morgenster
<i>Trifolium arvense</i>	Hazenpootje
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver
<i>Tripleurospermum maritimum</i>	Reukeloze kamille
<i>Viola arvensis</i>	Akkerviooltje
<i>Viola tricolor</i>	Driekleurig viooltje



**G1**

-  Jarenlang bloei en kleur
-  Hoogte ca. 50-100 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor alle, niet te zware of vochtige gronden
-  Tijdelijke natuur
-  Weinig bloei in het eerste jaar
-  Permanente invulling
-  Jaarlijk 1-2 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen, vlinders en vogels

## Bloemrijk graslandmengsel voor lichtere gronden

Breed inzetbaar bloemenmengsel voor bloemrijk grasland en bermen voor alle (behalve zware en natte) gronden van voedselarm tot matig voedselrijk. Zeer geschikt voor zandgrond en lemige zandgrond. Dit mengsel heeft een ingetogen karakter. Door goed beheer kan zich een duurzame natuurlijke middelhoge vegetatie ontwikkelen. Een bloemrijk resultaat kunt u vanaf het tweede of derde jaar verwachten. Jaarlijks 1 à 2 keer maaien en bij voorkeur gefaseerd, zodat er steeds delen kunnen bloeien.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar.







Minimum aantal geleverde soorten: 21

Voor een kleurrijk effect in het eerste seizoen is dun meezaaien (maximaal 20%) van een akkerbloemen-mengsel mogelijk. Soorten reageren verschillend op een bepaalde uitgangssituatie. Bij bijzonder schrale en droge omstandigheden zullen Zandblauwtje, de havikskruiden, Gewone veldbies, Slangenkruid en Hazenpootje een goede kans maken zich te ontwikkelen. Bij een iets vochtige en voedselrijke situatie komen soorten als Barbarakruid, Groot streepzaad, Glad walstro, Brunel, Scherpe boterbloem of Kleine ratelaar gemiddeld meer tot uiting in het mengsel. De resultaten zijn altijd sterk afhankelijk van de uitgangssituatie en het beheer.

### Mengsel G1 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad
<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid
<i>Crepis biennis</i>	Groot streepzaad
<i>Daucus carota</i>	Peen
<i>Echium vulgare</i>	Slangenkruid
<i>Erodium cicutarium</i>	Gewone reigersbek
<i>Galium mollugo</i>	Glad walstro
<i>Hieracium laevigatum</i>	Stijf havikskruid
<i>Hieracium umbellatum</i>	Schermhavikskruid
<i>Hypericum perforatum</i>	Sint janskruid
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid
<i>Jasione montana</i>	Zandblauwtje
<i>Leontodon autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Luzula campestris</i>	Gewone veldbies
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid
<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar
<i>Silene dioica</i>	Dagkoekoeksbloem
<i>Tragopogon pratensis</i>	Gele morgenster
<i>Trifolium arvense</i>	Hazenpootje



-  Jarenlang bloei en kleur
-  Hoogte ca. 50-110 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor matig voedselrijke (klei) gronden
-  Weinig bloei in het eerste jaar
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1-2 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen, vlinders en vogels



G2

## Bloemrijk graslandmengsel voor zwaardere gronden

Bloemenmengsel voor bloemrijk grasland en bermen op matig voedselrijke- en kleigronden. Minder geschikt voor zware klei. Dit mengsel heeft een ingetogen karakter. Door goed beheer kan er zich een duurzame natuurlijke middelhoge vegetatie ontwikkelen. Kleine ratelaar is toegevoegd aan G2 om grassen te helpen onderdrukken, waardoor de kruiden een betere kans hebben. Een bloemrijk resultaat kunt u vanaf het tweede of derde jaar verwachten. Jaarlijks 1 of meestal 2 keer maaien en bij voorkeur gefaseerd, zodat er steeds delen kunnen bloeien.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 15





Voor een kleurrijk effect in het eerste seizoen is dun meezaaien (maximaal 20%) van een akkerbloemen-mengsel mogelijk, mits de grond vrij is van onkruid-zaden. G2 bevat tweejarigen, zoals Pastinaak en Gele morgenster en vooral vaste soorten. Bij een relatief matige voedselrijke bodem zullen Boerenwormkruid en Peen zich goed kunnen ontwikkelen. De meeste soorten zijn redelijk makkelijk. Bij een relatief vochtige situatie komen soorten als Brunel en Scherpe boterbloem goed tot hun recht. G2 is een goed mengsel voor bloembezoekende 'nuttige' insecten, zoals zweef- en gaasvliegen.

### Mengsel G2 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Fluitenkruid
<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid
<i>Crepis capillaris</i>	Klein streepzaad
<i>Daucus carota</i>	Peen
<i>Heracleum sphondylium</i>	Gewone berenklaauw
<i>Leontodon autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Pastinaca sativa subsp. sativa</i>	Pastinaak
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar
<i>Silene latifolia subsp. alba</i>	Avondkoekoeksbloem
<i>Tanacetum vulgare</i>	Boerenwormkruid
<i>Tragopogon pratensis</i>	Gele morgenster
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver
<i>Vicia cracca</i>	Vogelwikke
<i>Vicia sativa subsp. nigra</i>	Smalle wikke



G3

-  Jarenlang bloei en kleur
-  gemengd laag en hoog  
ca. 30-140 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor jaarrond  
vochtige tot natte gronden
-  Permanente invulling
-  Weinig bloei in het eerste jaar
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen, vlinders en vogels

## Bloemrijk graslandmengsel voor jaarrond natte tot vochtige gronden

Bloemenmengsel voor bloemrijk grasland op jaarrond natte tot vochtige percelen en oevervegetaties die jaarrond nat tot vochtig zijn. Dit mengsel heeft een ingetogen karakter.

Door goed beheer kan er zich een duurzame natuurlijke middelhoge vegetatie ontwikkelen. Een bloemrijk resultaat kunt u vanaf het tweede of derde jaar verwachten. Jaarlijks 1 keer maaien in de nazomer of herfst.

Let op: dit mengsel is niet geschikt voor steile slootkanten, maar voor flauwe geleidelijke oevers.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 20

Bij G3 geen akkerbloemen mee zaaien. Voor een vrij snel kleurig effect bevat het mengsel Echte koekoeksbloem, Wilde bertram en Moerasrolklaver. Rietorchis en Moeraswespenorchis en ook Gewone dotterbloem zijn bijzonder lastige kiemers. De uitgangssituatie dient voor deze soorten precies goed te zijn en het zaad bij voorkeur zéér vers. Het mengsel biedt een bloemrijk resultaat op de gradiënt van vochtig naar nat. In de relatief droge zone van de (hoge) oever of waterrijke omgeving kunnen Gewone veldbies, Brunel, Wilde bertram of Valeriaan zich ontwikkelen, terwijl op de eigenlijke oever of drassige omgeving tot in het water respectievelijk Rietorchis, Kattenstaart, Grote wederik, Poelruit en Watermunt kunnen voorkomen.

### Mengsel G3 bevat de volgende soorten

<i>Achillea ptarmica</i>	Wilde bertram
<i>Angelica sylvestris</i>	Gewone engelwortel
<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid
<i>Caltha palustris subsp. palustris</i>	Gewone dotterbloem
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem
<i>Cirsium palustre</i>	Kale jonker
<i>Dactylorhiza majalis subsp. praetermissa</i>	Rietorchis
<i>Epipactis palustris</i>	Moeraswespenorchis
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea
<i>Hypericum maculatum subsp. obtusiusculum</i>	Kantig hertshooi
<i>Hypericum tetrapterum</i>	Gevleugeld hertshooi
<i>Iris pseudacorus</i>	Gele lis
<i>Lotus pedunculatus</i>	Moerasrolklaver
<i>Luzula campestris</i>	Gewone veldbies
<i>Lycopus europaeus</i>	Wolfspoot
<i>Lysimachia vulgaris</i>	Grote wederik
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattenstaart
<i>Mentha aquatica</i>	Watermunt
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Pullicaria dysenterica</i>	Heelblaadjes
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar
<i>Silene flos-cuculi</i>	Echte koekoeksbloem
<i>Thalictrum flavum</i>	Poelruit
<i>Valeriana officinalis</i>	Echte valeriaan



-  Jarenlang bloei en kleur
-  Hoogte 30-100 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor schralere, bij voorkeur kalkrijke gronden
-  Weinig bloei in het eerste jaar
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1-2 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen, vlinders en vogels



G4

## Bloemrijk graslandmengsel voor matig voedselrijke, bij voorkeur kalkhoudende grond

Bloemenmengsel voor bloemrijk grasland en bermen voor schralere, niet te natte, bij voorkeur kalkhoudende grond. Met soorten typisch voor het fluviaal district (rivierengebied) met veel stroomdalplanten. Dit zéér bloemrijke mengsel kan zich door goed beheer ontwikkelen tot een duurzame natuurlijke middellage begroeiing. Een bloemrijk resultaat kunt u vanaf het tweede of derde jaar verwachten. Jaarlijks een tot twee keer maaien en bij voorkeur gefaseerd, zodat er steeds delen kunnen bloeien.

### Zaadichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 25

Aangezien het natuurlijk verspreidingsgebied van deze soorten beperkt is, is dit mengsel uitsluitend bedoeld voor gebruik in tuinen, parken en binnen de bebouwde kom. Voor een kleurrijk effect in het eerste seizoen is dun meezaaien van een akkerbloemenmengsel mogelijk. G4 kan fantastische resultaten bieden bij een kalkrijke uitgangssituatie en trekt veel bijen, vlinders en andere bloembezoekende insecten. Het mengsel bestaat uit lage (bijv. Wondklaver en Ruige weegbree) en middel-hoge soorten (bijv. Wede en Paarse morgenster). Een gradiënt van relatief droog tot vochtig (bijvoorbeeld zaaien op een lichte helling) kan bijdragen om zo veel mogelijk soorten tot hun recht te laten komen.

### Mengsel G4 bevat de volgende soorten

<i>Agrimonia eupatoria</i>	Gewone agrimonie
<i>Agrimonia procera</i>	Welriekende agrimonie
<i>Anchusa officinalis</i>	Gewone ossentong
<i>Anthyllis vulneraria</i>	Wondklaver
<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid
<i>Briza media</i>	Beventjes
<i>Campanula persicifolia</i>	Prachtklokje
<i>Campanula rapunculoides</i>	Akkerklokje
<i>Campanula rapunculus</i>	Rapunzelklokje
<i>Campanula rotundifolia</i>	Grasklokje
<i>Campanula trachelium</i>	Ruig klokje
<i>Centaurea scabiosa</i>	Grote centaurie
<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei
<i>Crepis biennis</i>	Groot streepzaad
<i>Dianthus deltoides</i>	Steenanjer
<i>Galium verum</i>	Geel walstro
<i>Geranium pratense</i>	Beemdooievaarsbek
<i>Isatis tinctoria</i>	Wede
<i>Knautia arvensis</i>	Beemdkroon
<i>Leontodon hispidus</i>	Ruige leeuwentand
<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein
<i>Plantago media</i>	Ruige weegbree
<i>Reseda lutea</i>	Wilde reseda
<i>Reseda luteola</i>	Wouw
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar
<i>Salvia pratensis</i>	Veldsalie
<i>Sanguisorba minor</i>	Kleine pimpernel
<i>Saxifraga granulata</i>	Knolsteenbreek
<i>Scabiosa columbaria</i>	Duifkruid
<i>Silene vulgaris</i>	Blaasilene
<i>Stachys officinalis</i>	Betonie
<i>Tragopogon porrifolius</i>	Paarse morgenster
<i>Tragopogon pratensis</i>	Gele morgenster
<i>Verbascum nigrum</i>	Zwarte toorts
<i>Verbena officinalis</i>	Ijzerhard



M1

-  Jarenlang bloei
-  Hoogte ca. 30-60 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor alle grondsoorten
-  Permanente invulling
-  Weinig bloei in het eerste jaar
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1-2 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen, vlinders en vogels

## Eenvoudig, middelhoog bloemrijk graslandmengsel voor alle grondsoorten

Eenvoudig, maar breed inzetbaar bloemenmengsel voor bloemrijk grasland en bermen voor alle grondsoorten. Dit mengsel heeft een ingetogen karakter. Door goed beheer kan er zich een duurzame natuurlijke middellage begroeiing ontwikkelen, met name op schralere grond. Een bloemrijk resultaat kunt u vanaf het tweede of derde jaar verwachten. Jaarlijks 1 à 2 keer maaien.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar.



Minimum aantal geleverde soorten: 8

### Mengsel M1 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid
<i>Leontodon autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem
<i>Trifolium arvense</i>	Hazenpootje
<i>Trifolium repens</i> FG	Witte klaver





-  Jarenlang bloei en kleur
-  Hoogte ca. 30-60 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor schrale, bij voorkeur kalkrijke grond
-  Weinig bloei in het eerste jaar
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen, vlinders en vogels



**M4**

## Laag, bloemrijk graslandmengsel voor schrale, bij voorkeur kalkhoudende grond

Bloemenmengsel voor bloemrijk grasland en bermen voor schrale, bij voorkeur kalkhoudende grond. Dit zéér bloemrijke mengsel kan zich door goed beheer ontwikkelen tot een duurzame natuurlijke lage vegetatie. Een bloemrijk resultaat kan vanaf het tweede of derde jaar verwacht worden. Jaarlijks 1 keer maaien en bij voorkeur gefaseerd, zodat er steeds delen kunnen bloeien.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 20

Aangezien het natuurlijk verspreidingsgebied van deze soorten beperkt is, is dit mengsel uitsluitend bedoeld voor gebruik in tuinen, parken en binnen de bebouwde kom. Het is met name van belang dat de uitgangssituatie schraal is en bij voorkeur kalkrijk. M4 bevat lage tot zeer lage soorten waaronder een aantal prachtige soorten, zoals Tijm, Muizenoor en Ruige leeuwentand, die weinig (licht)concurrentie van hoge soorten kunnen verdragen. M4 trekt veel bijen, vlinders en andere bloembezoekende insecten.

### Mengsel M4 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad
<i>Briza media</i>	Bevertjes
<i>Campanula rotundifolia</i>	Grasklokje
<i>Dianthus deltoides</i>	Steenanjer
<i>Galium verum</i>	Geel walstro
<i>Hieracium pilosella</i>	Muizenoor
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid
<i>Jasione montana</i>	Zandblauwtje
<i>Leontodon hispidus</i>	Ruige leeuwentand
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Luzula campestris</i>	Gewone veldbies
<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Plantago media</i>	Ruige weegbree
<i>Primula veris</i>	Gulden sleutelbloem
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem
<i>Sanguisorba minor</i>	Kleine pimpernel
<i>Silene vulgaris</i>	Blaassilene
<i>Thymus pulegioides</i>	Grote tijm
<i>Thymus serpyllum</i>	Kleine tijm
<i>Trifolium arvense</i>	Hazenpootje



M5

- Vele jaren bloei
- Hoogte ca. 20-50 cm
- Zonnig tot lichte schaduw
- Eenvoudig
- Geschikt voor alle grondsoorten
- Permanente invulling
- Regelmatig maaien en afvoeren
- Voor bijen en vlinders

## ‘Nectar onder het maaimes’

### bloemrijk gazon

Bloemenmengsel dat meegezaaid kan worden met een kleine hoeveelheid gazongrasmengsel. De soorten in het mengsel kunnen in het lage gazon vaak toch bloemen vormen die benut kunnen worden door bestuivende insecten. Dit mengsel kunt u op verschillende manieren beheren. Als intensief gazon iedere 1-2 weken maaien, het maaisel mag blijven liggen, maar liever afvoeren. Als extensief gazon (weinig bloei) iedere 3-6 weken maaien, maaisel afvoeren, met name in de beginfase. Als bloemrijk grasland 1-2 x per jaar maaien, het maaisel afvoeren. Een zeer bloemrijk resultaat kan niet verwacht worden wanneer er veel gemaaid wordt. Dit mengsel is vooral op insecten gericht, ter ondersteuning van ecologisch beheer en is ontwikkeld vanuit de inspiratie en samenwerking met de gemeente Groningen.

#### Zaaidichtheid

Zaai voor een ‘avontuurlijk grasveld’ met hier en daar een bloemetje 1-2 gram bloemzaden gecombineerd met maximaal 1-2 gram graszaden per m<sup>2</sup>. Is een bloemrijk resultaat gewenst, zaai dan géén graszaden mee. Vooral op vochthoudende grond zullen de grassen snel de overhand nemen.

#### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of het vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 13

#### Mengsel M5 bevat de volgende soorten

<i>Bellis perennis</i>	Madeliefje
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem
<i>Crepis capillaris</i>	Klein streepzaad
<i>Erodium cicutarium</i>	Gewone reigersbek
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid
<i>Leontodon autumnale</i>	Vertakte leeuwentand
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Medicago lupulina</i>	Hopklaver
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Ranunculus repens</i>	Kruipende boterbloem
<i>Rumex acetosella</i>	Schapenzuring
<i>Trifolium dubium</i>	Kleine klaver
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver
<i>Trifolium repens</i> FG	Witte klaver



-  Jarenlang bloei en kleur
-  Gemengd laag en hoog  
ca. 30-120 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor alle grondsoorten
-  Permanente invulling
-  Maaien en afvoeren
-  Specifiek ontwikkeld voor wilde  
bijen, vlinders en een bijenhotel



N1

## Bloemrijk bijenmengsel met vaste soorten

Goede drachtplanten en beschikbare bloei door het hele seizoen is van groot belang voor onze wilde- en honingbijen, maar natuurlijk ook voor onze vlinders en vele andere bloembezoekende insecten. Onze overigemengsels zijn ook geschikt voor bijen, maar in de onderstaande combinatie hebben we ons bij de samenstelling speciaal gericht op zoveel mogelijk soorten wilde bijen.

De samenstelling is uitermate geschikt voor toepassing bij bijenhoeven. Aangezien het natuurlijk verspreidingsgebied van sommige van deze planten beperkt is, is dit mengsel uitsluitend bedoeld voor gebruik in tuinen, parken en binnen de bebouwde kom. Vanaf het tweede of derde jaar kunt u een bloemrijk resultaat verwachten.

### Zaadichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat/publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar. Minimum aantal geleverde soorten: 31





Dit mengsel is in beperkte mate beschikbaar en door de samenstelling minder geschikt voor openbaar groen in de grens met het buitengebied. Naast nectar en stuifmeel biedt dit mengsel een aantal planten die van belang zijn als waardplant voor bijen en vlinders. Indien toegepast op neutrale, niet al te arme of droge grond zullen de meeste soorten in dit mengsel goed willen groeien. Een aantal soorten in het mengsel, zoals Moerasrolklaver, Grote kattenstaart, Pinksterbloem, Moeraspirea en Blauwe knoop groeien goed op enigszins vochtige grond. Jaarlijks één tot twee keer maaien en bij voorkeur gefaseerd, zodat er steeds delen kunnen bloeien op momenten dat veel bijen de bloei nodig hebben, vooral in juni tot en met september.

### Mengsel N1 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizenblad
<i>Agrimonia eupatoria</i>	Gewone agrimonie
<i>Anthemis tinctoria</i>	Gele kamille
<i>Campanula trachelium</i>	Ruig klokje
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid
<i>Chamerion angustifolium</i>	Wilgenroosje
<i>Daucus carota</i>	Peen
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moeraspirea
<i>Geranium pyrenaicum</i>	Bermooievaarsbek
<i>Hieracium umbellatum</i>	Schermhavikskruid
<i>Hypericum perforatum</i>	Sint Janskruid
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid
<i>Knautia arvensis</i>	Beemdkruid
<i>Lathyrus pratensis</i>	Veldlathyrus
<i>Leontodon autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Lotus pedunculatus</i>	Moerasrolklaver
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattenstaart
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid
<i>Nepeta cataria</i>	Wild kattenkruid
<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem
<i>Salvia pratensis</i>	Veldsalie
<i>Sanguisorba minor</i>	Kleine pimpernel
<i>Scabiosa columbaria</i>	Duifkruid
<i>Sedum telephium</i>	Hemelsleutel
<i>Solidago virgaurea</i>	Echte guldenroede
<i>Stachys officinalis</i>	Betonie
<i>Stachys sylvatica</i>	Bosandoorn
<i>Succisa pratensis</i>	Blauwe knoop
<i>Tanacetum vulgare</i>	Boerenwormkruid
<i>Veronica longifolia</i>	Lange ereprijs



**C1**

-  Vele jaren bloei
-  Gemengd laag en hoog  
ca. 30-120 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor matig  
voedselrijke grond
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1-2x maaien en afvoeren

## Eetbaar bloemenmengsel voor culinaire avonturen

Een bloemrijk mengsel voor tuin of park met planten die een leuke bijdrage kunnen leveren aan uw culinaire avonturen in de keuken. Bladeren, wortels, bloemen en zaden van bepaalde wilde bloemen zijn hiervoor uitermate geschikt. Op onze website vindt u een meer uitgebreide selectie van eetbare wilde planten. C1 is een mengsel met lage tot redelijk hoge bloemen en bevat een paar eenjarige soorten, zodat u vanaf het eerste jaar iets te verzamelen heeft. Dit mengsel is geschikt voor een gemiddelde grond, niet te droog, niet te nat en niet te schraal of voedselrijk. U kunt vanaf het tweede en derde jaar het meest bloemrijke resultaat verwachten. Jaarlijks kunt u er uit knippen of plukken wat u wilt. De weide moet u 1 à 2 keer per jaar maaien en afvoeren, bij voorkeur gefaseerd, zodat u weer over verse groei en bloei kunt beschikken.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer en herfst of in het zeer vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 27









**DISCLAIMER** Het herkennen en gebruiken van wilde planten als voedsel is een specialisme. De aangereikte informatie door Cruydt-Hoeck is slechts een aanduiding en een suggestie voor verdere studie en verdieping. Het plukken en consumeren van de planten uit dit mengsel is geheel voor eigen risico. Houd rekening met spontaan opkomende (giftige) plantensoorten in de vegetatie die niet oorspronkelijk zijn in het ingezaaide mengsel. Raadpleeg ook andere bronnen. Bij het bestellen van de zaden gaat u akkoord met uw eigen risico. Cruydt-Hoeck wijst iedere verantwoordelijkheid voor mogelijke schade of gevolgen die uit het gebruik of misbruik van de zaden voortvloeien, af.

### Mengsel C1 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad
<i>Alliaria petiolata</i>	Lookzonderlook
<i>Allium schoenoprasum</i>	Bieslook
<i>Angelica archangelica</i>	Grote engelwortel
<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid
<i>Campanula rapunculoides</i>	Akkerklokje
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem
<i>Centaurea cyanus</i>	Korenbloem
<i>Chamerion angustifolium</i>	Wilgenroosje
<i>Chenopodium bonushenricus</i>	Brave hendrik
<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei
<i>Claytonia perfoliata</i>	Winterpostelein
<i>Crepis biennis</i>	Groot streepzaad
<i>Daucus carota</i>	Peen
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea
<i>Knautia arvensis</i>	Beemdkroon
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid
<i>Matricaria chamomilla</i>	Echte kamille
<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem
<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein
<i>Papaver rhoeas</i>	Grote klaproos
<i>Pastinaca sativa subsp. sativa</i>	Pastinaak
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Rumex acetosa</i>	Veldzuring
<i>Salvia pratensis</i>	Veldsalie
<i>Sanguisorba minor</i>	Kleine pimpernel
<i>Silene vulgaris</i>	Blaassilene
<i>Stachys officinalis</i>	Betonie
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver
<i>Valeriana officinalis</i>	Echte valeriaan
<i>Viola odorata</i>	Maarts viooltje



-  Jarenlange bloei en kleur
-  Gemengd laag en hoog  
ca. 10-120 cm
-  Zonnige plek
-  Geschikt voor matig voedselrijke grond
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1-2 x maaien en afvoeren of laten beweiden



**BW1**

## Paardengeluk beweidingsmengsel

### inheemse kruiden

Bloemenmengsel voor bloemrijk grasland geschikt voor begrazing door paarden en andere hoevige dieren. Het bloemenmengsel biedt een interessante aanvulling op het dieet van dieren, met smaak, vitamintjes en hier en daar een snoepje. Als uw dieren niet continu op deze weide grazen of als u een gefaseerd maai- en hooibeheer voert, dan hebben insecten, vogels en andere dieren ook profijt van deze bloemenweide. Het mengsel is middelhoog en heeft een natuurlijk karakter. Dit mengsel is geschikt voor redelijk schrale tot matig voedselrijke grond. U kunt vanaf het tweede en derde jaar een bloemrijk resultaat verwachten. Jaarlijks 1 à 2 keer maaien en het maaisel afvoeren, te gebruiken als hooi. Bij voorkeur gefaseerd maaien, zodat uw dieren en de natuur continu over verse groei en bloei kunnen beschikken. De eerste een tot twee jaar is de weide nog niet geschikt voor beweiding, omdat de planten zich eerst goed moeten kunnen vestigen.

#### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie. Bij grotere projecten is dunner zaaien (0,2 - 1 gram per m<sup>2</sup>) een goede optie.

#### Zaai-instructie







Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer en herfst of in het zeer vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 25

### Mengsel BW1 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Fluitenkruid
<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid
<i>Bellis perennis</i>	Madelief
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem
<i>Carum carvi</i>	Karwij
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid
<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei
<i>Daucus carota</i>	Peen
<i>Galium mollugo</i>	Glad walstro
<i>Galium verum</i>	Geel walstro
<i>Geranium pratense</i>	Beemdooevaarsbek
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid
<i>Knautia arvensis</i>	Beemdkroon
<i>Leontodon autumnalis</i>	Vertakte leeuwetand
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Linaria vulgaris</i>	Vlasbekje
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid
<i>Medicago lupulina</i>	Hopklaver
<i>Pastinaca sativa</i>	Pastinaak
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Sanguisorba minor</i>	Kleine pimperl
<i>Taraxacum officinale</i>	Paardenbloem
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver
<i>Veronica chamaedrys</i>	Gewone ereprijs



-  Veel bloei
-  Hoogte ca. 30-70 cm
-  Zonnige plek
-  Voor matig voedselrijke gronden
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1-2x maaien en afvoeren

## Weidevogelgeluk bloemenweide- mengsel voor boerenlandvogels

Bloemenmengsel voor bloemrijk grasland geschikt voor broedende weidevogels, met veel bloemen die insecten aantrekken. Daarnaast ook geschikt voor begrazing door of als hooiland voor hoevige dieren. Het mengsel heeft hierbij wel een aandeel klaver en is daarmee wellicht minder geschikt voor paarden. Het mengsel is middelhoog en heeft een natuurlijk karakter. Dit mengsel is geschikt voor matig schrale tot redelijk voedselrijke grond. U kunt vanaf het tweede en derde jaar een bloemrijk resultaat verwachten. Jaarlijks 1 à 2 keer per jaar maaien en het maaisel afvoeren, te gebruiken als hooi. Bij voorkeur gefaseerd maaien, zodat dieren en de natuur continu over verse groei en bloei kunnen beschikken. De eerste een tot twee jaar is de weide nog niet geschikt voor beweiding, omdat de planten zich eerst goed moeten kunnen vestigen.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie. Bij grotere projecten is dunner zaaien (0,2 - 1 gram per m<sup>2</sup>) een goede optie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer en herfst of in het zeer vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 21

### Mengsel WV bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid
<i>Crepis capillaris</i>	Klein streepzaad
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid
<i>Lathyrus pratensis</i>	Veldlathyrus
<i>Leontodon autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Lotus pedunculatus</i>	Moerasrolklaver
<i>Medicago lupulina</i>	Hopklaver
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar
<i>Rumex acetosa</i>	Veldzuring
<i>Rumex acetosella</i>	Schapenzuring
<i>Silene flos cuculi</i>	Echte koekoeksbloem
<i>Taraxacum officinale</i>	Gewone paardenbloem
<i>Trifolium dubium</i>	Kleine klaver
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver
<i>Trifolium repens FG</i>	Witte klaver
<i>Vicia cracca</i>	Vogelwikke



-  Vele jaren bloei
-  Gemengd laag en hoog  
ca. 30-120 cm
-  Halfschaduw
-  Weinig bloei in het eerste jaar
-  Matig voedselrijke grond
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen, vlinders en vogels



01

## Bloemrijk mengsel voor ruige onderbegroeiing en boszomen op voedselrijke grond

Een middelhoog bloemenmengsel voor onderbegroeiing en boszomen op matig tot redelijk voedselrijke grond. Vooral op meer voedselrijke gronden kan dit mengsel vrij ruig zijn. Lichte verstoring in de bodem wordt redelijk goed verdragen. Afhankelijk van de beschikbare lichtinval kunt u vanaf het tweede of derde jaar een bloemrijk resultaat verwachten. Jaarlijks maaien in oktober - februari.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 1 gram per m<sup>2</sup>. Maximaal 1,5 - 2 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat / publieksfunctie.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, maar bij voorkeur in de nazomer of in het vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 20






Bij O1 geen akkerbloemen meezaaien. Hoewel O1 prachtige resultaten kan bieden bij een schaduw- en voedselrijke situatie, zal een iets minder voedselrijke situatie soorten als Heggendoornzaad, Stinkende gouwe, Ruig klokje, Bosandoorn en Valse salie kansen bieden zich goed te ontwikkelen in het mengsel. O1 zal in veel gevallen in het eerste jaar veel Akkerkool laten zien en na de eerste winter veel Gewone brunel en Fluitenkruid, maar bij een mooie overgang van schaduw naar licht kunnen in de loop der jaren veel soorten goed tot hun recht komen. Delen met zeer vochthoudende grond zijn gunstig voor de ontwikkeling van Koninginnekruid, Moerasspirea en Gewone engelwortel.

### Mengsel O1 bevat de volgende soorten

<i>Alliaria petiolata</i>	Lookzonderlook
<i>Angelica sylvestris</i>	Gewone engelwortel
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Fluitenkruid
<i>Arctium lappa</i>	Grote klit
<i>Campanula trachelium</i>	Ruig klokje
<i>Chaerophyllum temulum</i>	Dolle kervel
<i>Chelidonium majus</i>	Stinkende gouwe
<i>Digitalis purpurea</i>	Vingerhoedskruid
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Koninginnenkruid
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea
<i>Geranium robertianum</i>	Robertskruid
<i>Geum urbanum</i>	Geel nagelkruid
<i>Heracleum sphondyleum</i>	Gewone berenklaauw
<i>Lapsana communis</i>	Akkerkool
<i>Myosotis sylvatica</i>	Bosvergeetmijnietje
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Scrophularia nodosa</i>	Knopig helmkruid
<i>Silene dioica</i>	Dagkoekoeksbloem
<i>Stachys sylvatica</i>	Bosandoorn
<i>Tanacetum vulgare</i>	Boerenwormkruid
<i>Teucrium scorodonia</i>	Valse salie
<i>Torilis japonica</i>	Heggendoornzaad
<i>Valeriana officinalis</i>	Echte valeriaan
<i>Vicia cracca</i>	Vogelwikke



D2

-  Vele jaren bloei
-  Substraatdikte minimaal 10 cm
-  Zonnige plek
-  Bijzonder dak
-  Voedselrijke grond
-  Permanente invulling
-  Jaarlijks 1 x maaien en afvoeren
-  Voor bijen en vlinders

## Bloemrijk dakmengsel voor ecologische dakbegroeiing

Omdat groene daken steeds belangrijker worden, krijgen wij ook hier een kans om mooie inheemse planten toe te passen. Dankzij de initiatieven en de interesse van gemeentes, bedrijven, maar ook particuliere klanten kunnen wij u nu een mooi mengsel aanbieden voor op uw dak. Naast nectar biedt dit mengsel een aantal planten die van belang zijn als waardplant voor vlinders, zoals Schapenzuring en grassen. Omdat grassen zich vaak moeizaam spontaan op een dak vestigen, voegen wij ze in dit geval toe. Afhankelijk van het beschikbare vocht kunt u na één tot anderhalf jaar reeds een redelijk bloemrijk resultaat verwachten.

### Zaaidichtheid

Gemiddeld 3 gram per m<sup>2</sup> voor een bloemrijk resultaat.

### Zaai-instructie

Zaaien: Jaarrond, bij voorkeur in de nazomer en herfst of in het vroege voorjaar.

Minimum aantal geleverde soorten: 26

Het mengsel is zorgvuldig samengesteld voor het extreme klimaat dat daken beheerst: droogte, hitte, wind, zon. Daarbij zijn alle genoemde bloemetjes in het mengsel niet zo tolerant voor droogte als de veel-beproefde Sedumsoorten. Drie inheemse Sedum-soorten zijn onderdeel van het mengsel. Naast bovengenoemde soorten zijn er verschillende andere planten geschikt voor een relatief droogschraal dak, zoals Rozetsteenkens en Oranje havikskruid. Indien gewenst voegen we graag soorten toe. Voor dit mengsel volstaan alleen daksubstraten die zijn gericht op goede waterbuffering, zodat er meestal wel wat vocht beschikbaar is na een regenbui. Substraatdiktes van 5 cm zijn doorgaans te dun omdat de waterbuffering minimaal is. Bodem niet te voedselarm maken, anders is de kans op verdroging groter.

### Mengsel D2 bevat de volgende soorten

<i>Achillea millefolium</i>	Duizenblad
<i>Allium schoenoprasum</i>	Bieslook
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gewoon reukgras
<i>Armeria maritima</i>	Engels gras
<i>Campanula rotundifolia</i>	Grasklokje
<i>Clinopodium vulgare</i>	Borstelkrans
<i>Dianthus armeria</i>	Ruige anjer
<i>Dianthus carthusianorum</i>	Kartuizer anjer
<i>Dianthus deltoides</i>	Steenanjer
<i>Erigeron acer</i>	Scherpe fijnstraal
<i>Erodium cicutarium</i>	Gewone reigersbek
<i>Festuca ovina</i>	Schapengras
<i>Festuca rubra</i>	Rood zwenkgras
<i>Galium verum</i>	Geel walstro
<i>Hieracium pilosella</i>	Muizenootje
<i>Jasione montana</i>	Zandblauwtje
<i>Linaria vulgaris</i>	Vlasbekje
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver
<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein
<i>Plantago media</i>	Ruige weegbree
<i>Potentilla argentea</i>	Viltganzerik
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	Voorjaarsganzerik
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel
<i>Rumex acetosella</i>	Schapenzuring
<i>Sedum acre</i>	Muurpeper
<i>Sedum album</i>	Wit vetkruid
<i>Sedum rupestre</i>	Tripmadam
<i>Silene vulgaris</i>	Blaassilene
<i>Thymus pulegioides</i>	Grote tijm
<i>Trifolium arvense</i>	Hazenpootje



## Grasmengsels zaaien in combinatie met bloemrijk grasland mengsels

Wij ontraden het om graszaden mee te zaaien met uw mengsel voor bloemrijk grasland. Door uitsluitend bloemzaden te zaaien, kunnen deze zich goed ontwikkelen en een voorsprong opbouwen ten opzichte van sneller groeiende grassen. Na verloop van jaren komen er vanzelf graszaden vanuit de omgeving in uw bloemrijk grasland.

Graszaden verstoren de ontwikkeling van het bloemrijk grasland. Maar in sommige gevallen is het toch wenselijk grassen mee te zaaien. Bijvoorbeeld bij problemen met uitspoeling bij nieuw aangelegde taluds of vanwege verstuivingsgevaar of erosie. Reguliere graszaden-mengsels zijn hiervoor ongeschikt. De grassoorten in deze mengsels zijn vaak zodevormend en concurreren dus de bloemen weg. Beter is om polvormende grassoorten te zaaien. Wij hebben een aantal speciale grasmengsels ontwikkeld ommet onze bloemenzaadmengsels te combineren. De hierna genoemde mengsels zijn samengesteld uit grassoorten die weliswaar in Nederland en België in het wild voorkomen in natuurlijke hooilanden en schraal-graslandvegetaties, maar die wel afkomstig zijn uit de gespecialiseerde graszaadhandel voor wilde grassen. Over het algemeen zijn het grassen die zich relatief langzaam ontwikkelen en geen dichte zoden vormen. Zo laten ze ruimte voor de soorten uit onze bloemenzaadmengsels.

### Te zaaien hoeveelheid

De hoeveelheid te zaaien graszaad is sterk afhankelijk van de doelstelling. Als u naar grotere bloemrijkheid streeft, is het uiteraard gewenst weinig of liefst helemaal geen gras mee te zaaien. Wilt u – om welke reden dan ook – toch gras inzaaien, dan is een zeer bescheiden hoeveelheid al voldoende. de eerste jaren zaaien de grassoorten zich namelijk relatief snel uit, terwijl de bloeiende planten zich pas later geleidelijk beginnen te verspreiden. Wij adviseren 0,1 tot hoogstens 0,5 gram graszaad per m<sup>2</sup>.

### Zaadichtheid

in combinatie met bloemrijk graslandmengsels maximaal 0,1 tot 0,5 gram per m<sup>2</sup>. Zait u alleen graszaad, gebruik dan maximaal 1 tot 2 gram per m<sup>2</sup>, zodat de grassen mooi uit kunnen groeien en er ook nog een beetje ruimte is voor spontane ontwikkeling van kruiden.

NGW1

### Moerasschraal grasmengsel

Voor natte, neutrale tot licht zure en schrale gronden.  
Te combineren met bloemzaadmengsel G3.

<i>Agrostis capillaris</i>	Gewoon struisgras
<i>Alopecurus pratensis</i>	Grote vossenstaart
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gewoon reukgras
<i>Cynosurus cristatus</i>	Kamgras
<i>Deschampsia cespitosa</i>	Ruwe smele
<i>Festuca rubra</i>	Rood zwenkgras
<i>Holcus lanatus</i>	Gestreepte witbol
<i>Poa trivialis</i>	Ruw beemdgras

NGW2

### Middenschraal grasmengsel

Voor middenschrale zand en kleigronden.  
Te combineren met bloemzaadmengsel G1 of G2.

<i>Agrostis capillaris</i>	Gewoon struisgras
<i>Alopecurus pratensis</i>	Grote vossenstaart
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gewoon reukgras
<i>Briza media</i>	Bevertjes
<i>Cynosurus cristatus</i>	Kamgras
<i>Festuca ovina</i>	Schapengras
<i>Festuca rubra</i>	Rood zwenkgras

NGW3

### Droogschraal grasmengsel

Voor droge, neutrale tot kalkrijke gronden.  
Te combineren met bloemzaadmengsel G1, G4 of M4.

<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gewoon reukgras
<i>Arrhenatherum elatius</i>	Glanshaver
<i>Deschampsia flexuosa</i>	Bochtige smele
<i>Festuca ovina</i>	Schapengras
<i>Festuca rubra</i>	Rood zwenkgras
<i>Koeleria macrantha</i>	Smal fakkelgras
<i>Trisetum flavescens</i>	Goudhaver







### Wildeplantenzaden

Met trots presenteren wij u onze basislijst met wilde-plantenzaden. Continu werken wij aan het verzamelen en kweken van mooie en interessante soorten en goede wildvormen. Op onze website vindt u naast de wildeplantenzaden in deze basislijst nog veel meer bijzondere wildeplantenzaden, zaden van tuinplanten en zaden van cultuurgewassen en granen.

#### Verpakkingshoeveelheid

Zoals ook op de website te zien is, zijn de zaden in verschillende verpakkingshoeveelheden verkrijgbaar. In een 'zakje' zit een kleine hoeveelheid zaad, afgestemd op de kostbaarheid en verkrijgbaarheid van de zaden. Deze hoeveelheid is voldoende om een aantal planten op te kweken. Wilt u grotere partijen planten opkweken, dan adviseren wij meerdere zakjes te bestellen of grotere hoeveelheden zaden (vanaf 10 gram). Neemt u voor vragen vooral contact met ons op.

Bij elke soort is ter indicatie het aantal zaden per gram vermeld. Hoewel de kiemkracht van soort tot soort verschillend is, biedt het aantal zaden per gram wel enige houvast bij de benodigde hoeveelheid zaden per soort. Houd daarbij ook rekening met de groeivorm en grootte van elke soort.

#### Bijzonderheden

In deze lijst vindt u al veel informatie over de groeiomstandigheden en teeltaanwijzingen. Meer informatie en foto's vindt u op onze website.

Planten met een \* betreffen een geselecteerde cultuurvorm die op de wildvorm lijkt. Deze cultuurvorm wordt grootschalig geteeld bijvoorbeeld voor gebruik als groenbemester of als voedergras.

#### Zaden bestellen

Bestellen kan eenvoudig via onze webshop of door ons een e-mail te sturen. Wij versturen de zaden normaal gesproken per post of pakketdienst.

Prijzen voor gemeenten en (groen)bedrijven vindt u in onze bijgevoegde prijslijst. Prijslijst kwijt? Wij sturen u graag een nieuwe. Prijzen voor particulieren vindt u op onze website [www.cruydthoeck.nl](http://www.cruydthoeck.nl).

## Inheemse wilde bloemen

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloei maand	Planttype	Zaaiadvies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijkheid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Achillea millefolium</i>	Duizendblad	Wit, Roze, Lichtroze	33	6-11	m	5	5555	zh, dv	as, vr	G D T
<i>Achillea ptarmica</i>	Wilde bertram	Wit	60	7-9	m	5	4348	zh, vn	mvr	G O
<i>Aconitum vulparia</i>	Gele monnikskap	Bleekgeel	88	6-8	m	1	500	h, v	mvr	O B
<i>Actaea spicata</i>	Christoffelkruid	Wit	45	5-8	m	1	125	h, v	mvr	B T
<i>Aethusa cynapium</i>	Hondspeterselie	Wit	65	6-11	1	5	333	zh, v	vr	A G B
<i>Agrimonia eupatoria</i>	Gewone agrimonie	Geel	78	5-9	m	9,10	44	zh, dv	mvr	G B T
<i>Agrimonia procera</i>	Welriekende agrimonie	Geel	95	5-8	m	9,10	21	zh, v	mvr	G B
<i>Agrostemma githago</i>	Bolderik	Purperroze, Paars	60	6-7	1	11	83	z, v	vr	A
<i>Alchemilla xanthochlora</i>	Geelgroene vrouwenmantel	Geelgroen	48	5-10	m	1	2234	zh, dv	mvr	G O
<i>Alisma plantago-aquatica</i>	Grote waterweegbree	Wit, Geel, Lichtroze	85	6-10	m	12	2857	zh, n	as, vr	O
<i>Alliaria petiolata</i>	Look-zonder-look	Wit	53	4-6	2		515	h, v	vr	O B
<i>Allium carinatum</i>	Berglook	Purperroze	60	7-9	m	1,9	31	zh, d	mvr	G B D
<i>Allium oleraceum</i>	Moeslook	Bruin, Wit, Roze, Groen	55	6-8	m	1,5	35	zh, d	mvr	G B R
<i>Allium schoenoprasum</i>	Bieslook	Violet, Roze	28	5-7	m, b	5	893	z, v	vr	G O
<i>Allium scorodoprasum</i>	Slangenlook	Lichtviolet, Paars	70	6-7	m, b	9	50	z, dv	mvr	O B D
<i>Allium ursinum</i>	Daslook	Wit	30	4-6	m, b	1,6	198	h, v	mvr, vr	B D
<i>Allium vineale</i>	Kraailook	Roze, Purperroze, Groen	50	6-8	m, b	1,9	50	zh, dv	mvr, vr	G B R
<i>Althaea officinalis</i>	Heemst	Wit, Roze	105	6-9	m	8	455	z, vn	vr	O D R
<i>Anagallis arvensis subsp. arvensis</i>	Rood guichelheil	Rood	28	5-10	1	11	1563	z, v	mvr	A D R
<i>Anagallis arvensis subsp. arvensis f. azurea</i>	Blauw rood guichelheil	Blauw	28	5-10	1	11	1563	z, v	mvr	A
<i>Anchusa arvensis</i>	Kromhals	Wit, Blauw, Roze	38	5-10	1	7	182	z, d	vr	A D R M
<i>Anchusa officinalis</i>	Gewone ossentong	Blauwviolet	65	5-10	2, m	7	170	z, dv	mvr	R
<i>Anemone nemorosa</i>	Bosanemoon	Wit	15	3-5	b	1	476	h, v	mvr	B
<i>Angelica archangelica</i>	Grote engelwortel	Geelgroen	170	6-9	2, m	9	185	z, v	vr	G O B
<i>Angelica sylvestris</i>	Gewone engelwortel	Wit, Roze	133	6-10	2, m	8	500	zh, n	vr	G O B
<i>Anthemis arvensis</i>	Valse kamille	Wit, Geel	33	6-10	1	5	1613	z, d	mvr	A R M
<i>Anthemis tinctoria</i>	Gele kamille	Geel	45	5-9	m	5	2632	z, d	mvr	A R M
<i>Anthriscus sylvestris</i>	Fluitenkruid	Wit	105	5-6	m	1	250	zh, v	vr	G B
<i>Anthyllis vulneraria</i>	Wondklaver	Geel	38	5-9	m	8	417	zh, v	mvr	G D
<i>Aquilegia vulgaris</i>	Akelei	Blauw, Paars	50	5-6	m	8	667	zh, v	mvr	G B
<i>Arabidopsis arenosa</i>	Rozetsteenkers	Wit, Lichtviolet	30	4-9	1,2	5	9091	z, d	as, mvr	M
<i>Arabidopsis thaliana</i>	Zandraket	Wit	18	4-5	1	5	50000	z, dv	mvr, vr	A G
<i>Arabis glabra</i>	Torenkruid	Bleekgeel	88	6-7	m	5	10000	zh, d	vr	G R B T M
<i>Arabis hirsuta subsp. hirsuta</i>	Ruige scheefkelk	Wit	60	5-6	2, m	5	7003	zh, d	as	G B T M
<i>Arctium lappa</i>	Grote klit	Paars	88	6-9	2	8	69	zh, v	zvr	G R B
<i>Arctium minus</i>	Gewone klit	Paars	150	6-9	2	8	69	zh, v	zvr	G R B
<i>Arctium tomentosum</i>	Donzige klit	Paars	150	6-9	2, m	8	105	z, v	vr	R
<i>Arenaria serpyllifolia</i>	Gewone zandmuur	Wit	25	5-10	1	11	14286	z, dv	as	R D
<i>Armeria maritima</i>	Engels gras	Roze	28	5-10	m	3,9	667	z, v	as, mvr	D G
<i>Arnica montana</i>	Valkruid	Geel	35	6-7	m	9	769	zh, dv	as	H
<i>Arnoseris minima</i>	Korensla	Geel	18	6-9	1	5		zh, dv	as, mvr	A G R
<i>Artemisia absinthium</i>	Absintalsum	Bleekgeel	93	6-9	m	8	10000	zh, d	as, mvr	G R D T
<i>Artemisia vulgaris</i>	Bijvoet	roodbruin, Geel	93	6-9	m	8	9091	z, dv	mvr	G M R
<i>Arum italicum</i>	Italiaanse aronskelk	Wit, Geel, Groen	45	5-6	m, b	6	29	h, v	vr	B
<i>Arum maculatum</i>	Gevlekte aronskelk	Paars, Groen	28	4-5	m, b	6	29	h, v	vr	B

1 = éénjarig      k = klimplant      z = zon      v = vochtig/normale grond      zvr = zeer voedselrijke grond      A = Akker      D = Duinen  
2 = tweejarig      p = parasitair/halfparasiet      s = schaduw      d = droge grond      vr = voedselrijk      G = Grasland, bloemrijk grasland      H = Heide  
m = meerjarig/vast      h = houtig gewas      h = halfschaduw      n = natte grond      mvr = matig voedselrijk      R = Rudermaal, verstoorde grond      T = Talud, helling  
g = gras/zegge      b = bol/knol/wortelstok      as = arme grond/schraal      O = Oevers en moeras      M = Muren, stenen  
B = Boszoom en onderbegroeiing

\* Op de wilde vorm gelijkende geselecteerde cultuurvorm die grootschalig voor andere doelen wordt geteeld dan voor een bloemenweide.



Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloei maand	Planttype	Zaai-advies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijk- heid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Asparagus officinalis officinalis</i>	Asperge	Groengeel	100	5-7	m	9	42	zh, d	mvr	A G R D
<i>Aster tripolium</i>	Zulte	Blauwviolet, Paars	48	7-10	1, 2, m			z, n	zvr	O
<i>Astragalus glycyphyllos</i>	Hokjespeul	Geelgroen	78	7-9	m	8	200	zh, v	mvr	G B T M
<i>Atropa bella-donna</i>	Wolfskers	Bruin, Geel, Paars	100	6-8	m		909	zh, v	as, mvr	B
<i>Ballota nigra subsp. meridionalis</i>	Stinkende ballote	Purperroze, Paars	75	6-10	m	5	1250	z, d	vr	G B T R
<i>Barbarea stricta</i>	Stijf barbarakruid	Geel	65	4-6	2, m	8	1282	zhs, n	vr	G O B
<i>Barbarea vulgaris</i>	Gewoon barbarakruid	Geel, Geelgroen	55	4-6	2, m	8	1282	zhs, v	vr	G O
<i>Bellis perennis</i>	Madeliefje	Wit, Geel	15	2-10	m	5	10000	zh, v	as, mvr, vr	G O
<i>Berteroa incana</i>	Grijskruid	Wit	35	6-9	1, 2	5	1667	z, dv	as, mvr	G T R
<i>Bryonia dioica</i>	Heggenrank	Wit, Groen	300	6-9	m, b, k	8	87	zhs, d	as, mvr	B D T
<i>Bunias orientalis</i>	Grote hardvrucht	Geel	83	5-6	m		29	z, v	vr	G T
<i>Butomus umbellatus</i>	Zwanenbloem	Roze	100	6-9	m	8, 12	250	z, n	vr	O
<i>Calluna vulgaris</i>	Struikhei	Lichtviolet, Roodviolet, Roze	65	7-11	m	1, 4	625	zh, dv	as	G B H
<i>Caltha palustris subsp. palustris</i>	Gewone dotterbloem	Geel	33	4-5	m	3	1111	zh, n	vr	O
<i>Campanula glomerata</i>	Kluwenklokje	Blauwviolet	45	6-8	m	11	8333	zh, v	mvr	G T M
<i>Campanula latifolia</i>	Breed klokje	Wit, Lichtviolet	75	6-7	m	9	3030	hs, vn	mvr	O B
<i>Campanula patula</i>	Weideklokje	Blauw, Paars	40	5-7	2, m	8	45455	z, v	vr	G R
<i>Campanula persicifolia</i>	Prachtklokje	Blauw	60	6-7	m	11	10000	zh, v	as, mvr	G B
<i>Campanula rapunculoides</i>	Akkerklokje	Violet	83	6-8	m	9	6250	zh, v	vr	G B R
<i>Campanula rapunculus</i>	Rapunzelklokje	Violet, Paars	75	5-8	m	11	23809	zh, v	as, mvr	G B
<i>Campanula rhomboidalis</i>	Bergklokje	Blauw	60	6-7	m	11	21186	hs, v	mvr	G
<i>Campanula rotundifolia</i>	Grasklokje	Wit, Blauw	38	6-10	m	11	16667	zh, dv	mvr	G B T M
<i>Campanula trachelium</i>	Ruig klokje	Wit, Blauw, Blauwviolet	75	6-8	m	11	5263	zh, v	mvr	O B
<i>Capsella bursa-pastoris</i>	Herderstasje	Wit	33	3-12	1	11	10000	zh, dv	vr, zvr	A G R
<i>Cardamine pratensis</i>	Pinksterbloem	Wit, Roze, Lichtroze, Paars	33	4-6	m	9	1887	zh, vn	vr	G O B
<i>Carduus nutans</i>	Knikkende distel	Paars	115	4-5	2	9	476	z, dv	as, mvr	R T M
<i>Carlina vulgaris</i>	Driedistel	Geel, Geelgroen, Paars	28	8-9	m	9	909	z, d	as, mvr	G D
<i>Carum carvi</i>	Karwij	Wit	45	5-6	2	5	400	z, v	mvr, vr	G T
<i>Centaurea cyanus</i>	Korenbloem	Blauw	55	5-8	1	9	263	z, d	vr	A R
<i>Centaurea jacea</i>	Knoopkruid	Roodviolet, Purperroze	55	6-10	m	11	476	zh, dv	mvr	G
<i>Centaurea scabiosa</i>	Grote centaurie	Roodviolet, Purperroze	78	5-8	m	11	175	z, d	mvr	G T
<i>Centaureum erythraea</i>	Echt duizend-guldenkruid	Roze	33	7-9	2	11	100000	zh, v	as, mvr	G O B
<i>Cerastium arvense</i>	Akkerhoornbloem	Wit	15	4-7	m	5	3333	z, d	as, mvr	D
<i>Chaenorhinum minus</i>	Kleine leeuwenbek	Lichtviolet, Bleekgeel	15	6-10	1	5	11111	z, v	vr	A M
<i>Chaerophyllum bulbosum</i>	Knolribzaad	Wit	118	6-7	m	8	400	zh, vn	vr, zvr	O B
<i>Chaerophyllum temulum</i>	Dolle kervel	Wit	78	5-7	m	8	345	zh, dv	vr, zvr	G B
<i>Chamerion angustifolium</i>	Wilgenroosje	Roze, Purperroze	90	7-9	m	4, 5	12500	zh, dv	as, mvr	B T R
<i>Chelidonium majus</i>	Stinkende gouwe	Geel	60	5-11	m	2	1449	zh, dv	vr	B M R
<i>Chenopodium bonus-henricus</i>	Brave hendrik	Roodbruin, Bruin, Groen	38	5-8	m	11	417	zh, v	vr, zvr	R
<i>Chenopodium foliosum</i>	Rode aardbeispinazie	Rood, Rozerood	38	6-8	1, 2	11	1408	z, dv	as, mvr	A D R
<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	Verspreidbladig goudveil	Geel, Geelgroen	10	3-5	m			hs, vn	mvr, vr	O B
<i>Cichorium intybus</i>	Wilde cichorei	Blauw, Blauwviolet	115	7-10	2, m	11	769	zh, v	vr	G T
<i>Circaea lutetiana</i>	Groot heksenkruid	Wit, Lichtroze	45	6-9	m		625	hs, vn	mvr, vr	O B
<i>Cirsium acaule</i>	Aarddistel	Paars	18	7-9	m	9	400	z, v	as	G
<i>Cirsium dissectum</i>	Spaanse ruiter	Paars	35	6-7	m	9	421	z, n	as, mvr	G D H
<i>Cirsium eriophorum</i>	Wollige distel	Roodviolet, Paars	118	7-8	m	9	50	z, v	mvr	G T
<i>Cirsium oleraceum</i>	Moesdistel	Wit, Bleekgeel	105	6-9	m	9	400	z, vn	vr	G O B
<i>Cirsium palustre</i>	Kale jonker	Rood, Paars	105	6-9	2, m	9	909	zh, vn	mvr	G O B
<i>Clematis vitalba</i>	Bosrank	Wit	500	6-8	h, k	1	370	zh, v	vr	B D M
<i>Clinopodium acinos</i>	Kleine steentijm	Wit, Blauwviolet, Violet, Lichtviolet	23	6-9	1, m	5	926	z, d	as, as	A D T M
<i>Clinopodium menthifolium</i>	Bergsteentijm	Violet, Roze	55	7-9	m	5	2451	zh, d	as, mvr	G B T
<i>Clinopodium vulgare</i>	Borstelkrans	Roze, Paars	45	7-9	m	11	2439	z, d	as, mvr	B T R
<i>Cochlearia officinalis subsp. officinalis</i>	Echt lepelblad	Wit	20	4-6	1	1	1825	z, v	vr	O B D
<i>Coincya monensis</i>	Muurbloemmosterd	Geel	40	6-10	1, 2, m	5	1093	z, dv	vr	G M

## Inheemse wilde bloemen

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloeimaand	Planttype	Zaaiadvies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijk- heid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Colchicum autumnale</i>	Herfsttijloos	Roze	15	9-10	m	1,6	159	zh, vn	vr	G B
<i>Comarum palustre</i>	Wateraardbei	Roodbruin, Rood	60	6-7	m	3,8	1667	zh, n	as, mvr	O
<i>Consolida regalis</i>	Wilde ridderspoor	Blauw, Paars	33	6-8	1	1	714	z, v	mvr	A
<i>Cotula coronopifolia</i>	Goudknopje	Geel	30	7-10	1	5	13699	z, vn	mvr	G O
<i>Crambe maritima</i>	Zeekool	Wit	55	6-7	2, m	10	20	z, dv		D M
<i>Crepis biennis</i>	Groot streepzaad	Geel	83	5-8	2	8	1107	zh, v	vr	G T
<i>Crepis capillaris</i>	Klein streepzaad	Geel	60	6-11	1,2	8	3846	zh, dv	vr	G R
<i>Cruciata laevipes</i>	Kruisbladwalstro	Geel	28	4-6	m		1429	zh, v	mvr, vr	G B T
<i>Cynoglossum officinale</i>	Veldhondstong	Roodbruin, Paars	55	5-7	m	8	45	z, d	vr	B D R
<i>Cytisus scoparius</i>	Brem	Geel	130		h		143	z, d	as	G B H
<i>Dactylorhiza majalis subsp. praetermissa</i>	Rietorchis	Roze, Lichtroze, Paars	45	6-7	m	1,6	175620	z, n	mvr	O
<i>Datura stramonium</i>	Doornappel	Wit	58	6-8	1		110	z, d	vr	A M R
<i>Daucus carota</i>	Peen	Wit, Lichtroze	60	6-11	2	5	1316	z, d	vr	G D T
<i>Descurainia sophia</i>	Sofiekruid	Bleekgeel	60	5-10	1	5	5000	zh, d		D R
<i>Dianthus armeria</i>	Ruige anjer	Roze, Rozerood	40	7-8	2	5	3846	z, d		G T R
<i>Dianthus carthusianorum</i>	Kartuizer anjer	Rood, Rozerood	35	7-8	m	5	1176	zh, dv	mvr	G B
<i>Dianthus deltooides</i>	Steenanjer	Roze, Purperroze	35	6-10	m	5	5000	z, d	as, mvr	G
<i>Dianthus superbus</i>	Prachtanjer	Wit, Roze, Purperroze	45	7-9	m	5	1053	z, d		G
<i>Digitalis purpurea</i>	Vingerhoedskruid	Wit, Purperroze, Paars	90	5-10	2	5	14286	zh, dv	mvr, vr	B T R
<i>Diploxys tenuifolia</i>	Grote zandkool	Bleekgeel	55	6-10	m	5		z, d	vr	D M R
<i>Dipsacus fullonum</i>	Grote kaardebol	Lichtviolet, Roze	145	7-9	2	11	333	z, v		R
<i>Dipsacus pilosus</i>	Kleine kaardebol	Wit, Geel	118	7-8	2, m	11	400	zh, v	mvr	O B R
<i>Drosera intermedia</i>	Kleine zonnedaauw	Wit	10	6-8	m	8	50000	z, n	as	H
<i>Drosera rotundifolia</i>	Ronde zonnedaauw	Wit	18	6-8	m	8	50000	z, n	as, as	O H
<i>Echium vulgare</i>	Slangenkruid	Blauw, Blauwviolet	65	5-9	2	8	345	z, d	mvr, vr	R
<i>Empetrum nigrum</i>	Kraaihei	Donker wijnrood, Roze, Purperroze	28	4-5	h	1	1000	hs,		H
<i>Epilobium hirsutum</i>	Harig wilgenroosje	Roze, Rozerood	105	6-9	m	8	8333	zh, v	vr	O B
<i>Epipactis helleborine subsp. helleborine</i>	Brede wespenorchis	Wit, Rood, Groen	55	7-9	m	1,6	166667	h, dv	as, mvr	B
<i>Epipactis palustris</i>	Moeraswespenorchis	Roze	20	6-8	m	1,6	1852	z, vn	mvr, as	G, O, D,
<i>Erica tetralix</i>	Gewone dophei	Roze	35	6-10	h	8	50000	zh, vn		G O B H
<i>Erigeron acer</i>	Scherpe fijnstraal	Wit, Blauw	35	6-8	2	5	11111	z, v	mvr	D R
<i>Erodium cicutarium</i>	Gewone reigersbek	Rood, Purperroze, Paars	33	4-10	1	11	500	z, d	mvr	A G D R
<i>Erophila verna</i>	Vroegeling	Wit	15	2-5	1	8	2128	z, dv		A R
<i>Eryngium campestre</i>	Kruisdistel	Wit	38	7-8	m	8	625	z, dv		G D T
<i>Eryngium maritimum</i>	Blauwe zeedistel	grijs	50	6-8	m	8	50	z, d	mvr, as	D
<i>Erysimum cheiranthoides</i>	Gewone steenraket	Geel	40	5-10	1	11	5000	z, v	vr	A O R
<i>Erysimum cheiri</i>	Muurbloem	Geel	55	5-6	2	5	714	z, dv		M
<i>Eupatorium cannabinum</i>	Koninginnekruid	Roze	120	7-9	m	11	3704	z, vn	vr	O R
<i>Euphorbia amygdaloides</i>	Amandelwolfsmelk	Geelgroen	55	4-5	m	8	303	h, v	mvr	B
<i>Euphorbia esula</i>	Heksenmelk	Geelgroen	60	5-7	m	1	295	zh, dv		G B D T R
<i>Euphorbia palustris</i>	Moeraswolfsmelk	Geelgroen	115	5-6	m	8	91	zh, v	mvr	
<i>Euphorbia seguieriana</i>	Zandwolfsmelk	Geelgroen	33	6-7	m	8	1011	z, d		G D T
<i>Euphrasia stricta</i>	Stijve ogentroost	Wit, Geel, Paars	23	6-9	1, p	1	7692	zh, d	as	G D H
<i>Filago vulgaris</i>	Duits viltkruid	Bleekgeel	25	7-10	1,2		19231	z, dv		R
<i>Filipendula ulmaria</i>	Moerasspirea	Wit	93	6-8	m	9	1250	z, v	mvr	O B
<i>Filipendula vulgaris</i>	Knolspirea	Wit, Rood	45	6-7	m, b	11	1000	z, d	mvr	G
<i>Fragaria vesca</i>	Bosaardbei	Wit	10	5-7	m	8	2941	zh, dv	mvr	B T
<i>Fritillaria meleagris</i>	Kievitsbloem	Wit, Paars	33	4-5	m, b	8	345	z, vn	mvr	G O
<i>Fumaria officinalis</i>	Gewone duivenkervel	Roze, Rozerood, Purperroze, Paars	30	5-10	1	11	333	z, dv	vr	A R
<i>Galeopsis segetum</i>	Bleekgele hennepnetel	Wit, Geel, Bleekgeel	18	6-10	1	3,5	536	z, d	as, mvr	A G B R
<i>Galeopsis speciosa</i>	Dauwnetel	Wit, Geel, Paars	105	6-10	1	3,5	250	zh, v	vr	A O B
<i>Galeopsis tetrahit</i>	Gewone hennepnetel	Wit, Geel, Roze, Paars	48	6-10	1		244	zh, dv	vr	A G O B R
<i>Galium mollugo</i>	Glad walstro	Wit	78	5-9	m	8	1667	zh, dvn	mvr	G B D T
<i>Galium verum</i>	Geel walstro	Geel	43	6-10	m	11	2500	z, d	as	G D T



Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloei maand	Planttype	Zaai-advies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijkheid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Genista anglica</i>	Stekelbrem	Geel	28	4-7	h	1	467	z, dv	as, as	H
<i>Genista germanica</i>	Duitse brem	Geel	38	5-6	h	1	740	z, dv	as	BH
<i>Genista tinctoria</i>	Verfbrem	Geel	65	6-8	h	1	294	z, dv		GD
<i>Gentiana cruciata</i>	Kruisbladgentiaan	Blauw	23	6-8	m	9	6493	z, d		DT
<i>Gentiana pneumonanthe</i>	Klokjesgentiaan	Blauw	38	7-9	m	1	6667	zh, n	as	GH
<i>Geranium dissectum</i>	Slipbladige ooievaarsbek	Roodviolet, Purperroze	25	5-9	1	5	1111	z, v	vr	AGOT
<i>Geranium phaeum</i>	Donkere ooievaarsbek	Roodbruin, Paars	50	5-9	m	8	217	zh, dv	mvr, vr, zvr	GB
<i>Geranium pratense</i>	Beemdoeivaarsbek	Blauw, Blauwviolet	60	6-8	m	8, 10	137	zh, v	mvr, vr	GB
<i>Geranium pyrenaicum</i>	Bermooievaarsbek	Lichtviolet, Purperroze	40	5-10	m	8	385	zh, v	mvr	GT
<i>Geranium robertianum</i>	Robertskruid	Roze	35	5-12	2	11	769	zh, v	vr	BM
<i>Geranium sylvaticum</i>	Bosooievaarsbek	Wit, Violet, Paars	50	6-7	m	9	182	zh, vn	mvr	G, B
<i>Geum rivale</i>	Knikkend nagelkruid	Roodbruin, Rood, Bleekgeel	28	5-6	m	9	862	hs,		BO
<i>Geum urbanum</i>	Geel nagelkruid	Geel	45	5-7	m	9	476	h, v	mvr, vr	OBT
<i>Glaucium flavum</i>	Gele hoornpapaver	Geel	45	6-8	1, 2	9	8333	z, d	vr	D
<i>Glebionis segetum</i>	Gele ganzenbloem	Geel	45	6-11	1	5	769	zh, dv	vr	AR
<i>Gnaphalium sylvaticum</i>	Bosdroogbloem	Wit, Bleekgeel	40	7-9	m	5	20000	z, d	as	THR
<i>Helianthemum nummularium</i>	Geel zonneroosje	Geel	25	5-9	m	8	909	z, d		GT
<i>Heracleum sphondylium</i>	Gewone berenklauw	Wit	120	6-10	2	1	182	zh, v	mvr, vr, zvr	GOB
<i>Hesperis matronalis</i>	Damastbloem	Wit, Violet, Lichtviolet	65	5-7	m	11	400	zh, v		D
<i>Hieracium amplexicaule</i>	Stengelomvattend havikskruid	Geel	40	6-7	m	5	3333	zh, d		M
<i>Hieracium aurantiacum</i>	Oranje havikskruid	Oranjerood, Oranje	45	6-7	m	5	6250	zh, dv	mvr	G
<i>Hieracium laevigatum</i>	Stijf havikskruid	Geel	70	7-10	m	5	1429	zh, d	mvr, vr	GBHM
<i>Hieracium pilosella</i>	Muizenoor	Geel	30	5-11	m	5	7692	z, dv		GDTH
<i>Hieracium sabaudum</i>	Boshavikskruid	Geel	78	8-10	m	5	3333	zh, v	mvr	GOB
<i>Hieracium umbellatum</i>	Schermhavikskruid	Geel	68	7-10	m	5	6667	zh, d	mvr, vr	GBDT
<i>Hieracium vulgatum</i>	Dicht havikskruid	Geel	40	6-7	m	9	5000	zh, d	as	GBHM
<i>Humulus lupulus</i>	Hop	Geelgroen	300	7-9	m, k	1	400	hs,		B
<i>Hyacinthoides non-scripta</i>	Wilde hyacint	Wit, Blauw, Roze	33	4-5	m	1	500	zh, v	vr	GBT
<i>Hyoscyamus niger</i>	Bilzekruid	Bleekgeel, Paars	55	6-10	1		1111	z, d	vr	AGD
<i>Hypericum hirsutum</i>	Ruig hertshooi	Geel	70	7-9	m	11	12500	zh, d	mvr	GBT
<i>Hypericum maculatum subsp. obtusiusculum</i>	Kantig hertshooi	Geel	50	6-9	m	11	10000	zh, vn	vr	GOB
<i>Hypericum montanum</i>	Berghertshooi	Geel, Bleekgeel	55	6-9	m	9	20000	zh, d		B
<i>Hypericum perforatum</i>	Sint Janskruid	Geel	50	6-9	m	11	10000	z, d	vr	GBT
<i>Hypericum pulchrum</i>	Fraai hertshooi	Geel, Rood, Oranje	45	6-8	m	9	10000	h, d	as, mvr	BHR
<i>Hypericum tetrapterum</i>	Gevleugeld hertshooi	Geel	30	7-9	m	11	28571	z, n	vr	GO
<i>Hypochaeris glabra</i>	Glad biggenkruid	Geel	20	6-9	1	5	1471	z, dv	mvr, vr	ARD
<i>Hypochaeris maculata</i>	Gevlekt biggenkruid	Geel	40	6-7	m	5	3333	z, dv	as, as	A
<i>Hypochaeris radicata</i>	Gewoon biggenkruid	Geel	48	6-9	m	5	1471	z, dv	vr	GOT
<i>Impatiens noli-tangere</i>	Groot springzaad	Geel	60	6-9	1	7	200	hs,		OB
<i>Impatiens parviflora</i>	Klein sprinzaad	Bleekgeel	60	7-10	1	7	125	zh, v	mvr, vr	B
<i>Inula britannica</i>	Engelse alant	Geel	53	7-9	m	11	10627	zh, n	vr	OM
<i>Inula conyzae</i>	Donderkruid	Geel, Rood	65	7-10	m	11	4273	z, d		T
<i>Inula salicina</i>	Wilgalant	Geel	53	6-10	m	11	3086	zh, d	as	GBT
<i>Iris pseudacorus</i>	Gele lis	Geel	83	5-7	b	1, 10	25	zh, vn	mvr	OB
<i>Isatis tinctoria</i>	Wede	Geel	93	5-6	2, m	11	116	z, d	mvr	GM R
<i>Jacobaea aquatica</i>	Waterkruiskruid	Geel	78	6-8	2, m	5	2325	zh, n	mvr	GOB
<i>Jacobaea erucifolia</i>	Viltig kruiskruid	Geel	78	7-9	m	5	2703	zh, v		GOR
<i>Jasione montana</i>	Zandblauwtje	Blauw, Blauwviolet	25	6-8	m	11	83333	z, d		G
<i>Knautia arvensis</i>	Beemdtkroon	Violet	38	6-10	m	8	213	zh, v		GBT
<i>Lamium galeobdolon subsp. galeobdolon</i>	Gele dovenetel	Bruin, Geel	40	4-6	m	1	333	hs,		BT
<i>Lamium purpureum</i>	Paarse dovenetel	Lichtviolet, Paars	20	3-10	1		1250	zh, dv	vr, zvr	AR
<i>Lapsana communis</i>	Akkerkool	Bleekgeel	78	6-10	1		1111	zh, vn	vr, zvr	GBR
<i>Lathyrus aphaca</i>	Naakte lathyrus	Geel	40	5-7	1	11	54	z, v	mvr	ABR
<i>Lathyrus hirsutus</i>	Ruige lathyrus	Blauw, Blauwviolet	65	5-7	1	11	38	z, v	vr	AGR

## Inheemse wilde bloemen

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloeimaand	Planttype	Zaaiadvies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijk- heid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Lathyrus linifolius</i>	Knollathyrus	Blauw, Rood	28	4-8	m	11	83	zh, v		G B H
<i>Lathyrus niger</i>	Zwarte lathyrus	Blauw, Blauwviolet, Paars	55	6-7	m	8	51	zh, v		B T
<i>Lathyrus nissolia</i>	Graslathyrus	Wit, Rood, Roze, Rozerood	50	5-7	1	11	131	z, v	mvr, vr	A G B
<i>Lathyrus pratensis</i>	Veldlathyrus	Geel	78	6-8	m	1, 10	74	zh, v	mvr, vr	G B
<i>Lathyrus sylvestris</i>	Boslathyrus	Geelgroen, Roodviolet, Roze	150	6-8	m	1, 10	18	zh, v	mvr	B T
<i>Lathyrus tuberosus</i>	Aardaker	Rood, Rozerood	60	6-8	m	1, 10	31	zh, v		A G B D
<i>Legousia speculum-veneris</i>	Groot spiegelklokje	Violet, Paars	25	6-8	1	5	5000	z, v		A R
<i>Leontodon autumnalis</i>	Vertakte leeuwentand	Geel	23	7-10	m	8	1429	z, v	vr	G
<i>Leontodon hispidus</i>	Ruige leeuwentand	Geel	28	6-11	m	8	649	z, v		G
<i>Leontodon saxatilis</i>	Kleine leeuwentand	Geel	20	6, 11	1, 2, m	8	2092	z, dv	mvr	G D T
<i>Leonurus cardiaca</i>	Hartgespan	Roze	60	6-8	m	9	1111	zh, v		B R
<i>Leucanthemum vulgare</i>	Gewone margriet	Wit	45	5-8	m	5	2632	z, dv	vr	G
<i>Leucoujum vernum</i>	Lenteklokje	Wit, Groen	20	2-4	m	1	100	zh, v	vr	B
<i>Linaria vulgaris</i>	Vlasbekje	Geel	60	6-10	m	8	3846	z, dv	mvr, vr	G D T R
<i>Linum catharticum</i>	Geelhartje	Wit, Geel	13	6-9	1, 2		6250	z, dv	as	G D
<i>Lithospermum arvense</i>	Ruw parelzaad	Wit, Blauw	40	4-6	1	1, 8	210	zh, dv		A R
<i>Lithospermum officinale</i>	Glad parelzaad	Wit, Geelgroen	65	5-7	m	1, 8	200	zh, d	mvr	G B D T
<i>Lotus corniculatus</i>	Gewone rolklaver	Geel	15	5-10	m	5	800	zh, dv	mvr	G
<i>Lotus pedunculatus</i>	Moerasrolklaver	Geel	65	6-8	m	5	800	z, vn	mvr, vr	G O T
<i>Lunaria annua</i>	Tuinjudaspenning	Roodviolet, Roze, Paars	65	5-6	2	9	56	h, v	mvr, vr	B
<i>Lunaria rediviva</i>	Wilde judaspenning	Lichtviolet	70	5-7	m	9	43	h, vn	vr	B
<i>Lupinus polyphyllus</i>	Vaste lupine	Wit, Blauw, Roze	100	6-8	m	7	63	zh, dv	mvr	G
<i>Lycopus europaeus</i>	Wolfspoot	Wit, Roodviolet	60	6-8	m	8	4348	zh, n	vr	O M
<i>Lysimachia vulgaris</i>	Grote wederik	Geel	105	6-8	m	9	3704	zh, n	mvr	G O
<i>Lythrum salicaria</i>	Grote kattenstaart	Rozerood	93	6-9	m	9	21277	z, n	mvr, vr	G O B
<i>Malva alcea</i>	Vijfdelig kaasjeskruid	Roze	75	6-9	m	8	345	z, v	vr	B R
<i>Malva moschata</i>	Muskuskaasjeskruid	Roze	50	7-9	m	8	400	zh, v	vr	G
<i>Malva sylvestris</i>	Groot kaasjeskruid	Rozerood	78	6-10	2	8	160	zh, v	mvr, vr	G R
<i>Marrubium vulgare</i>	Malrove	Wit	40	6-10	m	9	2500	z, d		
<i>Matricaria chamomilla</i>	Echte kamille	Wit, Geel	25	5-10	1	5	20000	zh, dv	vr	A R
<i>Medicago arabica</i>	Gevlekte rupsklaver	Geel	35	4-10	1	5	256	zh, v	vr	G T
<i>Medicago falcata</i>	Sikkelklaver	Geel	45	5-9	m	5	312	z, dv	as, mvr	G D
<i>Medicago lupulina</i>	Hopklaver	Geel	28	4-10	1, 2	5	641	z, dv	vr	G M
<i>Medicago sativa</i>	Luzerne	Wit, Blauw, Blauw-violet, Paars	55	6-9	m	5	500	z, v		G
<i>Melampyrum arvense</i>	Wilde weit	Wit, Geel, Purperroze, Paars	33	6-8	1, p	1	77	zh, d		A G R
<i>Melilotus albus</i>	Witte honingklaver	Wit	90	7-9	m	11	575	z, dv	mvr	G T R
<i>Melilotus altissimus</i>	Goudgele honingklaver	Geel	105	6-10	m	11	500	z, vn	vr, zvr	O R
<i>Melilotus officinalis</i>	Citroengele honingklaver	Bleekgeel	90	6-10	1, 2, m	11	500	z, dv	vr	G T R
<i>Mentha aquatica</i>	Watermunt	Lichtviolet, Roodviolet	60	7-10	m	9	1429	zh, vn	vr	G O B
<i>Mentha pulegium</i>	Polei	Lichtviolet	23	8-9	m	11	14286	zh, n	vr	G O
<i>Misopates orontium</i>	Akkerleeuwenbek	Rozerood	18	6-10	1	5	3333	z, v	mvr	A
<i>Moehringia trinervia</i>	Drienerfmuur	Wit	23	5-7	1		4000	h, dv	as, mvr	B D
<i>Myosotis arvensis</i>	Akkervergeet-mij-nietje	Blauw, Blauwviolet	35	5-10	1, 2	1, 9	2000	z, dv	vr	A G B D R
<i>Myosotis laxa subsp. cespitosa</i>	Zompvergeet-mij-nietje	Hemelsblauw	30	5-9	1	9	2643	zh, vn	mvr, vr, zvr	O R
<i>Myosotis scorpioides subsp. scorpioides</i>	Moerasvergeet-mij-nietje	Hemelsblauw, Blauw	33	5-8	m	9	3333	zh, n	vr	O B
<i>Myosotis sylvatica*</i>	Bosvergeet-mij-nietje	Geel, Blauw	30	5-7	2, m	11	1075	h, v	mvr	
<i>Myosoton aquaticum</i>	Watermuur	Wit	78	6-8	1, 2, m	8	5494	z, vn	vr	O B
<i>Myrica gale</i>	Wilde gagel	Oranjerood, Oranje, Geeloranje	105	4-5	h	1	637	z, vn	mvr	O
<i>Myrrhis odorata</i>	Roomse Kervel	Wit	93	5-6	m	1	29	h, v	vr	G O B
<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	Wilde narcis	Geel, Bleekgeel	38	3-4	m, b	1	100	zh, n	mvr	G B
<i>Narthecium ossifragum</i>	Beenbreek	Geel	20	6-8	m		10000	z, n		H
<i>Nepeta cataria</i>	Wild kattenkruid	Wit, Blauw, Violet, Lichtviolet	70	6-9	m	9	1639	z, d	vr	B
<i>Nicandra physalodes</i>	Zegekruid	Wit, Blauw	78	7-10	1		1250	z, dv	vr	R
<i>Odontites vernus subsp. serotinus</i>	Rode ogentroost	Roze, Rozerood	30	6-8	1, p	1	5263	zh, vn		G D



Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloei maand	Planttype	Zaai-advies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijkheid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Oenanthe silaifolia</i>	Weidekervel-torkruid	Wit	45	5-7	m, b	8	262	z, v	mvr, vr	O
<i>Oenothera biennis</i>	Middelste teunisbloem	Geel	100	6-9	2	9	2128	z, d		M R
<i>Oenothera glazioviana</i>	Grote teunisbloem	Geel	100	6-9	2	8	1597	z, d		M R
<i>Oenothera oakesiana</i>	Duinteunisbloem	Geel	90	6-9	2	9	1852	z, dv	as, as, mvr	D
<i>Onobrychis viciifolia</i>	Esparcette	Roze, Lichtroze	45	5-8	m	5	50	z, v		G D
<i>Ononis repens subsp. repens</i>	Kruipend stalkruid	Roze, Lichtroze, Rozerood	20	6-9	m	8	167	z, v	vr	G D T
<i>Ononis repens subsp. spinosa</i>	Kattendoorn	Wit, Roze, Rozerood	35	6-9	h	8	167	z, dv	mvr, vr	G T
<i>Onopordum acanthium</i>	Wegdistel	Roodviolet	155	7-9	2, m	8	83	z, d	mvr	R
<i>Origanum vulgare</i>	Wilde marjolein	Wit, Lichtviolet, Roze	45	7-9	m	5	12500	z, dv	mvr	T
<i>Ornithogalum nutans</i>	Knikkende vogelmelk	Wit	20	4-5	b	1,6	111	zh, v	vr	G, B
<i>Orobanchae hederaceae</i>	Klimopbremraap	Wit, Rozerood, Bleekgeel	35	6-8	m, p	1	151515	h, v		B R
<i>Orobanchae minor</i>	Klavervreter	Bruin, Wit, Violet, Roodviolet, Paars	40	6-8	m, p	1	232558	zh, v	vr	G T
<i>Orobanchae rapum-genistae</i>	Grote bremraap	Roze	55	5-7	m, p	1	232218	z, d	as	G H
<i>Orobanchae reticulata</i>	Distelbremraap	Roodbruin, Wit, Rood, Bleekgeel	53	6-7	m, p	1	110838	zh, v	mvr, vr	G T
<i>Papaver argemone</i>	Ruige klapproos	Rood	28	5-7	1	8	6667	z, d	mvr	A T M R
<i>Papaver dubium</i>	Bleke klapproos	Rood	40	5-8	1	8	9091	z, dv	mvr	A D R
<i>Papaver rhoeas</i>	Grote klapproos	Rood	40	5-7	1	8	9091	z, dv	vr	A D R
<i>Parietaria judaica</i>	Klein glaskruid	Wit	35	5-10	m	9	4052	zh, dv	vr	M
<i>Parietaria officinalis</i>	Groot glaskruid	Geelgroen	73	6-10	m	9	2512	h, v	vr	D R
<i>Parnassia palustris</i>	Parnassia	Wit	23	7-9	m	1	33333	zh, vn	as	G D H
<i>Pastinaca sativa subsp. sativa</i>	Pastinaak	Geelgroen	70	6-9	2, m	8	313	z, v	vr	G D T
<i>Persicaria bistorta</i>	Adderwortel	Lichtviolet, Roze	35	6-9	m	1,8	182	zh, n	mvr	G O B
<i>Peucedanum palustre</i>	Melkeppe	Wit	105	7-8	m	9	333	zh, n	as, mvr	O
<i>Phyteuma spicatum subsp. nigrum</i>	Zwartblauwe rapunzel	Blauwviolet, Paars	50	5-6	m	8	7692	zh, v		G O B T
<i>Phyteuma spicatum subsp. spicatum</i>	Witte rapunzel	Wit, Bleekgeel	50	5-6	m	8	7143	zh, v		O B
<i>Picris echioides</i>	Dubbelkelk	Geel	45	7-9	1	5	763	z, v	mvr	A G D
<i>Picris hieracioides</i>	Echt bitterkruid	Geel, Bleekgeel	60	7-9	2, m	5	908	z, d		D T R
<i>Pimpinella major</i>	Grote bevernel	Wit	60	6-9	m	8	588	zh, v	vr	G T
<i>Pimpinella saxifraga</i>	Kleine bevernel	Wit	45	7-9	m	11	909	z, dv		G
<i>Plantago arenaria</i>	Zandweegbree	Wit, Groen	30	6-10	1	9	556	z, dv	vr	O T M R
<i>Plantago coronopus</i>	Hertshoornweegbree	Wit, Groen	18	6-9	2, m	11	3401	z, dv		G D T R
<i>Plantago lanceolata</i>	Smalle weegbree	Wit	23	5-10	m	9	556	z, dv	mvr, zvr	G R
<i>Plantago major</i>	Grote weegbree	Bruin, Wit, Groen	30	5-11	m	9	4167	zh, v	zvr	G R
<i>Plantago maritima</i>	Zeeweegbree	Wit	38	5-9	m	9	1763	z, vn		G O T M
<i>Plantago media</i>	Ruige weegbree	Lichtviolet	35	5-6	m	9	42	z, v		G T
<i>Polygonatum multiflorum</i>	Gewone salamonszegel	Wit	45	5-6	m	1,6	37	hs	mvr, vr	B
<i>Potentilla argentea</i>	Viltganzerik	Geel	23	6-7	m	11	9091	z, d		G D
<i>Potentilla erecta</i>	Tormentil	Geel	33	6-8	m	9	2564	z, vn		G H
<i>Potentilla intermedia</i>	Middelste ganzerik	Geel	35	6-8	m	11	5000	z, d	vr	R
<i>Potentilla recta</i>	Rechte ganzerik	Geel	50	6-8	m	9	3030	z, d	mvr	T R
<i>Potentilla tabernaemontani</i>	Voorjaarsganzerik	Geel	10	3-6	m	9	1667	z, d		G
<i>Primula elatior</i>	Slanke sleutelbloem	Geel	23	3-5	m	1	1149	zh, vn	vr	G O B
<i>Primula veris</i>	Gulden sleutelbloem	Geel	23	4-6	m	8	833	zh, v	vr	G B T
<i>Primula vulgaris</i>	Stengelloze sleutelbloem	Geel, Bleekgeel	10	3-5	m	1	1111	zh, v	mvr	B D
<i>Prunella vulgaris</i>	Gewone brunel	Blauw, Blauwviolet	23	5-10	m	9	1429	zh, v	mvr	G O B
<i>Pseudofumaria lutea</i>	Gele helmblom	Geel	23	5-10	m	2	750	zh, dv		M
<i>Pulicaria dysenterica</i>	Heelblaadjes	Geel	75	7-9	m		5000	z, vn	mvr	G O
<i>Pulmonaria obscura</i>	Ongevekt longkruid	Blauw, Rood, Roze	23	3-4	m	1	182	h, v	vr	B
<i>Pulsatilla vulgaris</i>	Wildemanskruid	Paars	13	3-5	m	9	500	z, d	as	G
<i>Ranunculus acris</i>	Scherpe boterbloem	Geel	60	4-11	m	9	625	z, v	vr	G O R
<i>Ranunculus arvensis</i>	Akkerboterbloem	Geel, Geelgroen	40	5-7	1	9	192	z, v		A R
<i>Ranunculus auricomus</i>	Gulden boterbloem	Geel, Groen	33	4-5	m	9	625	zh, vn	vr	O B
<i>Ranunculus bulbosus</i>	Knolboterbloem	Geel	33	4-6	m, b	9	294	z, dv	mvr	G
<i>Ranunculus repens</i>	Kruipende boterbloem	Geel	30	5-7	m	9	556	zh, vn	vr	A G O B

## Inheemse wilde bloemen

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloeimaand	Planttype	Zaaiadvies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijk- heid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Ranunculus sardous</i>	Behaarde boterbloem	Geel	33	5-9	1	5	714	Z, v	vr	A G
<i>Ranunculus sceleratus</i>	Blaartrekkende boterbloem	Bleekgeel	38	5-10	1		5000	Z, vn	vr, zvr	O
<i>Raphanus raphanistrum</i>	Knopherik	Wit, Geelgroen, Lichtroze	40	6-8	1	10	167	Z, d	mvr	A T R
<i>Reseda lutea</i>	Wilde reseda	Geel, Geelgroen	40	5-9	m	9	1250	Z, d		D M R
<i>Reseda luteola</i>	Wouw	Bleekgeel	75	6-9	2	9	4762	Z, d		D R
<i>Rhinanthus angustifolius</i>	Grote ratelaar	Geel, Paars, Groen	45	5-10	1	1	250	Z, vn	mvr	G O T
<i>Rhinanthus minor</i>	Kleine ratelaar	Geel, Paars, Groen	30	5-9	1	1	333	zh, dv	mvr	G T H
<i>Rosa spinosissima</i>	Duinroos	Wit, Lichtroze	105	5-9	h	1	125	Z, d	as, mvr	B D T H
<i>Rumex acetosa</i>	Veldzuring	Wit, Rood, Roze, Groen	75	5-6	m	5	1250	zh, vn	mvr	G O B
<i>Rumex acetosella</i>	Schapenzuring	Rood, Groen	35	5-10	2, m	5	1428	zh, d	as, mvr	A H R
<i>Rumex aquaticus</i>	Paardenzuring	Geelgroen, Rood, Groen	125	7-8	m	5	494	Z, n	vr	O
<i>Rumex hydrolapathum</i>	Waterzuring	Roodbruin, Rood, Groen	125	7-8	m	9	357	zh, n	mvr	O M
<i>Rumex maritimus</i>	Goudzuring	Geel, Geelgroen	28	7-9	1, 2	5	2222	Z, vn	as, mvr, vr	R O
<i>Rumex sanguineus</i>	Bloedzuring	Rood, Roze	93	6-7	m	9	1204	zh, vn	mvr	B
<i>Rumex scutatus</i>	Spaanse zuring	Rood, Bleekgeel, Groen	30	5-8	m	5	833	Z, v		M
<i>Salvia pratensis</i>	Veldsalie	Blauw, Paars	55	5-6	m	11	556	Z, dv		G T
<i>Salvia verbenaca</i>	Kleinbloemige salie	Blauw, Blauwviolet, Violet, Paars	30	5-6	2, m	11	700	Z, d	as, mvr	G
<i>Sambucus ebulus</i>	Kruidvlier	Donker wijnrood, Wit, Rood	105	7-8	m		260	zh, v		A G B T
<i>Sanguisorba minor</i>	Kleine pimpernel	Rozerood, Groen	38	5-7	m	5	145	Z, d		G B T
<i>Sanguisorba officinalis</i>	Grote pimpernel	Paars	65	6-9	m	9	833	Z, vn	vr	G O
<i>Sanicula europaea</i>	Heelkruid	Wit, Rood	40	5-6	m	1	286	h, v		B T
<i>Saponaria officinalis</i>	Zeepkruid	Wit, Roze	55	7-9	m	1, 9	667	zh, dv		R
<i>Saxifraga granulata</i>	Knolsteenbreek	Wit	33	5-6	m	1	50000	zh, v	mvr	G B
<i>Saxifraga tridactylites</i>	Kandelaartje	Wit	15	4-6	1	11	100000	Z, d	as	D
<i>Scabiosa columbaria</i>	Duifkruid	Lichtviolet, Roodviolet	60	6-9	m	8	833	Z, v		G
<i>Scandex pecten-veneris</i>	Naaldenkervel	Wit	20	5-6	1	5	53	zh, v		A R
<i>Scleranthus annuus</i>	Éénjarige hardbloem	Wit, Geelgroen, Groen	13	5-10	1, 2		909	Z, d	as, mvr	A G R
<i>Scrophularia auriculata</i>	Geoord helmkruid	Bruin, Paars, Groen	93	6-9	m	8	1111	zh, n	vr	O
<i>Scrophularia nodosa</i>	Knopig helmkruid	Roodbruin, Geelgroen	78	6-9	m	8	1111	zh, v	vr	O B T R
<i>Scrophularia umbrosa</i>	Gevleugeld helmkruid	Rood	100	7-9	m	8	16667	zh, vn	vr	O
<i>Scrophularia vernalis</i>	Voorjaarshelmkruid	Geel, Geelgroen	48	4-6	2, m	8	10000	zh, dv	vr	B D R
<i>Scutellaria galericulata</i>	Blauw glidkruid	Blauwviolet	33	6-9	m	9	2000	zh, n	mvr, vr	G O B T M
<i>Securigera varia</i>	Bont kroonkruid	Roze	78	6-9	m	8	2439	Z, dv		G T R
<i>Sedum acre</i>	Muurpeper	Geel	8	6-7	m	4, 5	25000	Z, d	mvr, vr	D M R
<i>Sedum album</i>	Wit vetkruid	Wit, Lichtroze	18	6-7	m	4, 8	50000	Z, d	as, as	G T M R
<i>Sedum rupestre</i>	Tripmadam	Geel	23	6-7	m	4, 8	14286	Z, d		D M
<i>Sedum telephium</i>	Hemelsleutel	Geelgroen, Roze, Purperroze	43	7-9	m	1, 4	20000	zh, v	vr	G O B
<i>Senecio nemorensis</i>	Schaduwkruiskruid	Geel	105	6-9	m	11	1667	h, v	vr	B
<i>Serratula tinctoria</i>	Zaagblad	Blauwviolet	60	6-9	m	11	1000	Z, v	vr	G B
<i>Sherardia arvensis</i>	Blauw walstro	Violet, Lichtviolet	20	6-10	1	11	2000	Z, v		A G T R
<i>Silene baccifera</i>	Besanjelier	Wit, Groen	93	7-8	m	11	1667	zh, v	vr	O B
<i>Silene conica</i>	Kegelsilene	Roodviolet, Roze, Lichtroze	33	5-7	1	5	5000	Z, d		D
<i>Silene dichotoma</i>	Gaffelsilene	Wit	60	7-8	1	11	3333	zh, dv		M
<i>Silene dioica</i>	Dagkoekoeksbloem	Rood, Roze	60	4-10	m	9	1429	zh, v	vr	O B
<i>Silene flos-cuculi</i>	Echte koekoeksbloem	Roze	40	5-10	m	9	6369	Z, n	as, mvr	G O B
<i>Silene gallica</i>	Frans silene	Wit, Rood	33	6-7	1	5	2000	Z, v	mvr	A R
<i>Silene latifolia subsp. alba</i>	Avondkoekoeksbloem	Wit	70	5-10	2, m	11	1250	Z, dv	vr	B R
<i>Silene noctiflora</i>	Nachtkoekoeksbloem	Wit, Lichtroze	33	6-11	1, 2	5	1250	zh, v	vr	A R
<i>Silene nutans</i>	Nachtsilene	Wit	45	5-7	m	11	2857	Z, d		G B T
<i>Silene otitis</i>	Oorsilene	Wit, Geelgroen	40	6-9	m	11	3333	Z, d		G D T
<i>Silene vulgaris</i>	Blaassilene	Roodbruin, Wit	45	5-9	m	11	1351	Z, v	mvr	G T R
<i>Silybum marianum</i>	Mariadistel	Roze	105	6-8	1	8	40	Z, d		R
<i>Sinapis arvensis</i>	Herik	Geel, Bleekgeel	55	5-9	1	5	167	Z, v	zvr	A T
<i>Sisymbrium altissimum</i>	Hongaarse raket	Bleekgeel	65	5-7	1, 2		4000	Z, d		D R



Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloeimaand	Planttype	Zaai-advies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijkheid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Smyrniolum olusatrum</i>	Zwartmoeskervel	Geelgroen	93	5-6	m	1, 10	32	zh, v	vr	B
<i>Solanum dulcamara</i>	Bitterzoet	Paars	115	6-9	h	8	588	zh, dvn	vr	O B D
<i>Solanum triflorum</i>	Driebloemige nachtschade	Wit, Geel, Geelgroen	25	6-10	1		1000	z, v	mvr, vr	D R
<i>Solidago virgaurea</i>	Echte guldenroede	Geel, Geelgroen	65	7-10	m	5	1852	zh, dv		B
<i>Sonchus palustris</i>	Moerasmelkdistel	Geel	195	7-9	m	8	1754	zh, n	vr	O
<i>Spergularia rubra</i>	Rode schijnspurrie	Roze	13	5-10	1, m	5	16129	z,	as, mvr	G
<i>Stachys arvensis</i>	Akkerandoorn	Lichtroze	18	7-11	1	11		z, dv	mvr, vr	
<i>Stachys officinalis</i>	Betonie	Roodviolet	60	6-8	m	8	769	z, dv	mvr	B G
<i>Stachys palustris</i>	Moerasandoorn	Paars	55	6-8	m	8	769	zh, v	vr	O
<i>Stachys sylvatica</i>	Bosandoorn	Roodviolet, Rood, Paars	75	6-8	m	8	667	hs		B
<i>Stellaria graminea</i>	Grasmuur	Wit	50	5-7	m	8	3333	zh, dv	mvr	G B H
<i>Stellaria holostea</i>	Grote muur	Wit	33	4-6	m	8	476	hs		B
<i>Stellaria nemorum subsp. montana</i>	Bosmuur	Wit	40	5-7	m	5	3678	h, v	vr, mvr	B
<i>Stellaria palustris</i>	Zegroene muur	Wit	35	5-8	m		2500	zh, n	mvr	G O
<i>Succisa pratensis</i>	Blauwe knoop	Blauw, Blauwviolet	60	7-9	m	1, 8	625	z, vn	as, mvr	G O H
<i>Symphytum officinale</i>	Gewone smeewortel	Wit, Roze, Paars	65	4-8	m	9	105	zh, vn	vr	O B T
<i>Tanacetum vulgare</i>	Boerenwormkruid	Geel	93	6-9	m	5	10000	z, dv		G B T R
<i>Taraxacum officinale</i>	Paardenbloem	Geel	23	3-5	m	11	1818	zh, dvn	as, mvr, vr	G O T
<i>Teesdalia nudicaulis</i>	Klein tasjeskruid	Wit	12	4-6	1		3413	z, d	as, mvr	A R D H T
<i>Tetragonolobus maritimus</i>	Hauwklaver	Geel	25	5-8	m	9	200	z, d		G
<i>Teucrium botrys</i>	Trosgamander	Roze	33	7-10	1		925	z, d	as, mvr	A G M
<i>Teucrium chamaedrys</i>	Echte gamander	Roze, Lichtroze	23	7-9	m	8	667	z, d		G T
<i>Teucrium scorodonia</i>	Valse salie	Geelgroen, Bleekgeel	45	6-8	m	5	1449	zh, d	mvr	B G
<i>Thalictrum flavum</i>	Poelruit	Geelgroen	65	6-7	m	9	500	z, vn	vr	G O
<i>Thalictrum minus</i>	Kleine ruit	Geel, Geelgroen, Groen	78	6-7	m	9	556	h, d	as, mvr	D T
<i>Thymus pulegioides</i>	Grote tijm	Roodviolet	30	6-10	m	11	7692	z, v	as	G
<i>Thymus serpyllum</i>	Kleine tijm	Roodviolet, Roze, Purperroze	15	6-9	m	5	5882	z, d		G
<i>Torilis japonica</i>	Heggendoornzaad	Wit	75	6-8	1	8	625	h, d		G B R
<i>Tragopogon porrifolius</i>	Paarse morgenster	Roodviolet, Paars	93	6-7	2	9	67	z, v	vr	T
<i>Tragopogon pratensis subsp. minor</i>	Kleine morgenster	Bleekgeel	55	5-7	2	9	70	z, dv	mvr	G T
<i>Tragopogon pratensis subsp. pratensis</i>	Gele morgenster	Geel	55	5-7	2	9	111	z, dv	mvr	G
<i>Trifolium arvense</i>	Hazenpootje	Wit, Roze	18	7-10	1	8	2500	z, d		G R
<i>Trifolium campestre</i>	Liggende klaver	Geel	18	5-9	1	8	2000	z, d		G R
<i>Trifolium dubium</i>	Kleine klaver	Bruin, Geel	18	5-9	1	8	1000	z, v	vr	G R
<i>Trifolium pratense</i>	Rode klaver	Roodviolet, Roze	33	5-10	2, m	9	556	z, v	vr	G
<i>Trifolium repens*</i>	Witte klaver	Bruin, Wit, Roze	15	5-10	m	9	1695	z, vn	vr	G
<i>Tripleurospermum maritimum</i>	Reukeloze kamille	Wit, Geel	30	6-11	1, m		3571	z, v	vr	A T R
<i>Tussilago farfara</i>	Klein hoefblad	Geel	15	2-5	m		9090	zh, v	zvr	A R
<i>Urtica dioica</i>	Grote brandnetel	Wit, Geelgroen, Lichtroze, Groen	165	6-10	m	9	200	zh, dvn	vr, zvr	R B
<i>Vaccaria hispanica</i>	Koekruid	roze	50	6-7	1	5	206	z, v	mvr	A R
<i>Valeriana dioica</i>	Kleine valeriana	Wit, Roze	23	4-5	m	11	1923	zh, n	mvr	G O B
<i>Valeriana officinalis</i>	Echte valeriana	Roze, Lichtroze	93	6-9	m	11	1695	zh, vn	vr	O B
<i>Verbascum blattaria</i>	Mottenkruid	Geel, Violet	93	6-8	m	5	1111	z, d	as, mvr	R
<i>Verbascum densiflorum</i>	Stalkaars	Geel	115	7-10	2, m	5	9091	z, d		D R
<i>Verbascum lychnitis</i>	Melige toorts	Geel	105	7-9	2	5	8333	z, d		R
<i>Verbascum nigrum</i>	Zwarte toorts	Geel, Paars	105	6-9	m	9	8333	z, d	mvr	G
<i>Verbascum phlomoides</i>	Keizerskaars	Geel	105	7-8	2	5	12500	z, d		D R
<i>Verbascum thapsus</i>	Koningskaars	Geel	115	6-10	2	5	12500	z		D R
<i>Verbena officinalis</i>	Ijzerhard	Lichtroze	50	6-10	m	8	2703	z, dv	mvr	G
<i>Veronica austriaca subsp. teucrium</i>	Brede ereprijs	Blauw	30	5-6	m	5	1980	z, d	mvr	G T
<i>Veronica beccabunga</i>	Beekpunge	Blauw	38	5-9	m	9	12500	zh, n	mvr, vr	O
<i>Veronica chamaedrys</i>	Gewone ereprijs	Blauw	25	4-6	m	9	3703	zh, v	vr	G B
<i>Veronica longifolia</i>	Lange ereprijs	Blauwviolet	93	7-8	m	5	10000	z, n	mvr	O
<i>Veronica officinalis</i>	Mannetjesereprijs	Wit, Blauw, Roze	30	5-8	m	5	7142	zh, d	as, mvr	G H

## Inheemse wilde bloemen

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloermaand	Planttype	Zaai-advies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijk- heid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Vicia cracca</i>	Vogelwikke	Blauw, Blauwviolet, Paars	115	6-9	m	8	25	zh, v	vr	G
<i>Vicia sativa subsp. nigra</i>	Smalle wikke	Blauwviolet, Roodviolet, Paars	55	5-7	1	9	29	zh, v	mvr	G R
<i>Vicia sepium</i>	Heggenwikke	Wit, Violet, Lichtviolet	65	5-9	m, k	5	20	zh, v	mvr, vr	B
<i>Vicia villosa</i>	Bonte wikke	Blauw, Paars	90	5-8	1	11	33	z, v	vr	A R
<i>Viola arvensis</i>	Akkerviooltje	Wit, Bleekgeel	23	4-8	1	5	1887	z, dv	vr	A R
<i>Viola canina</i>	Hondsviooltje	Blauwviolet	20	5-6	m	8	1104	zh, dv	as	G D H B T
<i>Viola curtisii</i>	Duinviooltje	Blauwviolet, Roodviolet, Wit, Geel	15	4-10	m	5	1850	z, d	as	G R D T
<i>Viola lutea subsp. calaminaria</i>	Zinkviooltje		25	4-7	1, 2	5	1782	zh, v	vr	G R B T
<i>Viola odorata</i>	Maarts viooltje	Blauw, Paars	10	3-4	m	1, 8	250	h, v	vr	B
<i>Viola palustris</i>	Moerasviooltje	Lichtviolet	10	4-5	m	8	1351	hs		G O
<i>Viola tricolor</i>	Driekleurig viooltje	Wit, Geel, Lichtviolet, Paars	10	4-5	1, 2	5	1111	hs		A R





## Inheemse wilde grassen en zeggen

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Kleurcategorie	Hoogte	Bloeimaand	Planttype	Zaai-advies (zie p. 93)	Zaden per gram	Licht en vocht	Voedselrijkheid	Natuurlijke groeiplaatsen
<i>Agrostis capillaris</i>	Gewoon struisgras	Roodbruin, Groen	40	6-8	g, m	1	13333	z, dv	as, mvr	G B R
<i>Aira caryophylla</i>	Zilverhaver	Groen	40	5-6	g, 1	5	7142	z, d	as	D H
<i>Aira praecox</i>	Vroege haver	Groen	10	4-6	g, 1			z, d	as	D H
<i>Anisanthum tectorum</i>	Zwenkdravik	Groen	50	5-6	g, 1, 2	11		z, d	mr	A R M
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	Gewoon reukgras	Groen	45	4-6	g, m	5	1667	z, dvn	as	G O B D
<i>Anthoxanthum aristatum</i>	Slofhak	Groen	10	5-7	g, 1	5		z, d	as, mrv	A R
<i>Apera spica-venti</i>	Windhalm	Groen	80	6-8	g, 1		8333	z, d	vr	A R
<i>Brachypodium pinnatum</i>	Gevinde kortsteel	Groen	70	6-7	g, m	11		zh, v	mvr	G B
<i>Brachypodium sylvaticum</i>	Boskortsteel	Groen	80	7-8	g, m	11	313	zh, dv	mvr	O B
<i>Briza media</i>	Bevertijes	Paars, Groen	35	5-8	g, m	11	1250	z, dvn	vr	G O B T
<i>Bromus secalinus</i>	Dreps	Groen	80	6-7	g, 1, 2		95	z, dv	mvr	A R
<i>Carex acuta</i>	Scherpe zegge	Roodbruin, Groen	100	5-6	g, m	9	1111	zh, n	vr	O B
<i>Carex arenaria</i>	Zandzegge	Geelgroen, Groen	33	4-6	m	9	1333	zh, d	as	G D H R
<i>Carex echinata</i>	Sterzegge	Groen	45	5-6	g, m	9	1204	h, vn	as, mvr	G B
<i>Carex flacca</i>	Zeegroene zegge	Groen	35	5-6	g, m	9	1250	z, v	as, mvr	G D
<i>Carex nigra</i>	Zwarte zegge	Geelgroen	38	4-6	g, m	9	1449	zh, vn	as, as	G O H
<i>Carex pendula</i>	Hangende zegge	Groen	100	5-6	g, m	9	1250	h, vn	mvr	O B M
<i>Carex pseudocyperus</i>	Hoge cyperzegge	Groen	75	5-6	g, m	9	1111	z, vn	vr	O
<i>Carex riparia</i>	Oeverzegge	Groenzwart	93	5-6	g, m	1	1250	z, v	vr	O
<i>Carex rostrata</i>	Snavelzegge	Geelgroen, Groen	45	5-6	g, m	9	1429	z, n	za, ve, le	O
<i>Carex spicata</i>	Gewone bermzegge	Geelgroen, Groen	45	5-6	g, m	9	490	zh, dv	mvr	G B T
<i>Carex strigosa</i>	Slanke zegge	Groen	80	5-6	g, m	9	1785	zh, n		O B
<i>Carex sylvatica</i>	Boszegge	Geelgroen	65	5-6	g, m	9	476	s, dn	as, mvr, vr	R B
<i>Carex vesicaria</i>	Blaaszegge	Geelgroen, Groen	75	5-6	g, m	9	526	zh, n	as, vr	O B
<i>Corynephorus canescens</i>	Buntgras	Groenroze	25	6-7	g, m	11	10000	z, d		D H
<i>Cynosurus cristatus</i>	Kamgras	Blauwviolet, Groen	40	6-7	g, m		1695	z, v	mvr	G
<i>Deschampsia cespitosa</i>	Ruwe smele	Paars, Groen	90	7-8	g, m	8	1493	zh, vn	mvr, vr	G O B
<i>Deschampsia flexuosa</i>	Bochtige smele	Groen	50	7-8	g, m	8	3448	zh, dv	mvr	B H R
<i>Festuca arundinacea</i>	Rietzwenkgras	Paars, Groen	125	6-7	g, m	11	33	z, vn	vr	
<i>Festuca gigantea</i>	Reuzenzwenkgras	Wit, Groen	100	6-7	m	9	556	zh, vn	vr	G O B
<i>Festuca ovina</i>	Schapengras	Geelgroen, Blauwgroen	25	5-8	g, m	11	833	z, d	as, as	G B H
<i>Festuca rubra subsp. commutata</i>	Rood zwenkgras	Roodbruin, Rozerood, Groen	53	5-8	g, m	11	1429	zh, dvn	as, mvr	G D
<i>Holcus lanatus</i>	Gestreepte witbol	Wit, Roze	60	6-8	g, m	9	2500	zh, vn	mvr	G B R
<i>Juncus squarrosus</i>	Trekkrus	Groenbruin	20	6-8	g, m	9	10000	zh, dvn	as, as	H
<i>Koeleria macrantha</i>	Smal fakkelgras	Groen	55	6-7	g, m	11	2000	zh, d		G D
<i>Koeleria pyramidata</i>	Breed fakkelgras	Groen	93	6-7	g, m	11	2000	z, d		G D
<i>Luzula campestris</i>	Gewone veldbies	Roodbruin, Geel	23	3-5	m	11	1667	z, dv	as, as	G H
<i>Luzula luzuloides</i>	Witte veldbies	Wit, Lichtroze, Groen	50	5-7	m	11	3102	hs,		
<i>Luzula multiflora</i>	Veelbloemige veldbies	Roodbruin, Bruin, Groen	40	4-6	m	11	571	zh, v	as	G B D H R
<i>Luzula pilosa</i>	Ruige veldbies	Roodbruin, Geel	23	4-5	g, m	11	900	h, v		B
<i>Luzula sylvatica</i>	Grote veldbies	Bruin	65	4-6	m	9	1429	s,		
<i>Melica uniflora</i>	Eenbloemig parelgras	Purperroze, Groen	45	5-6	m	9	250	hs,		
<i>Milium effusum</i>	Bosgierstgras	Groen	113	5-7	m	9	714	s		
<i>Molinia caerulea</i>	Pijpenstrootje	Blauw, Paars, Groen	78	7-9	g, m	1	1000	zh, dvn	as	G O B H
<i>Nardus stricta</i>	Borstelgras	Groen	25	5-6	g, m		2000	z, d		G H
<i>Poa palustris</i>	Moerasbeemdgras	Wit, Groen	90	6-8	m	9	2500	zh, n	vr	G O
<i>Poa pratensis</i>	Veldbeemdgras	Groen	50	5-6	g, m		3333	zh, dvn		G O B M
<i>Poa trivialis</i>	Ruw beemdgras	Wit, Groen	70	5-8	g, m	9	4348	zh, vn	vr	G O B
<i>Scirpus sylvaticus</i>	Bosbies	Bruin, Groenzwart, Geel	58	5-8	m	9	8333	zh, n	vr	G O B
<i>Trisetum flavescens</i>	Goudhaver	Geelgroen	45	6-7	g, m		3846	z, dv	vr	G
<i>Vulpia myuros</i>	Gewoon langbaardgras	Groen	40	6-10	g, 1	5	1204	zh, d	as	M R

1 = éénjarig      k = klimplant      z = zon      v = vochtig/normale grond      zvr = zeer voedselrijke grond      A = Akker      D = Duinen  
 2 = tweejarig      p = parasitair/halfparasitair      s = schaduw      d = droge grond      vr = voedselrijk      G = Grasland, bloemrijk grasland      H = Heide  
 m = meerjarig/vast      h = houtig gewas      h = halfschaduw      n = natte grond      mvr = matig voedselrijk      R = Ruderaal, verstoorde grond      T = Talud, helling  
 g = gras/zegge      b = bol/knol/wortelstok      as = arme grond/schraal      B = Boszoom en onderbegroeiing

\* Op de wilde vorm gelijkende geselecteerde cultuurvorm die grootschalig voor andere doelen wordt geteeld dan voor een bloemenweide.



## Zaai-instructies

### Opkweken van wilde plantenzaden

#### Algemene zaai-instructies

##### Zaaiadvies

Zaden zijn ingenieuze wondertjes der natuur. Planten zorgen ervoor dat hun zaden verspreid worden op een specifieke, effectieve manier, door wind, water, insecten, dieren of vogels. Zaden hebben een ingebouwd systeem dat er voor zorgt dat de zaden niet eerder kiemen dan nodig is. Deze ingebouwde veiligheid maakt dat niet alle zaden kiemen direct na het uitzaaien.

Deze zogenaamde kiemrust kan doorbroken worden door de natuurlijke omstandigheden na te bootsen. Deze voorwaarden om tot kieming over te gaan zijn per soort verschillend, maar kunnen in een aantal groepen worden ondergebracht. Indien bekend wordt dit vermeld in de soortenlijst.

##### Algemeen

Een belangrijk uitgangspunt bij het zaaien is dat zaden doorgaans niet dieper moeten worden gezaaid dan de dikte van het zaad. In het algemeen moeten de zaden na het zaaien regelmatig vochtig gehouden worden, maar nooit nat. De beste zaaitijd is de natuurlijke zaadval van de plant. In het algemeen is dat voor tweejarigen, winterannuëlen en vaste planten augustus en september en voor éénjarige planten maart-half mei.

##### Zaaien in potten en zaibakken

Bij het zaaien in potten kun je het beste gebruik maken van zaaigrond. Deze is vrij van onkruidzaden. Bij de beter gesorteerde kwekerijen, tuincentra en groenwinkels is dit als kant en klaar product te koop. Indien niet beschikbaar kun je dit ook zelf maken door tweederde deel gezeefde potgrond te mengen met een derde deel scherp (metsel) zand. Bij snelkiemende zaden is afstrooien met zaaigrond vaak voldoende.

Zaden die er langer over doen om te kiemen afstrooien met een

dun laagje fijn grind. Fijn aquariumgrind uit de dierenwinkel is hiervoor ideaal. Ook ideaal is vermiculiet. Dit vindt u in onze webshop.

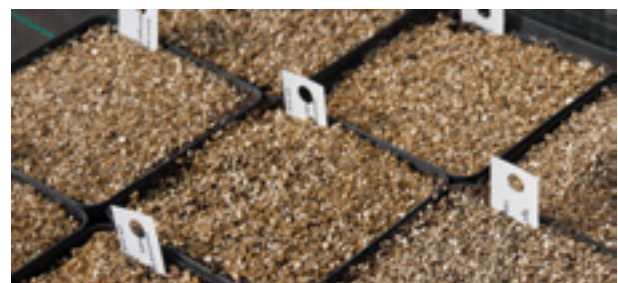
##### Zaaien direct in de grond

Zorg bij het direct zaaien in de grond dat deze grond zo veel mogelijk vrij is van (wortel)onkruiden. Vork hinderlijke wortel onkruiden uit. Door het in te zaaien stuk wel te bewerken, maar nog niet in te zaaien, maak je een zogenaamd 'vals zaaibed'. Onkruiden zullen in de bewerkte grond eerder kiemen en door deze weer te schoffelen put je de aanwezige 'zaadbank' uit.

Door deze bewerking enkele keren te herhalen is de uitgangssituatie veel schoner op het moment van zaaien. Bij zware (klei) gronden kun je het zaaibed verschrallen door wat zand door de bovenlaag te mengen. Door te zaaien op regels is gemakkelijker te zien wat onkruid is en wat de gewenste plantensoort. Tussen de regels kan gemakkelijk geschoffeld of gewied worden.

##### Zaaien van bloemenweidemengsels

Voor het zaaien van wilde bloemenmengsels gelden globaal dezelfde aanbevelingen als hierboven. Meer over het zaaien van bloemenweidemengsels kunt u vinden vanaf pagina 46.



Vermiculiet is ideaal om de zaden mee af te strooien, zie onze webshop.



## Specifieke zaai-instructies

De nummers in de soortenlijst vanaf pagina 82 verwijzen naar de onderstaande instructies.

- ① De zaden van deze koudekiemer moeten eerst vocht op kunnen nemen in een warme periode (2 tot 5 weken). Daarna doorbreekt een periode van kou (tussen +5 tot -5°C) de kiemrust. Hoe lang zo'n periode moet zijn, is per soort verschillend. Temperaturen lager dan -5°C verlengen de periode, omdat dan het proces stil staat. De natuurlijke winteromstandigheden zijn meestal het meest effectief voor het doorbreken van de kiemrust-periode.
- ② Deze soorten hebben minimaal vijf weken nodig boven de 20°C, waarbij het zaaisel gelijkmatig vochtig moet blijven. In de koele periode daarna (+5 tot -5°C) vindt kieming plaats. Als de periode van warmte te kort is geweest, kiemt het zaad niet in de koude periode, maar blijft het een jaar in rust.
- ③ Deze soort kiemt het beste als de zaden zo vers mogelijk worden gezaaid, bij voorkeur direct na de oogst. Mogelijk zal de kieming anders toch pas in het voorjaar gebeuren.
- ④ Deze planten hebben zeer fijn zaad en voor een gelijkmatige verdeling is het handig het zaad te mengen met bijvoorbeeld fijn zand. Het zaad niet bedekken, hooguit licht aandrukken.
- ⑤ Dit zaad kiemt snel als het gelijkmatig vochtig blijft (niet te nat!) bij een temperatuur van 20°C. Zaad licht afdekken (nooit dikker dan de zaaddikte) en de fijnste zaden niet afdekken en alleen licht aandrukken en voorzichtig nat maken met bijvoorbeeld een plantenspuit of gieter.
- ⑥ Deze zaden vergen veel geduld, want ze hebben veel tijd nodig om te kiemen. Minimaal één en soms meerdere jaren. Bij grotere partijen is het soms handig te stratificeren, waarbij de zaden in het najaar in vochtig zand worden gezet om de harde zaad huid zachter te maken. Schep de zaden met het zand regelmatig om. Als de zaden in het voorjaar activiteit beginnen te vertonen kunnen ze samen met het zand gezaaid worden.
- ⑦ De zaden van deze warmtekiemer niet dieper zaaien dan de zaaddikte. Kieming gebeurt bij dagtemperatuur van ongeveer 20°C.
- ⑧ De zaden kiemen onregelmatig en vaak over een lange periode. Bij slechte kieming kan een periode van kou (onder 5°C) er voor zorgen dat de zaden alsnog kiemen. Dit is een soort waarbij geduld vereist is en waarvan het zaaisel zeker niet te vroeg moet worden weg gedaan.
- ⑨ Doorgaans kiemen deze zaden snel. Indien er na 2-4 weken geen kieming heeft plaatsgevonden, kan een koudeperiode de kiemrust alsnog opheffen.
- ⑩ Deze zaden met een sterke zaad huid hebben tijd en verwerking nodig om vocht op te kunnen nemen en te kiemen. Voorzichtig schuren van de zaden zodat de zaad huid iets beschadigt, kan het kiemen bespoedigen. In de natuur gebeurt dit vaak door (scherp)zand dat de zaad huid verzwakt. Dit kan door de zaden voorzichtig heen en weer te wrijven tussen schuurpapier, of door het te mengen met wat scherp zand en zo wat te wrijven. Voor het zaaien één of twee dagen weken in water of zeer natte grond wil bij sommige soorten ook goed helpen.
- ⑪ Het zaad van deze warmtekiemer kiemt meestal snel. Een enkele keer laat de kieming wat langer op zich wachten en kan wat onregelmatig plaatsvinden. Het zaaisel gelijkmatig vochtig houden (niet te nat!) bij een temperatuur van 20°C. Zaad licht afdekken (nooit dikker dan de zaaddikte) en de fijnste zaden niet afdekken en alleen licht aandrukken en voorzichtig nat maken met bijvoorbeeld een plantenspuit of gieter.
- ⑫ Het zaad van deze waterplant kan onder water worden gezaaid. Dit kan ter plaatse of in een bak gevuld met voedselrijk slib, met een laagje water erboven, bewaard op redelijk hoge temperatuur, boven de 22°C. Houd deze soort circa 2-4 weken zo warm en geef vervolgens 4-6 weken koude van 0°C of kouder. Daarna weer langzaam warmer laten worden. Bij buiten zaaien komt het bovenstaande neer op zaaien in de warmste periode aan het einde van de zomer en herfst, waarna het afkoelt gedurende de winter en kan kiemen in het volgende voorjaar.

# Index Nederlandse namen

Weet u de wetenschappelijke naam van de plant niet precies, maar wel iets van de Nederlandse naam, dan staat hieronder een overzicht van de namen van de losse soorten van Cruydt-Hoeck

Aardaker	<i>Lathyrus tuberosus</i>	Boslathyrus	<i>Lathyrus sylvestris</i>
Absintalsum	<i>Artemisia absinthium</i>	Bosmuur	<i>Stellaria nemorum</i> subsp. <i>montana</i>
Adderwortel	<i>Persicaria bistorta</i>	Bosooievaarsbek	<i>Geranium sylvaticum</i>
Agrimonie	<i>Agrimonia eupatoria</i>	Bosrank	<i>Clematis vitalba</i>
Akelei	<i>Aquilegia vulgaris</i>	Bosvergeet-mij-nietje	<i>Myosotis sylvatica</i>
Akkerboterbloem	<i>Ranunculus arvensis</i>	Brave hendrik	<i>Chenopodium bonus-henricus</i>
Akkerhoornbloem	<i>Cerastium arvense</i>	Brede ereprijs	<i>Veronica austriaca</i> subsp. <i>teucrium</i>
Akkerklokje	<i>Campanula rapunculoides</i>	Brede wespenorchis	<i>Epipactis helleborine</i> s. h.
Akkerkool	<i>Lapsana communis</i>	Breed fakkelgras	<i>Koeleria pyramidata</i>
Akkerleeuwenbek	<i>Misopates orontium</i>	Breed klokje	<i>Campanula latifolia</i>
Akkervergeet-mij-nietje	<i>Myosotis arvensis</i>	Brem	<i>Cytisus scoparius</i>
Akkerviooltje	<i>Viola arvensis</i>	Bremraap	<i>Orobanche</i>
Amandelwolfsmelk	<i>Euphorbia amygdaloides</i>	Brunel	<i>Prunella vulgaris</i>
Avondkoekoeksbloem	<i>Silene latifolia</i> subsp. <i>alba</i>	Buntgras	<i>Corynephorus canescens</i>
Barbarakruid	<i>Barbarea vulgaris</i>	Christoffelkruid	<i>Actaea spicata</i>
Beekpunge	<i>Veronica beccabunga</i>	Citroengele honingklaver	<i>Melilotus officinalis</i>
Beemdkroon	<i>Knautia arvensis</i>	Dagkoekoeksbloem	<i>Silene dioica</i>
Beemdooievaarsbek	<i>Geranium pratense</i>	Damastbloem	<i>Hesperis matronalis</i>
Beenbreek	<i>Nartecium ossifragum</i>	Daslook	<i>Allium ursinum</i>
Behaarde boterbloem	<i>Ranunculus sardous</i>	Dauwnetel	<i>Galeopsis speciosa</i>
Berghertshooi	<i>Hypericum montanum</i>	Dicht havikskruid	<i>Hieracium vulgatum</i>
Bergklokje	<i>Campanula rhomboidalis</i>	Dolle kervel	<i>Chaerophyllum temulum</i>
Berglook	<i>Allium carinatum</i>	Donderkruid	<i>Inula conyzae</i>
Bermoievaarsbek	<i>Geranium pyrenaicum</i>	Donkere ooievaarsbek	<i>Geranium phaeum</i>
Besanjelier	<i>Silene baccifera</i>	Donzige klis	<i>Arctium tomentosum</i>
Betonie	<i>Stachys officinalis</i>	Doornappel	<i>Datura stramonium</i>
Bevertjes	<i>Briza media</i>	Doorwaskervel	<i>Smyrniolum perfoliatum</i>
Bieslook	<i>Allium schoenoprasum</i>	Dophei	<i>Erica tetralix</i>
Biggenkruid	<i>Hypochaeris</i>	Dreps	<i>Bromus secalinus</i>
Bijenvoer	<i>Phacelia tanacetifolia</i>	Driedistel	<i>Carlina vulgaris</i>
Bijvoet	<i>Artemisia vulgaris</i>	Driekleurig viooltje	<i>Viola tricolor</i>
Bilzekruid	<i>Hyoscyamus niger</i>	Duifkruid	<i>Scabiosa columbaria</i>
Bitterzoet	<i>Solanum dulcamara</i>	Duinroos	<i>Rosa spinosissima</i>
Blaassilene	<i>Silene vulgaris</i>	Duinteunisbloem	<i>Oenothera oakesiana</i>
Blaaszegge	<i>Carex vesicaria</i>	Duinviooltje	<i>Viola curtisii</i>
Blauw glidkruid	<i>Scutellaria galericulata</i>	Duits viltkruid	<i>Filago vulgaris</i>
Blauw rood guigelheil	<i>Anagallis arvensis</i> subsp. <i>arvensis</i> f. <i>azurea</i>	Duizendblad	<i>Achillea millefolium</i>
Blauw walstro	<i>Sherardia arvensis</i>	Duizendguldenkruid	<i>Centaurium</i>
Blauwe knoop	<i>Succisa pratensis</i>	Echt bitterkruid	<i>Picris hieracioides</i>
Blauwe zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>	Echt duizendguldenkruid	<i>Centaurium erythraea</i>
Bleke klaproos	<i>Papaver dubium</i>	Echt lepelblad	<i>Cochlearia officinalis</i> subsp. <i>officinalis</i>
Bloedzuring	<i>Rumex sanguineus</i>	Echte gamander	<i>Teucrium chamaedrys</i>
Bochtige smele	<i>Deschampsia flexuosa</i>	Echte guldenroede	<i>Solidago virgaurea</i>
Boerenwormkruid	<i>Tanacetum vulgare</i>	Echte kamille	<i>Matricaria chamomilla</i>
Bolderik	<i>Agrostemma githago</i>	Echte koekoeksbloem	<i>Silene flos-cuculi</i>
Bont kroonkruid	<i>Securigera varia</i>	Echte valeriaan	<i>Valeriana officinalis</i>
Bonte wikke	<i>Vicia villosa</i>	Éénjarige hardbloem	<i>Scleranthus annuus</i>
Borstelkrans	<i>Clinopodium vulgare</i>	Engelse alant	<i>Inula britannica</i>
Bosaardbei	<i>Fragaria vesca</i>	Engels gras	<i>Armeria maritima</i>
Bosandoorn	<i>Stachys sylvatica</i>	Engelwortel	<i>Angelica</i>
Bosanemoon	<i>Anemone nemorosa</i>	Fluitenkruid	<i>Anthriscus sylvestris</i>
Bosgierstgras	<i>Milium effusum</i>	Fraai hertshooi	<i>Hypericum pulchrum</i>
Boshavikskruid	<i>Hieracium sabaudum</i>	Franse silene	<i>Silene gallica</i>
Boskortsteel	<i>Brachypodium sylvaticum</i>	Gaffelsilene	<i>Silene dichotoma</i>



Ganzenbloem (gele)	<i>Glebionis segetum</i>
Ganzerik	<i>Potentilla</i>
Geel nagelkruid	<i>Geum urbanum</i>
Geel walstro	<i>Galium verum</i>
Geel zonneroosje	<i>Helianthemum nummularium</i>
Gele dovenetel	<i>Lamium</i>
Gele ganzenbloem	<i>Glebionis segetum</i>
Gele hoornpapaver	<i>Glaucium flavum</i>
Gele kamille	<i>Anthemis tinctoria</i>
Gele lis	<i>Iris pseudacorus</i>
Gele morgenster	<i>Tragopogon pratensis subsp. pratensis</i>
Gentiaan	<i>Gentiana</i>
Geoord helmkruid	<i>Scrophularia auriculata</i>
Gestreepte witbol	<i>Holcus lanatus</i>
Gevinde kortsteel	<i>Brachypodium pinnatum</i>
Gevlekt biggenkruid	<i>Hypochaeris maculata</i>
Gevlekte rupsklaver	<i>Medicago arabica</i>
Gevleugeld helmkruid	<i>Scrophularia umbrosa</i>
Gevleugeld hertshooi	<i>Hypericum tetrapterum</i>
Gewone agrimonie	<i>Agrimonia eupatoria</i>
Gewone berenklaauw	<i>Heracleum sphondylium</i>
Gewone bermzegge	<i>Carex spicata</i>
Gewone brunel	<i>Prunella vulgaris</i>
Gewone duivenkervel	<i>Fumaria officinalis</i>
Gewone engelwortel	<i>Angelica sylvestris</i>
Gewone ereprijs	<i>Veronica chamaedrys</i>
Gewone hennepnetel	<i>Galeopsis tetrahit</i>
Gewone klit	<i>Arctium minus</i>
Gewone ossentong	<i>Anchusa officinalis</i>
Gewone rolklaver	<i>Lotus corniculatus</i>
Gewone salomonszegel	<i>Polygonatum multiflorum</i>
Gewone smeewortel	<i>Symphytum officinale</i>
Gewone zandmuur	<i>Arenaria serpyllifolia</i>
Gewoon biggenkruid	<i>Hypochaeris radicata</i>
Gewoon langbaardgras	<i>Vulpia myuros</i>
Gewoon reukgras	<i>Anthoxanthum odoratum</i>
Glad biggenkruid	<i>Hypochaeris glabra</i>
Glad pazelzaad	<i>Lithospermum officinale</i>
Glad walstro	<i>Galium mollugo</i>
Goudgele honingklaver	<i>Melilotus altissimus</i>
Goudhaver	<i>Trisetum flavescens</i>
Goudknopje	<i>Cotula coronopifolia</i>
Grasklokje	<i>Campanula rotundifolia</i>
Grasmuur	<i>Stellaria graminea</i>
Grijskruid	<i>Berteroa incana</i>
Groot glaskruid	<i>Parietaria officinalis</i>
Groot heksenkruid	<i>Circaea lutetiana</i>
Groot kaasjeskruid	<i>Malva sylvestris</i>
Groot spiegelklokje	<i>Legousia speculum-veneris</i>
Groot streepzaad	<i>Crepis biennis</i>
Grote bevernel	<i>Pimpinella major</i>
Grote centaurie	<i>Centaurea scabiosa</i>
Grote engelwortel	<i>Angelica archangelica</i>
Grote hardvrucht	<i>Bunias orientalis</i>
Grote kaardebol	<i>Dipsacus fullonum</i>
Grote klaproos	<i>Papaver rhoeas</i>
Grote klit	<i>Arctium lappa</i>
Grote muur	<i>Stellaria holostea</i>
Grote pimpernel	<i>Sanguisorba officinalis</i>
Grote ratelaar	<i>Rhinanthus angustifolius</i>
Grote tijm	<i>Thymus pulegioides</i>
Grote waterweegbree	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
Grote wederik	<i>Lysimachia vulgaris</i>
Grote zandkool	<i>Diplotaxis tenuifolia</i>

Guichelheil	<i>Anagallis</i>
Gulden boterbloem	<i>Ranunculus auricomus</i>
Gulden sleutelbloem	<i>Primula veris</i>
Hangende zegge	<i>Carex pendula</i>
Harig wilgenroosje	<i>Epilobium hirsutum</i>
Hartgespan	<i>Leonurus cardiaca</i>
Hazenpootje	<i>Trifolium arvense</i>
Heelblaadjes	<i>Pulicaria dysenterica</i>
Heelkruid	<i>Sanicula europaea</i>
Heemst	<i>Althaea officinalis</i>
Heggendoornzaad	<i>Torilis japonica</i>
Heggenrank	<i>Bryonia dioica</i>
Heggenwikke	<i>Vicia sepium</i>
Heksenmelk	<i>Euphorbia esula</i>
Helmkruid	<i>Scrophularia</i>
Hemelsleutel	<i>Sedum telephium</i>
Herderstasje	<i>Capsella bursa-pastoris</i>
Herfsttijloos	<i>Colchicum autumnale</i>
Hoge cyperzegge	<i>Carex pseudocyperus</i>
Hokjespeul	<i>Astragalos glycyphyllos</i>
Hondspeterselie	<i>Aethusa cynapium</i>
Hondsviooltje	<i>Viola canina</i>
Honingklaver	<i>Melilotus</i>
Hoornpapaver	<i>Glaucium</i>
Hop	<i>Humulus lupulus</i>
Hopklaver	<i>Medicago lupulina</i>
Ijzerhard	<i>Verbena officinalis</i>
Italiaanse aronskelk	<i>Arum italicum</i>
Kaasjeskruid	<i>Malva</i>
Kale jonker	<i>Cirsium palustre</i>
Kamgras	<i>Cynosurus cristatus</i>
Kamille	<i>Matricaria</i>
Kamille (reukeloze)	<i>Tripleurospermum maritimum</i>
Kantig hertshooi	<i>Hypericum tetrapterum</i>
Kartuizer anjer	<i>Dianthus carthusianorum</i>
Karwij	<i>Carum carvi</i>
Kattendoorn	<i>Ononis repens subsp. spinosa</i>
Kattenkruid	<i>Nepeta</i>
Kattenstaart	<i>Lythrum salicaria</i>
Kegelsilene	<i>Silene conica</i>
Keizerskaars	<i>Verbascum phlomoides</i>
Kievitsbloem	<i>Fritillaria meleagris</i>
Klein hoefblad	<i>Tussilago farfara</i>
Klein streepzaad	<i>Crepis capillaris</i>
Klein tasjeskruid	<i>Teesdalia nudicaulis</i>
Kleine bevernel	<i>Pimpinella saxifraga</i>
Kleine kaardebol	<i>Dipsacus pilosus</i>
Kleine klaver	<i>Trifolium dubium</i>
Kleine leeuwenbek	<i>Chaenorhinum minus</i>
Kleine leeuwentang	<i>Leontodon saxatilis</i>
Kleine ooievaarsbek	<i>Geranium pusillum</i>
Kleine pimpernel	<i>Sanguisorba minor</i>
Kleine ratelaar	<i>Rhinanthus minor</i>
Kleine ruit	<i>Thalictrum minus</i>
Kleine tijm	<i>Thymus serpyllum</i>
Kleine zonnedauw	<i>Drosera intermedia</i>
Klokjesgentiaan	<i>Gentiana pneumonanthe</i>
Klokje	<i>Campanula</i>
Kluwenklokje	<i>Campanula glomerata</i>
Knikkende distel	<i>Carduus nutans</i>
Knikkende vogelmelk	<i>Ornithogalum nutans</i>
Knolboterbloem	<i>Ranunculus bulbosus</i>
Knolribzaad	<i>Chaerophyllum bulbosum</i>
Knolspirea	<i>Filipendula vulgaris</i>

Knolsteenbreek	<i>Saxifraga granulata</i> var <i>granulata</i>	Ratelaar	<i>Rhinanthus</i>
Knoopkruid	<i>Centaurea jacea</i>	Rechte ganzerik	<i>Potentilla recta</i>
Knopig helmkruid	<i>Scrophularia nodosa</i>	Reigersbek	<i>Erodium</i>
Koekruid	<i>Vaccaria hispanica</i>	Reukeloze kamille	<i>Tripleurospermum maritimum</i>
Koninginnekruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>	Robertskruid	<i>Geranium robertianum</i>
Koningskaars	<i>Verbascum thapsus</i>	Rode klaver	<i>Trifolium pratense</i>
Korenbloem	<i>Centaurea cyanus</i>	Rode ogentroost	<i>Odontites vernus</i> subsp. <i>serotinus</i>
Kraailook	<i>Allium vineale</i>	Ronde zonnedauw	<i>Drosera rotundifolia</i>
Kromhals	<i>Anchusa arvensis</i>	Rood guichelheil	<i>Anagallis arvensis</i> subsp. <i>arvensis</i>
Kruidvlier	<i>Sambucus ebulus</i>	Rood zwenkgras	<i>Festuca rubra</i>
Kruipe boterbloem	<i>Ranunculus repens</i>	Ruig hertshooi	<i>Hypericum hirsutum</i>
Kruisbladgentiaan	<i>Gentiana cruciata</i>	Ruig klokje	<i>Campanula trachelium</i>
Kruisbladwalstro	<i>Cruciata laevipes</i>	Ruige anjer	<i>Dianthus armeria</i>
Kruisdistel	<i>Eryngium campestre</i>	Ruige klaproos	<i>Papaver argemone</i>
Kruiskruid	<i>Senecio</i>	Ruige leeuwentand	<i>Leontodon hispidus</i>
Lange ereprijs	<i>Veronica longifolia</i>	Ruige weegbree	<i>Plantago media</i>
Leeuwentand	<i>Leontodon</i>	Ruwe smele	<i>Deschampsia cespitosa</i>
Lenteklokje	<i>Leucorum vernum</i>	Ruw pazelzaad	<i>Lithospermum arvense</i>
Leverkruid	<i>Eupatorium cannabinum</i>	Schaduwkruid	<i>Senecio nemorensis</i>
Liggende klaver	<i>Trifolium campestre</i>	Schapengras	<i>Festuca ovina</i>
Lis	<i>Iris</i>	Schapenzuring	<i>Rumex acetosella</i>
Look-zonder-look	<i>Alliaria petiolata</i>	Schermhavikskruid	<i>Hieracium umbellatum</i>
Maarts viooltje	<i>Viola odorata</i>	Scherpe boterbloem	<i>Ranunculus acris</i>
Madeliefje	<i>Bellis perennis</i>	Scherpe fijnstraal	<i>Erigeron acer</i>
Malrove	<i>Marrubium vulgare</i>	Scherpe zegge	<i>Carex acuta</i>
Mannetjesereprijs	<i>Veronica officinalis</i>	Sint Janskruid	<i>Hypericum perforatum</i>
Margriet	<i>Leucanthemum vulgare</i>	Slangenkruid	<i>Echium vulgare</i>
Mariadistel	<i>Silybum marianum</i>	Slangenlook	<i>Allium scorodoprasum</i>
Melige toorts	<i>Verbascum lychnitis</i>	Slanke sleutelbloem	<i>Primula elatior</i>
Melkeppe	<i>Peucedanum palustre</i>	Slanke zegge	<i>Carex strigosa</i>
Middelste ganzerik	<i>Potentilla intermedia</i>	Slipbladige ooievaarsbek	<i>Geranium dissectum</i>
Middelste teunisbloem	<i>Oenothera biennis</i>	Slofhak	<i>Anthoxanthum aristatum</i>
Moerasandoorn	<i>Stachys palustris</i>	Smal fakkelgras	<i>Koeleria macrantha</i>
Moerasmelkdistel	<i>Sonchus palustris</i>	Smalle weegbree	<i>Plantago lanceolata</i>
Moerasrolklaver	<i>Lotus pedunculatus</i>	Smalle wikke	<i>Vicia sativa</i> subsp. <i>nigra</i>
Moeraspirea	<i>Filipendula ulmaria</i>	Snavelzegge	<i>Carex rostrata</i>
Moeraswespenorchis	<i>Epipactis palustris</i>	Sofiekruid	<i>Descurainia sophia</i>
Moeraswolfsmelk	<i>Euphorbia palustris</i>	Spaanse zuring	<i>Rumex scutatus</i>
Moesdistel	<i>Cirsium oleraceum</i>	Stalkaars	<i>Verbascum densiflorum</i>
Moeslook	<i>Allium oleraceum</i>	Sterzegge	<i>Carex echinata</i>
Morgenster	<i>Tragopogon</i>	Steenanjer	<i>Dianthus deltoides</i>
Mottenkruid	<i>Verbascum blattaria</i>	Stengelloze sleutelbloem	<i>Primula vulgaris</i>
Muizenoor	<i>Hieracium pilosella</i>	Stengelomvattend havikskruid	<i>Hieracium amplicaulae</i>
Muskuskaasjeskruid	<i>Malva moschata</i>	Stijf barbarakruid	<i>Barbarea stricta</i>
Muurpeper	<i>Sedum acre</i>	Stijve ogentroost	<i>Euphrasia stricta</i>
Naaldenkervel	<i>Scandix pecten-veneris</i>	Stinkende ballote	<i>Ballota nigra</i> subsp. <i>meridionalis</i>
Nachtkoekoeksbloem	<i>Silene noctiflora</i>	Stinkende gouwe	<i>Chelidonium majus</i>
Nachtsilene	<i>Silene nutans</i>	Struikhei	<i>Calluna vulgaris</i>
Oeverzegge	<i>Carex riparia</i>	Torenkruid	<i>Arabis glabra</i>
Ongevekt longkruid	<i>Pulmonaria obscura</i>	Tormentil	<i>Potentilla erecta</i>
Oorsilene	<i>Silene otitis</i>	Tripmadam	<i>Sedum rupestre</i>
Ossentong	<i>Anchusa officinalis</i>	Tuinjudaspenning	<i>Lunaria annua</i>
Paardenbloem	<i>Taraxacum officinale</i>	Valeriaan	<i>Valeriana</i>
Paardenzuring	<i>Rumex aquaticus</i>	Valse kamille	<i>Anthemis arvensis</i>
Paarse morgenster	<i>Tragopogon porrifolius</i>	Valse salie	<i>Teucrium scorodonia</i>
Pastinaak	<i>Pastinaca sativa</i> subsp. <i>sativa</i>	Veldbies	<i>Luzula</i>
Peen	<i>Daucus carota</i>	Veldhondstong	<i>Cynoglossum officinale</i>
Pekbloem	<i>Silene armeria</i>	Veldlathyrus	<i>Lathyrus pratensis</i>
Pimpernel	<i>Sanguisorba</i>	Veldsalie	<i>Salvia pratensis</i>
Pinksterbloem	<i>Cardamine pratensis</i>	Veldzuring	<i>Rumex acetosa</i>
Polei	<i>Mentha pulegium</i>	Verfbrem	<i>Genista tinctoria</i>
Prachtanjer	<i>Dianthus superbus</i>	Vertakte leeuwentand	<i>Leontodon autumnalis</i>
Prachtklokje	<i>Campanula persicifolia</i>	Vijfdelig kaasjeskruid	<i>Malva alcea</i>
Rapunzelklokje	<i>Campanula rapunculus</i>	Viltganzerik	<i>Potentilla argentea</i>



Viltig kruiskruid	<i>Jacobaea erucifolia</i>
Vingerhoedskruid	<i>Digitalis purpurea</i>
Vlasbekje	<i>Linaria vulgaris</i>
Vogelwikke	<i>Vicia cracca</i>
Voorjaarsganzerik	<i>Potentilla tabernaemontani</i>
Voorjaarshelmkruid	<i>Scrophularia vernalis</i>
Vroege haver	<i>Aira praecox</i>
Vrouwenmantel	<i>Alchemilla</i>
Wateraardbei	<i>Comarum palustre</i>
Waterkruiskruid	<i>Jacobaea aquatica</i>
Watermuur	<i>Myosoton aquaticum</i>
Waterzuring	<i>Rumex hydrolapathum</i>
Wede	<i>Isatis tinctoria</i>
Wegdistel	<i>Onopordum acanthium</i>
Weideklokje	<i>Campanula patula</i>
Welriekende agrimonie	<i>Agrimonia procera</i>
Wilde bertram	<i>Achillea ptarmica</i>
Wilde cichorei	<i>Cichorium intybus</i>
Wilde gagele	<i>Myrica gale</i>
Wilde hyacint	<i>Hyacinthoides non-scripta</i>
Wilde judaspenning	<i>Lunaria rediviva</i>
Wilde marjolein	<i>Origanum vulgare</i>
Wilde narcis	<i>Narcissus pseudonarcissus</i>
Wilde reseda	<i>Reseda lutea</i>
Wilde ridderspoor	<i>Consolida regalis</i>
Wildemanskruid	<i>Pulsatilla vulgaris</i>

Wilgenroosje	<i>Chamerion angustifolium</i>
Windhalm	<i>Apera spica-venti</i>
Witte honingklaver	<i>Melilotus albus</i>
Witte klaver	<i>Trifolium repens</i>
Witte rapunzel	<i>Phyteuma spicatum subsp. spicatum</i>
Wit vetkruid	<i>Sedum album</i>
Wolfskers	<i>Atropa bella-donna</i>
Wolfspoot	<i>Lycopus europaeus</i>
Wollige distel	<i>Cirsium eriophorum</i>
Wondklaver	<i>Anthyllus vulneraria</i>
Wouw	<i>Reseda luteola</i>
Zaagblad	<i>Serratula tinctoria</i>
Zandblauwtje	<i>Jasione montana</i>
Zandwolfsmelk	<i>Euphorbia sanguieriana</i>
Zeegroene muur	<i>Stellaria palustris</i>
Zeedistel	<i>Eryngium maritimum</i>
Zeekool	<i>Crambe maritima</i>
Zeepkruid	<i>Saponaria officinalis</i>
Zwanenbloem	<i>Butomus umbellatus</i>
Zwartblauwe rapunzel	<i>Phyteuma spicatum subsp. nigrum</i>
Zwarte lathyrus	<i>Lathyrus niger</i>
Zwarte toorts	<i>Verbascum nigrum</i>
Zwartmoeskervel	<i>Smyrniolum olusatrum</i>
Zwenkdravik	<i>Anisantha tectorum</i>



# Begrippenlijst

**AFPLAGGEN** Het verwijderen van de zode zonder de onderliggende grondlaag te verstoren, om daarmee ruimte te maken voor een nieuw zaaibed.

**AKKERBLOEMEN/BLOEMAKKER** Bloemrijke begroeiing met voornamelijk éénjarige soorten, die door een regelmatige (jaarlijkse) grondbewerking in stand wordt gehouden. Akkerbloemen zijn de onkruiden van de akker. Door de eeuwen heen hebben deze akkeronkruiden zich aangepast aan de jaarlijkse cyclus van de akkerbouw en haar gewassen.

**AUTOCHTONE OF GEBIEDSEIGEN PLANTEN** Planten die van nature in een gebied voorkomen (zie ook exoot, floravervalsing).

**BIODIVERSITEIT** Verscheidenheid aan soorten en levensvormen. Een grotere biodiversiteit is stabiel en beter bestand tegen veranderende omstandigheden.

**BIOTOOP** Leefgebied van een soort (omgeving waarin alle voor die soort benodigde omstandigheden aanwezig zijn). Bijvoorbeeld het biotoop 'bos' of 'moeras'.

**BLOEMENWEIDE** Verzamelnaam voor verschillende vormen van combinaties van bloemplanten en soms grassen.

**BLOEMRIJK GRASLAND** Een bloemenweide die jaarlijks enkele keren wordt gemaaid en waarbij het maaisel wordt afgevoerd. Met het afvoeren van maaisel worden voedingsstoffen afgevoerd, wat gunstig is voor de bloemplanten. Het bloemrijk grasland is afgeleid van het ouderwetse hooiland.

**BODEMSOORTEN/GRONDSOORT** Voor het bepalen van het juiste mengsel is de grondsoort van belang. Veel bodems bestaan uit lagen of combinaties van grondsoorten. Vraag een boer of tuinier uit uw omgeving.

kleigrond: ontstaan als waterafzetting. Meestal zwaar te bewerken en voedselrijk. Voornamelijk te vinden langs de kust (zeeklei) en langs de rivieren (rivierklei). Lastig om te verschralen.

veengrond: voor het grootste gedeelte bestaande uit samengeperst halfverteerd organisch materiaal. Vaak voedselrijke grond, vooral als de grond ver boven het grondwaterpeil ligt.

zandgrond: ontstaan als wind- of waterafzetting. Meestal gemakkelijk te bewerken, waterdoorlatend, voedselarm of relatief makkelijk te verschralen.

leemgrond: lijkt op klei, maar is oorspronkelijk door de wind afgezet en bestaat uit zeer fijne deeltjes.

**BUITENGEBIED** Het gebied buiten stad of dorp. Hier moeten we zorgvuldig omgaan met het introduceren (inzaaien) van plantensoorten, omdat dit aanwezige gebiedseigen plantengemeenschappen kan verstoren (zie ook stedelijk gebied).

**CULTUURVORM** Soort die grootschalig geteeld wordt voor diverse doeleinden zoals voor de toepassing als voedergewas, groenbemester of bijvoorbeeld als tuinplant. Door de teeltwijze vindt er selectie plaats die enigszins afwijkt van de wildvorm. Vaak zijn cultuursoorten productiever dan de wildvorm, maar hebben cultuurvormen ook een meer beperkte genetische variatie (zie ook genetische variatie, wildvorm).

**ECOLOGIE** Wetenschap die zich bezighoudt met het bestuderen van de relaties tussen organismen en hun milieu en de relaties tussen die organismen onderling.

**EÉNJARIG, TWEEJARIG, MEERJARIG** Manier om de levenscyclus van een plant aan te geven.

Een éénjarige plant kiemt, groeit, bloeit en geeft zaad in 1 jaar, daarna sterft de plant.

Bij tweejarige planten kiemt deze in het eerste jaar en vormt vaak een rozet. In het tweede jaar volgt de bloei en de zaadvorming, waarna de plant sterft.

Meerjarige planten hebben minder haast. De zaden kiemen en vormen een plant. Vaak begint de bloei vanaf het tweede jaar en planten kunnen daarna meerdere jaren bloeien en zaad vormen.

**EXOOT** Plantensoort waarvan het natuurlijk verspreidingsgebied buiten Nederland ligt.

**FLORAVERVALSING** Introductie van een soort in een gebied waar die soort van oorsprong niet voorkomt. Problemen kunnen ontstaan wanneer woekerende invasieve plantensoorten concurrentie gaan vormen voor gebiedseigen soorten (zie ook exoot, autochtone of gebiedseigen planten).

**GENETISCHE VARIATIE** De verscheidenheid aan eigenschappen van een plant. Een gezonde natuurlijke populatie heeft vaak een brede genetische variatie waarmee deze weerbaar is voor veranderende omstandigheden.



Door langdurige teelt en selectie versmalt de genetische variatie (inteelt) en wordt een plant meer vatbaar voor ziekten en plagen. Voor Cruydt-Hoeck is het behouden van de genetische variatie een belangrijk aandachtspunt.

**GRADIËNT** Ruimtelijke overgang, waarbij één of meer milieufactor(-en) geleidelijk verandert. Bijvoorbeeld de overgang van vochtig naar droog, van voedselrijk naar voedselarm, van zonnig naar schaduwrijk. Op deze gradiënten vinden we de grootste biodiversiteit (zie ook biodiversiteit).

**INHEEMSE FLORA EN FAUNA** Planten en dieren die hun natuurlijke verspreidingsgebied (mede) in Nederland hebben.

**OEVER** Een overgangszone tussen het water en de drogere delen met een geleidelijke flauwe helling geeft de meeste biodiversiteit. Steile slootkanten zijn ongeschikt voor de aanleg van een bloemenweide.

**PLANTENGEMEENSCHAP** Min of meer vaste combinatie van plantensoorten die steeds onder ongeveer dezelfde omstandigheden voorkomen.

**RUIGTE** Vegetatie bestaand uit hoogproductieve concurrentie-krachtige kruidachtige plantensoorten, meestal op voedselrijke en/of vochtige gronden. Als een ruigte in een bosrand staat, noemen we het een zoom.

**STEDELIJK GEBIED** Het gebied in stad of dorp of daaraan grenzend. Hier kunnen we vrijer te werk gaan met het inzaaien van gebiedsvreemde soorten, omdat de kans op versterking van gebiedseigen plantengemeenschappen nihil is (zie ook buitengebied).

**SUCCESSIE** De geleidelijke, opeenvolgende veranderingen die zich in de ontwikkeling van een begroeiing voltrekken.

**TALUD** Een helling, meestal van een slootkant of een dijklichaam. Op een nieuw aangelegd talud kunnen problemen met uitspoeling van de grond ontstaan (zie ook oever).

**VEGETATIE** Begroeiing die zich spontaan heeft ontwikkeld. Voordat we een bloemenweide inzaaien moet de aanwezige vegetatie meestal eerst verwijderd worden.

**VERSCHRALING** De afname van de hoeveelheid voedingsstoffen in de bodem (o.a. door het afvoeren van plantaardige productie of het verwijderen van de voedselrijke bovenlaag). Voor een succesvolle bloemenweide is verschrallingsbeheer vaak van belang.

**WAARDPLANT** Een waardplant of gastheerplant is een plant waarop organismen zoals vlinders en andere insecten bestanddelen vinden die nodig zijn voor hun voedsel en/of voortplanting. Sommige vlinders en andere insecten zijn 'specialisten' en daardoor erg kieskeurig. Verdwijnt de plant uit een gebied, dan verdwijnt ook de vlinder. Onze algemene vlinders, de 'generalisten', zoals de Atalanta of Dagpauwoog zijn minder kieskeurig en overleven daardoor iets beter, al hebben ook zij het zwaar bij gebrek aan voldoende bloemen.

**WILDVORM** Plant met natuurlijke eigenschappen zoals we die in het wild tegenkomen en die niet door de mens is geselecteerd, zoals een cultuurvorm. Wildvormen hebben een meer natuurlijke uitstraling en vaak nog een brede genetische variatie die belangrijk is voor vestigingsmogelijkheden en de biodiversiteit (zie ook cultuurvorm, genetische variatie).

**ZAADBANK** De zaadvoorraad in de grond. Zeker in het buitengebied kunnen er nog oude zaden van waardevolle gebiedseigen soorten voorkomen, vooral wanneer een bodem weinig verstoord of bewerkt is geweest. Zaden van bepaalde soorten kunnen vele jaren in de bodem overleven. Ga vooral in het buitengebied daarom zorgvuldig te werk bij het omvormen naar nieuwe natuur en ga niet zomaar inzaaien.

i

### Successie: de natuur als leermeester

Om het 'natuurlijke proces' beter te begrijpen, is kennis van de 'successie' van vegetaties belangrijk. Als je de natuur zijn gang laat gaan op een kaal stuk grond, zullen zich daar eerst de éénjarige pioniers vestigen. Deze sterke, maar kortlevende planten kunnen snel kiemen, groeien, bloeien en uitzaaien. In de luwte van deze pioniers kunnen tweejarige en snelgroeiende meerjarige vaste planten kiemen en zich ontwikkelen en zullen de pioniers verdwijnen. Enkele jaren later zien de langzaamgroeiende vaste planten hun kans. Dit proces gaat door, met eerst snelgroeiende struiken en bomen als wilg, populier en els. Deze maken weer later plaats voor de langzaam groeiende bomen, zoals eiken en beuken. Als je niets doet, wordt uiteindelijk alles bos, het zogenaamde 'eindstadium'. Tenzij wij mensen het hele bos omzagen of een natuurramp het bos wegvaagd en het hele proces met de pioniers weer opnieuw begint.

# Praktische informatie

## Bestellen van zaden

### Gemeenten & bedrijven

Om u zo goed mogelijk te kunnen helpen, ontvangen wij uw offerte aanvraag of bestelling graag per e-mail op verkoop@cruydhoeck.nl. Maar bestellen via onze webshop of op andere wijze is natuurlijk ook mogelijk. U ontvangt een factuur per e-mail.

### Particulieren

Onze webshop is vooral gericht op particulieren en de kleinere bestellingen. Hier kunt u uw bestelling plaatsen en u heeft de mogelijkheid meteen te betalen.

### Prijzen

De prijzen zijn terug te vinden op onze website en de prijslijst. Prijslijst kwijt? Wij sturen u graag een nieuwe. Gemeenten en (groen)bedrijven bieden wij een zakelijke korting. Vraagt u hiernaar. Bij het plaatsen van uw bestelling kunnen wij u vragen naar een KvK-nummer of een BTW-nummer.

Prijzen in euro en onder voorbehoud, excl. 9% btw. Prijzen en aanbiedingen zolang de voorraad strekt. Wijzigingen en drukfouten voorbehouden. Bij het verschijnen van deze lijst vervallen alle eerdere lijsten.

### Losse soorten

Losse soorten onder de 10 gram zijn verkrijgbaar in een zakje. Het gewicht in een zakje verschilt per soort. Boven de 10 gram kunt u losse soorten in iedere gewenste hoeveelheid bestellen (indien leverbaar).

### Prijsbepaling losse soorten

Zakje:	Een vaste prijs per soort
10 tot 49 gram:	De 10-gramsprijs wordt berekend
50 tot 499 gram:	De 100-gramsprijs wordt berekend
Vanaf 500 gram:	De kilogramsprijs wordt berekend

### Mengsels

Mengsels zijn verkrijgbaar in zakjes van 25 gram. Vanaf 100 gram kunt u mengsels in iedere gewenste hoeveelheid bestellen (indien leverbaar).

### Prijsbepaling per mengsel

Zakje met 25 gram:	Een vaste prijs per mengsel
100 tot 499 gram:	De 100-gramsprijs wordt berekend
Vanaf 500 gram:	De kilogramsprijs wordt berekend

### Kortingsregeling bij levering van onze standaard bloemenzaadmengsels

Indien u gebruik maakt van deelleveringen, dan wordt de korting pas toegekend bij de laatste levering.

vanaf 5 kg:	5% korting
vanaf 10 kg:	10% korting
vanaf 20 kg:	15% korting

### Verzending

Bestellingen worden doorgaans per post of pakketdienst verzonden. Bij leveringen binnen Nederland berekenen wij bij bestellingen onder € 50 (excl. btw) verzend- en administratiekosten. Verzendkosten voor verzending buiten Nederland op aanvraag. De verzending vindt plaats, tenzij anders overeengekomen, op de wijze die ons als beste bekend is. Verzending voor rekening en risico van de afnemer, tenzij anders overeengekomen.

### Betaling

Betaling graag binnen 30 kalenderdagen na factuurdatum. Bij niet tijdige betaling behouden wij ons het recht voor 2% rente per maand, verhoogd met de administratiekosten, in rekening te brengen. Eventuele incassokosten zijn voor rekening van de afnemer. De geleverde producten en diensten blijven eigendom van Cruydt-Hoeck v.o.f. tot aan alle verplichtingen is voldaan.

### Betaalgegevens

Rabobank rekeningnummer:  
IBAN: NL49 RABO 0129 5892 33  
BIC: RABONL2U  
Rabobank Heerenveen - Zuidoost Friesland  
Nederland



Malva alcea Vijfdelig kaasjeskruid



## Garantie

Wij proberen vanzelfsprekend een soortecht en kwalitatief hoogwaardig product te leveren. Door de vele invloeden die buiten onze verantwoordelijkheid liggen, kunnen wij kieming en groei helaas niet garanderen. Voor de soortechtheid van de zaden staan wij tot maximaal de factuurwaarde garant.

## Algemene leveringsvoorwaarden

Bij het plaatsen van een bestelling gaat u akkoord met onze leveringsvoorwaarden. Onze algemene leveringsvoorwaarden kunt u vinden op [www.cruydhoeck.nl](http://www.cruydhoeck.nl). Op verzoek sturen wij u de leveringsvoorwaarden graag toe.

## Adresgegevens

Cruydt-Hoeck v.o.f.  
Abbedijk 6  
8422 DL Nijberkoop  
Nederland

Telefoon 0516 - 44 11 44  
E-mail [zaden@cruydhoeck.nl](mailto:zaden@cruydhoeck.nl)  
Website [www.cruydhoeck.nl](http://www.cruydhoeck.nl)

Kamer van Koophandel nummer: 04084227  
BTW-nummer: NL 8174.37.344.B01



Prijzen voor particulieren vindt u op onze website [www.cruydhoeck.nl](http://www.cruydhoeck.nl)



## Advies en verkoop



**Roelof Jan Koops**  
Bloemenweide advies  
Ecologisch advies  
Verkoop buitendienst  
Cursusleiding



**Gabrielle Jager**  
Bloemenweide advies  
Ecologisch advies  
Verkoop



**Thijs Gerritsen**  
Bloemenweide advies  
Verkoop binnendienst  
Bijenspecialist



**Jeltje Stam**  
Bloemenweide advies  
Ecologisch advies  
Verkoop



**Diana Mulder**  
Administratie  
Financiën  
Debiteuren/crediteuren



**Anky van der Molen**  
Administratie  
Verkoop ondersteuning



**Ruth Middelwijk**  
PR, Communicatie  
en Marketing

Abbendijk 6  
8422 DL Nijeberkoop • Nederland

Tel: 0516 44 11 44  
zaden@cruydhoeck.nl  
www.cruydhoeck.nl



### Vertel onze adviseurs vandaag nog over uw volgende project

Vaak kan een klein advies per telefoon of e-mail al het verschil betekenen tussen een teleurstellende en een succesvolle bloemenweide. Graag denken wij met u mee en helpen wij u met gericht ecologisch en praktisch advies. Neem gerust contact op met onze bloemenweide-adviseurs. Wij helpen u graag op weg.

## Onze samenwerkingspartners



wildeweelde.nl



vlinderstichting.nl



bijenlint.nl



science4nature.nl

**NL Bloeit!**

Voor flora, fauna en mensen

nlbloeit.nl



operatiesteenbreek.nl



ser.org



stichtinggoase.nl



hetlevendarchief.nl



weststellingwerf.nl



ooststellingwerf.nl



nlgreenlabel.nl



jubholland.nl



natuurpro.nl



samenvoorbiodiversiteit.nl

## Samen kom je verder!

Cruydt-Hoeck is een zadenkwekerij met een missie: de wereld in bloei zetten. Zo willen we bijdragen aan het vergroten van de biodiversiteit en ecologisch herstel in Nederland. Het wonderlijke aan onze missie is dat we daar alleen in samenwerking met anderen naar kunnen streven. Onze zaden hebben immers een voedingsbodem nodig om tot bloei te kunnen komen. Letterlijk en figuurlijk. Daarom werkt Cruydt-Hoeck continue samen met andere partijen - klein of groot - die met onze zaden bloemenweides verwezenlijken. Ook nemen we deel aan samenwerkingsverbanden zoals stichting Het Levend Archief of het Deltaplan Biodiversiteitsherstel waarbij we op een ander niveau kennis overdragen, inspireren en ruimte creëren voor wilde planten en biodiversiteit in Nederland.

**Tevens is deze uitgave mede mogelijk gemaakt door samenwerking met onze trouwe klanten.**

## Colofon

### Tekst en fotografie

Jozanneke Bijkerk en Jasper Helmantel,  
Sonja van der Sar  
Gabriëlle Jager (cover)

### Overige foto's

Erik van den Ham, Henry Vos, het Cruydt-Hoeck team, tenzij anders vermeld, Studio Eijsink

### Vormgeving

Studio Eijsink

### Tekst- en eindredactie

Cruydt-Hoeck (Jasper, Ruth, Jeanette en Sonja)

### Drukwerk

Drukkerij Hoiland

### Papier

Veezel 90 gr. • Veezel© maakt in Nederland papier van gerecyclede papiervezels en reststromen zoals bermgras.



Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Cruydt-Hoeck v.o.f., Abbedijk 6, 8422 DL Nijeberkoop





# Cruydt Hoeck

WILDEBLOEMENZADEN

Abbedijk 6  
8422 DL Nijeberkoop • Nederland

Tel: 0516 44 11 44  
zaden@cruydhoeck.nl  
www.cruydhoeck.nl